

በድጋማ
የታተመ

ጥበብ

፩

100 - 204

ከቋሳጠኑ

(ኃይለጊዮርጊስ ማሞ)

የሶቅራጥስ ተማሪ የነበረውና ከክርስቶስ ልደት በፊት በ435 በሊቢያ ተወልዶ በ366 አቴና ውስጥ የሞተው አሪስቲፐስ የሄደኒዝም ፍልስፍና መሥራች እንደሆነ ይገመታል። እንደ አሪስቲፐስ እምነት፡- «ሰነድ ሰው መልካም ሕይወት የሚባለው ለደስታ ብቻ ዋጋ ሊሰጥና መከራን ለማስወገድ ሊችል ነው» የሚል ነበር። ይሁንና ለተማሪዎቹ አዘውትሮ የሚነግራቸውና የሚያስጠነቅቃቸው ደግሞ «በማንም ላይ መከራ እንዳያመጡና እነሱም ቢሆኑ መከራን እንዳይቀበሉ» ነበር። አሪስቲፐስ መምህሩ እንደነበረው ሶቅራጥስ የሚያስተምረውን ነገር በተግባር መፈተን ይወድ ነበር። ምንም እንኳን ሰው የሕይወቱ ግብ ደስታን ማግኘት ሊሆን እንደሚገባ ቢያምንም ደስታው ግን በስግብግብነትና የህሊና ማመዛዘን በማጣት ሊሆን እንደማይገባ አዘውትሮ ያስተምር ነበር።

ሄደኒስቶች ስለደስታ የተለያዩ እሳቤ በመፍጠር ለማቅረብ ይሞክሩ እንጂ ዞሮ ዞሮ መግቢያ ማረፊያቸው ደስታ መሆኑ አልቀረም። ለምሳሌ "Psychological Hedonism" የሚነግረን «ሰው በምድር ላይ የሚፈልገው አንድ ነገር ደስታ ብቻ ነው» የሚል ሲሆን በአንፃሩ በሌላ ወገን የሚገኘው "Ethical Hedonism" ደግሞ «የሰው ልጅ መሠረታዊ የሞራል ገደታ ደስታና ፍሥሐን አጥብቆ መሻትና መከታተል ነው» የሚል ይሆናል።

በተለይም የሁለተኛው ጎራ "Ethical Hedonism" ሲነሳ ስሙ አብሮ የሚጠቀሰው የግሪኩ ፈላስፋ ኤፒከረስ ነው። በኤፒከረስ ትምህርት መሠረት «የሕይወታችን ግብ ሊሆን የሚገባው ደስታን መጨመርና መከራን መቀነስ ነው። እንዲያውም ሕይወታችን በዚህ ዓላማ ላይ የተመሠረተ ሊሆን ይገባል» በማለት የሰው ልጅ ከደስታ ጋር ያለውን ቁርኝት በአጭር አገላለፅ እንዲህ ይነግረናል፡- «ደስታ ከሕይወታችን ጋር አብሮ የተፈጠረ የመጀመሪያው ነገር ነው፤ ከዚያ ደስታ በመነሳት ለሕይወታችን የምንመርጠውን ስንመርጥ የምናስወግደውን ደግሞ እናስወግዳለን፤ በመጨረሻም ወደ ደስታ እንመለሳለን (ምክንያቱም ጥንትም አብሮን የነበረ ነውና)። ስለዚህም የነገሮች መልካምነትም

ክፋነት የሚመዘኑት በእኛ የደስታ ሚዛን ይሆናል» ይለናል። ክፉም ነገር ቢሆን ደስታን ካተረፈልህ መልካም ነው እንደማለት ይሆናል።

ይኸንን በቀላል አገላለፅ ለማስቀመጥ፡- «ለምሳሌ አንድ ሰው አንዲትን ሴት ቢያፈቅር የፍቅሩ መሠረት ወይም መነሻ የልጅቷ ውበት፣ ወይም ማንነቷ ሳይሆን በአፍቃሪው ውስጥ የሚገኘውና አብሮትም የተፈጠረው ደስታን የማግኘት ፍላጎት ነው። ስለዚህም ወንዱ በፍቅር ወድቋል ስንል በሌላ አገላለፅ በራሱ ደስታ ሥር ወድቋል» እያልን ነው።

እንደኢፒክረስ አስተሳሰብ፡- «ደስታህን ፈልገህ ማግኘት ቢያቅትህ እንኳን ስቃይህን ቀንስ» ይለናል። ስቃይ ሲቀነስ ደስታ መጨመሩ አይቀሬ ነውና። ይኸ አስተሳሰብ በመካከለኛው ዘመን ውስጥ በነበሩ የክርስትና እምነትና ፍልስፍና አራማጆች ዘንድ ከፍተኛ ውግዘትን ያስከተለ ነበር። በተለይም «ኃጢአትን ማራቅ፣ የእግዚአብሔርን ትዕዛዝ መፈፀም፣ የክርስትናን መልካምና በጉ ነገር ማከናወን የደስታ ምንጮች ናቸው» በሚሉት ወገኖች ዙሪያ እንደእንግሊዛዊው ታላቅ ፈላስፋ ቶማስ ሙር ዓይነቶቹ ተሰልፈው ነበር። ሙር በሄዶኒስቶች ላይ በሰነዘረው አስተያየት፡- «ችግሩ ያለው የእእምሮ ደስታን ከሥጋዊ ደስታ ለይቶ ለማወቅ አለመቻላቸው ላይ ነው» ይላል። «ሰው ሥጋዊ ደስታውን ትቶ እእምሮአዊ ደስታውን መከታተል ቢችል በምድራዊ፣ ሰው ሰራሽና ብሉም ጊዜያዊ በሆኑ ነገሮች ላይ ጊዜውን አያጠፋም ነበር» በማለት ቀላል ምሳሌ ይሰነዘርናል፡-

«አንድ ሰው በማታ ሻምፓኝ ቢጠጣና ቢሰክር ደስታን ያተርፋል፣ በነጋታው ከመኝታው ሲነሳ ደግሞ በራስ ምታት ይሰቃያል። ስለዚህም ስቃዩ የደስታው ውጤት ለመሆኑ ምንም ጥርጥር የለውም... እንዲህ ዓይነቱን ደስታ መፈለግ ደግሞ የሰው ልጅ በራሱ ያለውን ዋጋ ዝቅ የሚያደርገው ይሆናል» ብሏል።

በሥልጣኔ ዘመን የሚገኙ ፈላስፎች የጥንቱን የሄዶኒዝም ፍልስፍና «ብራሱ ብዙም የተጋነነ ችግር የለውም» ይላሉ። ምክንያቱም ሄዶኒዝም

ገገዝ

ከእርስቲፒስ ዕድሜም በላይና እንዲያውም የሰው ዘር በምድር ሲፈጠር እብር የተፈጠረ ነው በማለት የአዳምና ሔዋን የሰህተት መሠረት ይኸው ሄዶኒዝም እንደነበር ይነግሩናል።

«ሴቲቱም ዛፋ ለመብላት ያማረ እንደሆነ ለዓይንም እንደሚያስገኝ ለጥበብም መልካም እንደሆነ አየች» (ዘፍጥ. 3:6)

በዚህ አካሄድ ከእርስቲፒስ በፊት አዳምና ሔዋን ሄዶኒስት እንደነበሩ እንረዳለን። ስለእርስቲፒስ ፍልስፍና ብዙም እውቀቱ የሌላቸው ደግሞ በደቀመዝሙሩ በኤፒክሪስ በኩል ሄዶኒዝምን ተዋውቀውታል። በተለይም በዘመኑም ሆነ ከዚያ በኋላ መጽሐፍ ቅዱስ የተማሩና የሕጉን መገንዘብ የተከተሉ ከኤፒክሪስ ተማሪዎች እንዲጠነቀቁ ተከታዮቻቸውን ይመክሩ ነበር። በመጽሐፍ ቅዱስ የሐዋርያት ሥራ ምዕራፍ 17 ላይ ሐዋርያው ጳውሎስ በአቴና ከተማ የጣዖት አምልኮ መሙላቱን አስመልክቶ በብስጭት መንፈሱ ይታወካል። በዚህም ምክንያት በየቀኑ በገበያ ከሚያገኙ ቸው ሰዎች ጋር ይነጋገር ነበር።

«ከኤፌቶሮስ ወገንና ኢስጢኢኮችም ከተባሉት ፈላስፎች አንዳንዶች ከእርሱ ጋር ተገናኙ...» (የሐዋ.ሥ. 17:18)

መጽሐፍ ቅዱስ ኤፌቶሮስ የሚላቸው እንግዲህ የኤፒክሪስን ተከታዮች ነው። ሐዋርያው ጳውሎስ ከእነዚህ ሄዶኒስቶች ጋር ባደረገው ክርክር ሐሣቡ እምብዛም ተቀባይነትን አላገኘም ነበር። በወቅቱ የአቴና ሰዎች ብቻ ሳይሆኑ ከተማዋን የረገጠ እንግዳም አዲስ ነገር ከመናገርና ከመስማት በቀር በሌላ ጉዳይ አይውልም ነበር። ይኸ አዲስ ነገር ደግሞ በዋነኛነት የሄዶኒስቶች ፍልስፍና ነው።

የሚያሳዝነው ግን በኋለኛው ዘመን የነበሩት የኤፒክሪስ ተማሪዎች ከእርስቲፒስና ኤፒክሪስ የሰሙትን የሄዶኒዝም ፍልስፍና ወደተራ ደስታ አውርደውት በሥጋዊ ፍላጎት ላይ ብቻ የተመሠረተ ፍልስፍና አድርገውት እንደነበር እንረዳለን። ይኸም ቆይቶ ለሄዶኒዝም መውደቱ በተራ ቢስ እሳቤነት እንዲታይ ከፍተኛውን ሚና መጫወቱን የዘመናችን

ፈላጊዎች የሚናገሩት ነው...

ጥበብ

በክርስትና እምነት አራማጆች አስተሳሰብ ቁላዊ ፍላጎት በራሱ ኃጢአት አለመሆኑን ይስማሙና ነገር ግን ይኸ ፍላጎት ኃጢአት የሚሆነው «በቸኛው የደስታ ምንጭ ተደርጎ ሲወሰድ ነው» ይላሉ። የሄደኒስቶችም ሆነ የክርስትና እምነት አራማጆች ሃሳብ የሚያጠነጥነው በአንድ ጉዳይ ላይ ብቻ አሉም በደስታ ላይ ሆኖ ሳለ ከዚያ የመድረሻው መንገድ ላይ ግን ልዩነት አላቸው። በቀጣዩ ታሪክ ልሰናበት፡-

አንድ ቀን አንድ ሰው ወደኢየሱስ መጣና «መምህር ሆይ የዘላለም ሕይወት እወርስ ዘንድ ምን ላድርግ» አለው። ኢየሱስም «ሕግን ታውቃለህ?» በማለት ጠየቀው። ሰውዬው በሚገባ እንደሚያውቅ ሲመልስለት ኢየሱስ «እንግዲያውስ ሕግን ፈፅም» አለው። «ከልጅነቴ ፈፅሜያለሁ... የጣስኩትም ሕግ የለኝ» በማለት ሰውዬው በድጋሚ መለሰ። «በል ያለህን ሽጦህ ለድሆች ስጥና ተከተለኝ» አለው። ሰውዬው እዚህ ላይ እያቅማማ «ምድራዊ ደስታዬን ከማጣት መንግሥተ ሰማያት መግባት ይቅርብኝ» አለ።

ኢየሱስም «እውነት እላችኋለሁኝ ሄደኒስት መንግሥተ ሰማይ ከሚገባ ግመል በመርፌ ቀዳዳ ቢሾልክ ይሻላል» አለ። እነሆ እስከዛሬ ድረስ የሄደኒስቶች ፍፃሜም ገሃነም ሆኗል።

«የሚሰማህ ለመኖሩ እርግጠኛ ሳትሆን አትፀልይ»

ሳን ፍራንሲስኮ ከተማ በሚገኝ አንድ የሕክምና ማዕከል ውስጥ ለዓመታት በአንድ ጉዳይ ላይ ከፍተኛ ምርምር ያደረገ ሰው ይገኛል። ይኸ ግለሰብ ራንዶልፍ ቢርድ ይባላል። ምናልባት አሜሪካ በ20ኛው ክ.ዘ. ካፈራቻቸው ታላላቅ ሳይንቲስቶች ውስጥ አንዱ ለመሆን ያበቃውን ጥናት እንዳቀረበም ብዙዎች ይስማማሉ። የቢርድ የምርምር ጥናት በቀጥታ ከሕክምና ሳይንስ ጋር የተገናኘ አልነበረም።

በኦገስት 1982 እ.ኤ.አ. ቢርድ በአሱ ሥር ከሚታከሙና እጅግ ቁጥራቸው ከበዛ ሕሙማን ውስጥ 393 ሕሙማንን በመውሰድ አንድ የምርምር ሥራ ሲያደርግ ወሰነ። በዚህም መሠረት እነዚህን ሕሙማን በመጀመሪያ በሁለት ክፍል ለያቸው። በመጀመሪያው ክፍል 201 ሕሙማን ሲገኙ በሌላው ደግሞ 192 አደረገ።

የምርምሩ ዋነኛ ዓላማ «ፀሎት የሰውን ሕመም መፈወስ ይችላልን?» በሚለው ጥያቄ ዙሪያ የሚያጠነጥን ነበር። በዚህ መንገድ ለ192 ሕሙማን እንዲፀለይ ሲያደርግ ለቀሩት ደግሞ ፀሎት ሳይደረግላቸው ጥቂት ቀናት ተቆጠረ። «ከዚያ በኋላ በሕሙማኑ ላይ የታየው አስገራሚ ለውጥ ቢኖር» ይላል ቢርድ «የተፀለየላቸው ሕሙማን የልብ ሂደት በተገቢው መንገድ ሲሰራ ያልተፀለየላቸው ደግሞ የልብ ሂደታቸው የመሰረዘ»

ጥበብ

ችግር ታይቶበታል። ስለዚህም ፀሎት ሕመምን ባይፈጠስ እንኳን ቢያንስ ጭንቀትን ለመቀነስ የሚያስችል መፍትሔ አለው» ወደሚል ድምዳሜ ደርሷል።

በዚህ ጉዳይ ላይ ተንተርሰው አስተያየት የሚሰጡ ምሁራን «መጀመሪያ ለማን እንደምንፀልይ እንወቅ፤ ፀሎታችንን የሚሰማና የሚመልስ «ነገር» ለመኖሩ እርግጠኞች እንሁን፤ የምንፀልይለት ሰውም ቢሆን ወደማን እንደሚፀለይለት አውቆ ማመኑን እንረዳ... ወዘተ» ይላሉ።

ታዋቂው አሜሪካዊ የአክራሪ ክርስትና እምነት ተከታይና የሥነ መለኮት ምሁር ቻርለስ ሆጅ፡- «ተፃምር በእግዚአብሔር ጥበብ ከውጭው ዓለም ወደዚህ ምድር የሚላክልን ክስተት ነው፤ ይህ ክስተት ደግሞ ያለፀሉት አይመጣም» ይለናል።

«ጥያቄው ግን» ይላሉ በተለይ ወደ ፍልስፍናው ዓለም ያዘነበሉት ምሁራን ደግሞ «ተፃምር በራሱ ምን ዓይነት ሳይንሳዊ ማረጋገጫ ሊቀርብለት ይችላል? ተፃምር የምንለውስ ነገር እግዚአብሔር ለፀሎት የሚመልሰው መልስ ነው ካልን የክርስትያን፣ የእስላም፣ የአይሁዳ፣ የቡድሃው... ወይስ የማን እግዚአብሔር ነው መልስ የሰጠው?» የሚል ጥያቄ ያነሳሉ።

በአሜሪካ ሀርቫርድ ዩኒቨርሲቲ የፍልስፍና ምሁር ሄክቶር ሃቫሎስ ፀሎትን አስመልክቶ በቅርቡ ባወጣው የምርምር ሥራ ላይ የሚነገረን አለ።

«ለምሳሌ የክርስትያንን እግዚአብሔር ብንመለከት በሁሉም ቦታና በአንድ ጊዜ የሚገኝ (Omnipresence) ነው ይባላል። ከዚያም አልፎ ዘላለማዊ፣ ሁሉን ቻይና ሁሉን አዋቂ (eternal, all-powerful, all-knowing) ነው። የሰው ልጅ ደግሞ በጊዜና በቦታ ውሱን ነው። ታዲያ የእሱን በሁሉም ቦታና በአንድ ጊዜ መገኘት እኛ በሁሉም ቦታና በአንድ ጊዜ መገኘት የማንችለው የሰው ልጆች እንዴት አወቅን? የእሱን ዘላለማዊነትስ እኛ ዘላለማዊ ሳንሆን እንዴት ማወቅ እንችላለን?» በማለት ጠይቋል።

ገጽ 106

«እሱን በዚህ ዓለም ላይ የሚሆንው ከገተት (ተገምግሞ) በላይ ሌላ የውጭ ጋራ ለጥረጥረት እው ብለን ለማመን በመጀመሪያ ያ ጋራ መኖሩን ማረጋገጥ አለብን። ለእነዚህ ነገራት ምሳሌ ለግንኙነት፣ ምሳሌ የሕይወት ነገር (ለምሳሌ) ለመኖሩ ግን ለርግጠኛ ለይደለው ማለት ማለብ የለመቻላችንን ለገደ መግለጥ ይሆናል» ብደለ።

ለገደህክደር ገብ፡- «ሁሉን ለዋድ፣ መልካም፣ ሁሉን ቻይ ለምሳሌ ካለ ፀሐት በራሱ ለላሲላላይ እው» ይላል። ለምሳሌ «በቤተሀ ተተምረው ግ የሚችሉት ቅርፅ በግልጽ ዙሪያ ከተወቁት ድንቅ ሐኪሞች ለገደ እው እንደሆነ። ይኸ ሐኪም ደግሞ ሳይንስ የረረባቸውን በሽታዎች ሁሉ የማወቅም ጥበብ አለው። በዚህ ወትት ታዲያ የሰድስት ወር ልጅ በቤተሀ ትጫወታለች ብለን እንገመት።

«ታዲያ በድንገት በዚያ ታላቅ ሐኪም ፊት ልጅ ትታመጥ ትወድቃለች። ለምሳሌ ልጅ ገርግጥን ምራቅ ለገደት ታፍና ቢታጣጥር የሕፃኗን ችግር ይፈታልናል ብለህ መጀመሪያ የምትመለከተው ወደግን ነው? ቢያንስ ሐኪሙ ቅርፅ የአሱን ፍቃደኝነት ማግኘት ሳይሰፈልገህ እንኳን ከመተመገን ተነስቶ የልጅህን ሕይወት ለማዳን እንደሚገር ይጠራል። በአሱ ላይ ያለህን እምነት እንድታሳየው አሱም ሊይጠብቅ። ልጅህ በምታጣጥርበት ወትት በዚያ ታዋቂና ወዳጅ ከሆነ ዲከር የምትጠብቀው ተነስቶ ልጅህን ማዳን ብቻ ነው።

«እንደሆነ ይኸው ሐኪም ሕፃናትን ከሞት የሚታደግና የሃገር በሽታን የሚፈውስ መድሃኒት አለው በማለት እንገምት። እንገደህ ይኸ ሐኪም መድሃኒቱ አለው ብለን ካመንን ደግሞ እንደሚጠቀምበት ጥርጥር አይኖረንም። እሱ «መልካም» ሐኪም ነው ብለን እናምናለን። ስለዚህም ይኸ ሐኪም የዓለም ሕፃናት ሲሰቃይ እየተመለከተ ካልተጠየቀ አልሰጥም ብሎ መድሃኒቱን አይከፍንም። ምክንያቱም «መልካም» ሐኪም ነውና።

«በተመሳሳይ መልካም እምላክ ግን ሰው ሲሰቃይ እየተመለከተ

ዝም አይልም፤ ሁሉን የሚያውቅ አምላክም ማን ሊሰቃይ እንደሚችል ቀድሞ የማወቅ ብቃት አለው፤ ሁሉን ቻይ አምላክ ደግሞ መከራን ማስወገድ ይችላል። ስለዚህም...» ይላል ሄክቶር «ሁሉን ቻይና፤ ሁሉን አዋቂ እንዲሁም መልካም አምላክ ቢኖር ኖሮ አስቀድሞም ለእሱ መፀለይ አስፈላጊ አይሆንም ነበር» ብሏል።

እንደሄክቶር ገለፃ ለምሳሌ አንድ ሰው ለክርስቲያን አምላኩ ተፅልዮለት ተፈወሰ ሲባል የክርስቲያኑ እግዚአብሔር እንደፈወሰው ይታመናል። ነገር ግን ሁሉም ሃይማኖቶች ደግሞ የራሳቸው እግዚአብሔር ፀሎታቸውን እንደሚመልሰላቸው ያምናሉ። ለምሳሌ በሂንዱዝም የቅድስና መጽሐፍ በሆነው በሐጋቫድ - ጂታ መሠረት ማንኛውም ሰው የትኛውንም አምላክ ቢያመልክ ፀሎትን የሚመልሰው ግን ክሪሽና ብቻ ነው ይላል። ስለዚህም «ፀሎት የቱንም ያህል ምላሽ ይገኝበታል ተብሎ ቢታመን እንኳን የየትኛው ሃይማኖት አምላክ እንደሚመልስ ስለማይታወቅ አለመፀለይ ይሻላል» በማለት ሄክቶር ሐሳቡን ይሰነዝራል።

«እንደቢርድና ደሲ ዓይነቶቹ ሳይንቲስቶች በፀሎት የሚገኝ ፈውስ ለመኖሩ መምከራቸው በራሱ የሚያሳየው ቢያንስ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ተጽፎ የምናገኘውንና እግዚአብሔር ለፀሎት ምላሽ ለመስጠት ቅድመ ሁኔታን እንዳስቀመጠ የአለማወቃቸው ውጤት ነው» የሚሉ የፍልስፍናው ጎራ ምሁራን አሉ። (በነገራችን ላይ ላሪ ደሲ እንደ "Prayer is Good Medicine" እንዲሁም "Healing words..." ዓይነቶቹን የፀሎትን የመፈወስ ኃይል ሳይንሳዊ በሆነ መንገድ ለማሳየት የተፃፉ መጻሕፍት ደራሲ ነው።)

እንደፍልስፍናው ጎራ ምሁራን አስተያየት «እግዚአብሔር ራሱ የተናገረውን ማሳየቱ ደግሞ ፀሎት በራሱ ፋይዳ እንደሌለው በቀላሉ እንድንረዳ ያደርገናል» ይላሉ።

«እጃችሁን ወደእኔ ብትዘረጉ ዓይኔን ከእናንተ እሰውራለሁ፤ ልመናንም ብታበዙ አልሰማችሁም!...» (ኢሳ. 1:15)

ጥበብ

እንዲያውም የአይሁድ እግዚአብሔር አንዳንዶቹን ነቢያት ለሕዝባቸው እንኳን እንዳይፀልዩ ሲመክራቸው ይስተዋላል፡-

«አንተም ስለዚህ ሕዝብ አትፀልይ፤ ከመክራቸው የተነሣ ወደእኔ በጮኸኝ ጊዜ አልሰማቸውምና፤ ስለእነርሱም ጩኸትና ልመና አታድርግ፡፡» (ኤር. 11:14)

ወደ ሄክቶር የጥናት ጽሑፍ ተመልሰን ስንመለከት ብዙዎች ከተፀለየላቸው በኋላ «አልተፈወስንም» አይሉም፡፡ ለዚህም ዋነኛው ምክንያት «አልተፈወስንም» ማለት «የተፀለየለትን አምላክ እንደ መሳደብ ስለሚቆጠር ነው» ይላል፡፡ አንዳንዶች በድፍረት አልተፈወስንም ቢሉ እንኳን ችግሩ ከአምላካቸው ሳይሆን ከእምነታቸው ማነስ ተደርጎ ይወሰድባቸዋል፡፡

ስለፀሎት ሊነሳ አንድ የምንጠቅሰው ጉዳይ ቢኖር ፀሎት እንዲደረግላቸው የሚፈልጉ ሰዎች በአብዛኛው ከተፀለየላቸው በኋላ መፍትሔ የሚፈልጉት ግን ከሰው የመሆኑ ጉዳይ ነው፡፡ ይኸ ደግሞ አስቀድሞም ለተፀለየላቸው አምላክ ጥርጣሬ እንደ ነበራቸው የሚያሳይ ነው፡፡ ለዚህ ነው ሕመማን ከተፀለየላቸው በኋላም እንኳን ወደ ሆስፒታል ከመሄድ የማያቋርጡት፡፡ «ይኸ ደግሞ ችግርን መፀለዩ ብቻ ሳይሆን የተፀለየውን ችግር በራሱ «የሚሰማ» ለመኖሩ ጥርጣሬ ውስጥ የሚጥል ነው» ይላሉ ፈላስፎቹ፡፡

ሄክቶር በጥናቱ እንደሚናገረው «ፀሎትህን የሚሰማ ለመኖሩ እርግጠኛ እስክትሆን ድረስ ባትፀልይ ይሻላል» ይላል፡፡ እኔ ደግሞ እንደዳዊት «ፀሎቱ የተሰማለት ሰው እሱ ምስጉን ነው» አላለሁ፡፡ የሁለቱ ልዩነት ግን እምብዛም አይታየኝ፡፡

«ታላቅ የሚባል መንገድ የለም፤ ነገር ግን ሰው መንገዱን ታላቅ ያደርጋል»

ለዛሬ ወደጥንታዊቷ ቻይና ዘልቀን የፍልስፍናው ፈጣሪና አባት ተደርጎ የሚታመንለትን ኮንፊሺየስን እንመለከታለን። ይኸ ሰው ኢየሱስ ወደምድር ከመጣ በኋላ ለተናገራቸው ወርቃማ መመሪያዎች ወይም ድንቅ አባባሎች መሠረትን የጣለ ነው የሚሉ የፍልስፍናው ዓለም ሰዎች አሉ። ለምሳሌ ኮንፊሺየስ፡- «ሌሎች በአንተ ላይ ሊያደርጉ የማትወደውን አንተ ለሌላው አትመኝ» ብሏል። ኢየሱስ መጣና ኮንፊሺየስን አረመው፡- «ሌሎች በአንተ ላይ ሊያደርጉ የማትወደውን አንተ በሌላው ላይ አታድርግ» አለ።

የኮንፊሺየስ ፍልስፍና አቅራቢት ለሶቅራጥስ፣ ለአሪስቶቲልና ለጉቴ ነው። ታላቅ ሰው ማነው? ቢሉት «ታላቅን ነገር የሚያስብ...» የሚለው ኮንፊሺየስ ከክርስቶስ ልደት በፊት በ551 ለ በተባለች የቻይና ግዛት ውስጥ እንደተወለደ ይነገራል። እሱ በተወለደበት ወቅት ደሀ ከነበረውና ነገር ግን የነገሥታት ቤተሰብ የቅርብ ዘመድ የሆነው አባቱ ገና የ3 ዓመት ልጅ ሆኖ ነበር የሞተው። ኮንፊሺየስ ደሀ ሆኖ ቢወለድም በደህነት አልሞተም። ከታናሽ ሥራ ጀምሮ ሚኒስትር ለመሆን እንደበቃ

ጥበብ

በታሪኩ ሰፍሮ እናገኛለን። ነገር ግን ሥራው ከዕውቀቱ ጋር «ባለመመጣጠኑ» ለሌሎች ዕውቀቱን ማካፈል ሥራ ላይ ተጠመደ። ለእሱ በሥልጣኑ ቦታ ከሚያበረክተው ይልቅ አስተማሪ ቢሆን ትውልዱን ይበልጥ እንደሚጠቅም እምነቱ ሆነ። ሦስት ሺ ተማሪዎችን አስከትሎ ወደፍልስፍናው ጉራ ተጓዘ። በሥልጣን ዘመኑ በዙሪያው የገቡ ጠላቶችም እረፍት አገኝን በማለት ተነፈሱ።

ለዛሬ ኮንፌሺየስ ከተማሪዎች ጋር ያሳለፈውን የዕውቀት ገቢ በመጠኑ እንመለከታለን።

አንድ ወቅት ተማሪው ይኸን ጠየቀው፡- «ደህ ሆኖ ስለማይሰር?» ሀብታም ሆኖ ደግሞ ስለማይሰራ ሰው ምን ታስባለህ?»

ኮንፌሺየስ እንዲህ አለ፡- «ሁለቱም መልካም ናቸው። ነገር ግን ከሁለቱም ደግሞ ደህ ሆኖ ደስተኛ ይበልጣል።»

ኮንፌሺየስ ተማሪዎቹን ሲመክር «ለማንም ቢሆን መታዘዝን እውቅ አላቸው። አንድ ተማሪ ምክሩ አልገባውም። «ምን ማለትህ ነው?» በማለት ጠየቀ። ኮንፌሺየስም፡- «አባትህ በሕይወት ሳለ ታዘዘው ሲሞትም ታዘዘው፤ ከዚያም በኋላ በየዓመቱ መታሰቢያውን አድርጎ አለው። «ለአባቴና ለእናቴ የማደርገውን ለሚያገለግሉኝ ለፈረሴና ለውሻ ካላደረግኩ ያስተማርክኝ ርኅሩኅነት የተሟላ አያደርገውም» አለው። «አዲሱን ዕውቀት ታገኝ ዘንድ የድሮውን መርምር» አለው። ከዚያ ቀን ጀምሮ ያ ተማሪ ከኮንፌሺየስ ተለየ።

ኮንፌሺየስም፡- «በሕይወቱ ዘመን ሁሉ ሰብዓዊነትን ፊፅሞ የወደደ ሊ ሰብዓዊነትንም የጠላ አንድም ሰው አላየሁም። ሰብዓዊነትን የወደደ ሰው ቢኖር ከዚያ በላይ ለሕይወቱ ዋጋ የሚሰጠው ነገር አይኖርም ነበር። ሊ ሰብዓዊነትንም የጠላ ቢኖር ክፋት አጠገቡ ሲደርስ ባልታዘነ ነበር። ቢያንስ ለአንድ ቀን ራሱን ለዚህ አሳልፎ የሰጠ ሰው ይገኝ ይሆን?» በማለት ጠይቋል።

«ሰው የሚሰራው ለራሱ ጥቅምና ትርፍ ብቻ ከሆነ ያ ሰው ጠቅላይ

ጠላቶች ያተርፋል» በማለት ኮንፌሺየስ ለተማሪዎቹ ተናገረና ይኸን ጥያቄ ሰነዘረላቸው፡- «ከእናንተ በሕይወቱ ታላቅ ምኞት ያለው ዛሬ ምኞቱን ይገረኝ፡፡»

የመጀመሪያው ተማሪ፡- «እኔ ፈረስና ሰረገላ እንዲሁም ባለሐር ካፖርት እመኛለሁ...» አለ፡፡ ሌላው ተማሪው ደግሞ ቀጠለ፡- «ለተቸገረ ሰው መርዳትና ስለዚያም ድርጊቴ ፈፅሞ አለማውራት ምኞቴ ነው» አለ፡፡ ሦስተኛው ተማሪ ተነሳ፡- «መምህር ሆይ የእኔ ታላቅ ምኞት የአንተን ምኞት ማወቅ ነው» አለው፡፡ ኮንፌሺየስም አለ፡- «የጥንቱን የሚቀበል ሰው አዲሱን በሚገባ ያውቃል፡፡ የእኔን ምኞት ስማ፡፡ ያረጁትን መደገፍ፤ ለጓደኛ ታማኝ መሆን እንዲሁም ወጣቶችን ማድነቅና መውደድ ነው» አለ፡፡ ይኸን ጊዜ አንዱ ተማሪው ተነሣና «እኔ ግን ጓደኛዬን አላዘኛለሁ» አለው፡፡ ኮንፌሺየስ በተማሪው አስተያየት ተደነቀና እንዲህ አለ፡- «ሰው ሲወለድ ከጽድቅ ጋር ነው፡፡ ይኸን ጽድቅ ጥሎ ግን በሕይወት መኖር የቻለ እሱ ዕድለኛ ነው፡፡»

ተማሪው መልሶ ጠየቀው፡- «የምትነግረኝ ጥበብ ነውን?» ኮንፌሺየስም፡- «ስለጥበብ ማወቅ ትወዳለህ? ለሰው የሚጠቅም ተግባር ላይ ራስህን አበርቃ፤ እንዲሁም መንፈሳዊ ሥልጣናትን አክብር፤ ነገር ግን በሩቁ ያዛቸው፡፡ ያን ጊዜ ጠቢብ ትባላለህ» አለ፡፡

ኮንፌሺየስ አንድ ቀን ያልተማሩና አረመኔዎች ወደሚባሉት ከምሥራቁ ክፍል ከሚገኙ ዘጠኝ ጉሣዎች ጋር ሄዶ ለመኖር መወሰኑን ለተማሪዎቹ ነገራቸው፡፡ በዚህ ጊዜ አንዱ ተማሪ፡- «እንደአንተ ዓይነት ታላቅ ሰው እንዴት አረመኔ መካከል ይኖራል?» በማለት ጠየቀው፡፡ ኮንፌሺየስም፡- «በአረመኔ መካከል ታላቅ ሰው መኖር ከቻለ እነሱስ እንዴት አረመኔ ይባላሉ?» በማለት መለሰለት፡፡

ሌላው ተማሪ ደግሞ ስለመንፈሳዊ አገልግሎት ጠየቀው፡፡ ኮንፌሺየስም፡- «የሰውን ልጅ ማገልገል ስትችል እንዴት መንፈሳዊውን ዓለም ማገልገል ትችላለህ? አሁን ስላለህ ሕይወት ጠንቅቀህ ሳታውቅ

ገዢው ለሚመጡት ለትዕቢት ስለሰጠው።

አንድ ቀን ታላቅ ስለመሆን ለተማሪዎች ምክር በመስጠት ላይ ሲሆን ለሳዩን ስለሰጠው። ኮንፌሺየስ ሲመልስ፡- «ታላቅ የሚባል መንገድ የሰጠ ነገር ግን ሰው መንገዱን ታላቅ ያደርጋል» አለ።

አንዲሁ በሌላ ቀን ተማሪው፡- «ሰይጣን በጣም እየፈተነኝ ነው» አለው። ኮንፌሺየስም፡- «ሰይጣን አንተን ከሚፈትነው በላይ ግን እርሱ ሰይጣንን ስትፈትነው ይታየዋል...» አለው። «አንደሚገባኝ ሰይጣን ከሰይጣን የራቀ ነው... ምክንያቱም ስለአሱ የማሰብበት ጊዜ የሰጥኛል። አንተ ደግሞ ጊዜህን ስለአሱ በማሰብ ታሰልፋለህ... ስለዚህም ሳይኖር እንኳን ሃሳብህ ሰይጣን ሆኖ ይፈትንሃል» አለው። ለተማሪዎቹም አንዲህ አለ፡- «መልካሙን መንገድ ማወቅ አንድ ነገር ነው፤ በዚያ ላይ ደግሞ ለመሄድ መቻል ሌላ ነው።»

ሌላው ተማሪው ተነሣና ስለሰብዓዊነት ንገረኝ አለው። «ሰውን ማፍቀር ነው» ሲል መለሰለት። «ስለዕውቀት ደግሞ ንገረኝ» አለው። «ዕውቀት ማለት ሰውን ማወቅ ነው» አለው።

ኮንፌሺየስ ለተማሪዎቹ ስለሃገር ገዢዎች በነገራቸው ውስጥ እንዴት የሚል አገኘሁበት፡- «የሃገር ገዢ ራሱን ማገዝ ካልቻለ ቢናገርም አይሰማም፤ ነገር ግን ራሱን ማገዝ የቻለ ገዢ ሳይናገር ይሰማል። የአንድ መንግሥት መልካምነቱ የሚታወቀው አጠገቡ የሚገኘው ሕዝቡ ሲወደውና፤ በሩቅ ሃገር ያሉት ደግሞ ወደሃገራቸው ለመምጣት ሲናፍቁ ነው።»

ኮንፌሺየስ ታሞ አልጋው ላይ በተኛበት አንድ ቀን ሁለት ተማሪዎቹ መጥተው ሊፀልዩለት እንደተዘጋጁ ነገሩት። ኮንፌሺየስም «ፀሎት ምንድነው?» በማለት ጠየቃቸው። «ከመንፈሳዊ ኃይላት ጋር በፀሎታችን እናገናኝህና ትፈውሳለህ» አሉት። እሱም በመገረም እየተመለከተ፡- «እኔ እስከሳለሁ ያስተማርኳችሁ ከዚህ በምን ይለያል?» በማለት መለሰላቸው።

ኮንፌሺየስ በ73 ዓመቱ በዚያው አልጋ ላይ ሞተ።

«የትምህርት መጨረሻው የጠፋብህን አእምሮ ማስመለስ ነው»

ዛሬም ከቻይና ምድር ሳንወጣ ከኮንፌሺያስ ቀጥሎ ቻይና የምትኮራበትን ታላቁን ፈላስፋዋን ሜንሲያስን እንመልከት። ከክርስቶስ ልደት በፊት ከ371-289 የኖረው ሜንሲያስ ሽንገንንም በምትባለውና በሐፋጅ በምትታወቀው የቻይና ግዛት ተወለደ። ኮንፌሺያስም በዚህችው ግዛት ነበር የተወለደው። የኮንፌሺያስ የልጅ ልጅ በነበረው ዙሉም አስተማሪነት ያደገው ሜንሲያስ የፖለቲካ ቅራኔ፣ የሞራል ውድቀትና የሁራዊ ግጭት በሰፊነባት ምድር ውስጥ በማደጉ ከልጅነቱ በበጎና ከፋውቀት መካከል ያለውን ልዩነት በሚገባ ለማወቅ አልተቸገረም። በተለይም በዕውቀት ግስጋሴው ወቅት በእጅጉ የእሱን አካሄድና እምነት ይቃወሙት ከነበሩት እንደ ሞ.ዘ. እና ያንግ ቼ ዓይነቶች የቻይና ታላላቅ ፈላስፎች ጋር መግት ገጥሞ የሚውልባቸው ቀናት ብዙ ነበሩ።

ሜንሲያስ እንደኮንፌሺያስ ሁሉ የማደግ ልጅ ሆኖ ነው ያደገው። እንደኮንፌሺያስ ለደሀ እናቱ ሞት ሦስት ዓመት ሐዘን ተቀምጧል፤ እንደኮንፌሺያስ በመጨረሻም ሥራውን በመተው በቤቱ እስከመቀመጥ ድረስ ነበር። ሜንሲያስ በእነ ፕሌቶ ዘመን ይኖር የነበረ ፈላስፋ ነው በማለት የሚናገሩ ምሁራንም አሉ። ይሁንና ስለእሱም ሆነ ስለቤተሰቡ እምብዛም የሚታወቅ ነገር ባለመኖሩ ታሪኩ ከስሙና ፍልስፍናው ጋር

«እው... አለ ካም ዙ።
 «እንግዲያውስ የወፍ ላባ ንጣትና የበረዶ ንጣት ወይም የበረዶ ንጣትና የንጭ ፈረስ ንጣት ይመሳሰላል?» በማለት ጣዖቱ
 «እውን ይመሳሰላል» አለ ካም ዙ።
 «የወፍ ተፈጥሮና የበረዶ ተፈጥሮስ ወይም የበረዶ ተፈጥሮ
 የፈረስ ተፈጥሮ?» በማለት ዳግመኛ ጥያቄውን ሰነዘረ።
 ካም ዙም፡- «በተፈጥሮአችን ምግብና ፍትወተ ሥጋ ያስፈልገናል።
 ሰብዓዊነት ውስጣዊ እንጂ ውጫዊ አይደለም፤ መልካምነትና ጽድቅ
 ግን በተቃራኒው ውጫዊ እንጂ ውስጣዊ አይደለም።» በማለት ተከራከረ።
 «አንድ ነጭ ነገር ተመልክቼ ነጭ ነው እንደምለው ሁሉ አንድ
 ሽማግሌ ሰውም አይቼ ባከብረው ያ ሽምግልና በእኔ ውስጥ አንድ
 ማለት እንዳልሆነ ልትረዳ ይገባል። ምክንያቱም ሽማግሌው ሰውዬ
 እንደእኔው ወጣት ነበርና። ነገር ግን ያንን ውጫዊና የማየውን ነገር
 ተመልክቼ ሽማግሌውን እንዳከበርኩት ሁሉ መልካምነትም ሆነ ጽድቅ
 በዚህ መልኩ ውጫዊ ነው እላለሁ» ሜናሲየስ ይህን ተናግሮ ጥያቄ
 ወረወረ፡-

«ነጭ ፈረስ ተመልክተህም ሆነ ነጭ ሰው ተመልክተህ ሁሉንም
 ነጭ ትላለህ። ነገር ግን ለሽማግሌ (ነጭ) ፈረስና ለሽማግሌ (ነጭ) ሰው
 የምትሰጠው አክብሮት ተመሳሳይ ነው? ጽድቅ (መልካምነት) የምንሰጠው
 የሚገለጠው ለሽማግሌው ሰውዬ ወይስ ለሽምግልና ዕድሜው ነው?»

ካም ዙ ለሜናሲየስ የዘወትር ፈተና ነበር። ዛሬም በቀላሉ ሊለቀው
 አልፈለገምና ተናገረ፡- «ታናሽ ወንድሜን በጣም እወደዋለሁ። ነገር ግን
 የማላውቀውንም ሆነ የማውቀውን ሰው ታናሽ ወንድም እንደዚያ
 አልወድም። ምክንያቱም በውስጤ ያለውን የደስታ ስሜት የማዘዝበት
 እኔ ብቻ ነኝና። ስለዚህም ሰብዓዊነት ከውስጥ የሚመነጭ ለመሆኑ
 ምንም ጥርጥር የለኝም። በሌላ በኩል የሃገሪን ሽማግሌም ሆነ የጸሐፊ
 ነገር ሽማግሌን እኩል አከብራለሁ። ማክበሪ ደግሞ የሚመነጭ

ውጭ በሆነውና የሁሉም ሃገር ሽማግሌዎች በሚጋሩት የሽምግልና ለሮጂ ምክንያት ነው። ስለዚህም ጽድቅ ወይም መልካምነት በዚህ ጊዜ ውጭ ይሆናል።»

ሜንሲየስም አለ፡- «በሃገርህም ሆነ በሌላ ሃገር የተጠበሰ ሥጋ ሊሰጠህ ትባላለህ። ምክንያቱም ጥበብ ሥጋ ስለምትወድ ነው። እና የተጠበሰ ሥጋ መውደዳችንም ውጫዊ ባህርይ ነው ለማለት እንችላለን?» በዚህ ክርክር ወቅት የነበሩ ሌሎች ፈላስፎች የመናገርና የመጠየቅ ተራ ወሰዱ። ሜንግ ቺ ዙ ወደ ካዎ ዙ ዞሮ ጠየቀ፡- «ጽድቅ (መልካምነት) ውስጣዊ ነው ስትል ምን ማለትህ ነው?»

ካዎ ዙም፡- «ለምሳሌ ሰዎችን ማፍቀር «እንለማመዳለን» ስለዚህም መልካምነትን ከተለማመድከው ውስጣዊ ነው» በማለት መለሰ።

ሜንግ ቺ ዙ፡- «ምናልባት አንድ የመንደርህ ጉልማላ ከአንተ ታላቅ ወንድም በአንድ ዓመት ብቻ ይበልጣል ብለን እናስብና ወደቤትህ ሁለቱም ቢመጡ በፍቅር የምታገለግለው ማንን ይሆናል?» በማለት ጠየቀው።

ካዎ ዙም፡- «ታላቅ ወንድሜን በፍቅር አገለግላለሁ» አለ።

«እንግዲያውስ ፍቅርን ለአንዱ፤ ክብርን ደግሞ ለሌላው ሰጠህ ማለት ነው። ስለዚህም ተግባርህን የወሰነው በውጭ ያለው እንጂ በወስጥህ ያለው አይደለም ማለት ነው» በማለት ወደ ሜንሲየስ ዞረ። ሜንሲየስ ሃሳብ እንዲሰነዝር መጠየቁ ገባውና እንዲህ አለ፡- «ካዎ ዙ ታላቅ ወንድሙን በፍቅር እንደሚያገለግል ነግሮናል። ነገር ግን እሱን ያሳደገው አጎቱ ቢሆንና ከአጎትህና ከታላቅ ወንድምህ በፍቅር ማንን ታገለግላለህ ቢሉት አጎቴን ይላል። ከመንደሩ ጉልማላ ይልቅ በፍቅር አገለግለዋለሁ ያለው ወንድሙ እዚህ ላይ የት ሄደ? በአጭሩ የካዎ ዙ ማፍቀር በቦታና ጊዜ ስለሚወሰን ነው። ብዙዎች በመልካም ዘመን መልካም ይሆናሉ። በክፉ ዘመን ደግሞ ራሳቸውን ለክፉ ነገር አሳልፈው ያቀርባሉ። ይኸ ማለት ውስጣዊው ተፈጥሮአቸው በዚህ መልክ ስለተሰራ

ገንዘብ

ሲሆን የራሳቸውን እእምሮ ግን ለክፉ ነገር በማቅረባቸው ብቻ ነው።

«ለምሳሌ የሰንደን አበቃቀል ተመለከቱ፤ ዘሩን ትዝቶ አላፈቀዱም። ስለሆነም ሆነ የመዝሪያ ወቅቱም አንድ ነው። በመጨረሻም ታለብሱታላችሁ። መሪቱም ሆነ የመዝሪያ ወቅቱም አንድ ነው። በመጨረሻም ወቅት ግን እጅግ በዝቶ እዝመራው ይበቅላል። የማጫደግ ጊዜም ሲጓዝ ይታጫዳል። ነገር ግን የአንዱ ዘር ብዙ የሌለው ትንሽ በጋራ የሌላ ለምነት፣ የዝናቡ መጠን ወይም ሌላ ምክንያት ያህን መለያየት አንድ አገላለጽ። የእኛም ልዩነት ከዚህ ውጭ አይደለም...» አለ ሚናሲየስ።

የሚናሲየስ ፍልስፍና ከኮንፊሺየስ ቀጥሎ በምድረ ቻይና ታላቁ ክብርና ተወዳጅነት እስከዛሬ የተቸረው ነው። «ሰብዓዊነት የሰው አእምሮ ሲሆን ጽድቅ ደግሞ መንገዱ ነው... ይኸን መንገድ ትቶ በራሱ አእምሮ የሚጓዝ ካለ ይታዘንለታል። እንዲሁም ልቡ ጠፍቶበት ፈልጎ ማጥፋት ያልቻለ አለ። ሰው ውሻው ቢጠፋበት ሊፈልገው ይሃዳል፤ ነገርም ይዞት ይመለሳል። ልቡ የጠፋበት ሰው ግን እንደዚያ ፍለጋ አይወጣም። ዕውቀትን ለመማር የፈለገ እሱ ልቡን ለመፈለግ የወጣ ነው። በዚያ መንገድ ብቻ የጠፋው ልብ ይገኛልና...» ይላል። የዚህን ሰው ቀሪ ፍልስፍና በሚቀጥለው ምዕራፍ እመለስበታለሁ።

«የእውነትን ትርጉም ብታውቅ አትዋሽም ነበር»

ዛሬም በጥንታዊቷ የሥልጣኔና የፍልስፍና ምድር ቻይና እንገኛለን። ከኮንፊሺየስ በኋላ በምድሪቱ ስሙ የገነነው የሜንሲየስ ፍልስፍናን ደግሞ በመቆፈር ከእውነት ውሃ ምንጭ እንቅዳ።

ለሜንሲየስ ትምህርት ማለት የጠፋብህን አእምሮ ማስመለስ ነው። ያልተማረ ሰው በእሱ ዘንድ ያለው ጥፋት አለመማሩ ሳይሆን «አእምሮው የጠፋ ሰው» መሆኑ ነው። ይኸንንም ሜንሲየስ ባስቀመጠልን ምሳሌ በመመልከት እንጀምር፡- «ለምሳሌ ከአምስት የቀኝ እጁ ጣት ውስጥ አራተኛዋ ሽባ የሆነችና የማትታጠፍና የማትዘረጋ ጣት ያለው አንድ ሰው አለ እንበል። የዚህ ሰው ሽባ ጣት ሕመም ባይኖራት ሥራውንም ለመሥራት ችግር ባትፈጥርበት ነገር ግን ይኸችን ጣት የመፈወስ ችሎታ ያለው ሰው በሌላ ሃገር እንደሚኖር ቢለማ ወደዚያ ይሄድ ዘንድ ገድ ይለዋል? ይኸ ሰው እርግጠኛ ነኝ እስከዕለተ ሞቱ ሌሎች ሰዎች ባላቸው እሱ ግን በሌለው ችግር ብዙም አይጨነቅም። ምክንያቱም አብሮት ለመኖር የለመደው በመሆኑና ሕመሙም ስለማይለማው ነው... ይኸ እንግዲህ 'የነገሮችን ተነፃፃሪ አስፈላጊነት ያለመረዳት' (Ignorance of the relative importance of things) ይባላል» ይለናል።

«አንድ ሰው አንድ ዛፍ ቢተክል እንዴት እንደሚንከባከባትና

ገዢ

እንደሚጠበቃት ብሎም እንደሚያሳድጋት በሚገባ ያውቃል። ይኸ
እውቀቱን ግን ሰውን ወደማሳደግና መንከባከብ ሲመጣ አይጠቀምበትም።
ይኸ ማለት እንግዲህ ሰውን ከዛፉ ባነሰ ደረጃ ይወዳል ማለት ነው።
የሰው አላዋቂነት ሊገለፅ እንግዲህ እስከዚህ ድረስ ነው» በማለት ሚኒሲየስ
ነገሩን ይበልጥ ያብራራልናል።

«አንድ ሰው ከሰውነቱ ክፍል ውስጥ አበላልጦ የሚንከባከበው
የለም። ሁሉንም በእኩል ደረጃ ይንከባከባል፤ ይወዳል፤ ይጠብቃል።
ከሰውነቱ ቆዳ የማልወዳት ክፍል አለች ብሎ ቆዳውን ቅባት የማይቀባና
የማያጥብ የለም። ይኸንን ቢያደርግ የማይወዳት ክፍል ችግር ለሚወደው
መትረፉ አይቀርምና...

«እንዲሁ ዛፍ የሚተክል ሰው አስተውሎ። ዛፉ ያፈራውን ፍሬ
ስለሚወድ ፍሬዋን ለይቶ ውሃ የሚያጠጣ የለም። ይኸን ቢያደርግ ግን
የዘነጋቸው የዛፍ ግንድና ቅርንጫፎች ነገ ፍሬዋን ሲያደርጁት
ይመለከታል። ከመብላትና ከመጠጣት ውጭ የማያውቅ ሰውም ከአፋና
ሆዱ በቀር የሚሰፋ ነገር የለውም። ከአእምሮው በመለስ የሰውነቱ
ቅርፅም ተበላሽቶ ይታያል። በመብላቱና በመጠጣቱም በራሱ ገላ ላይ
ትልቁን ስህተት ይፈፅማል...» በማለት ሚኒሲየስ አስተማረ።

አጠገቡ የነበረው ኩንግ ቱ ዙ ከተቀመጠበት ተነስቶ ለሚኒሲየስ
ጥያቄ አቀረበ፡- «ሁላችንም የሰው ልጆች ነን። ታዲያ ለምንድነው
አንዳንዶች ታላቅ ሲሆኑ ሌሎች ደግሞ ታናናሽ ሆነው የቀሩት?»

ሚኒሲየስ፡- «አብሮ የተፈጠረላቸውም ታላቅ ባህርይ የተከተሉት
እነሱ ታላቅ ሆኑ፤ የቀሩት ደግሞ ታናሾች...» አለው።

ኩንግ-ቱ ዙ አሁንም አልተቀመጠም፡- «ነገር ግን ሁላችንም የሰው
ልጆች ነን። ለምን አንዳንዶቹ ታላቅ ባህርያቸውን ተከተሉ፤ ሌሎች
ደግሞ ደካማ ባህርያቸውን ይዘው ታናሽ ሆኑ?»

ሚኒሲየስ መለሰ፡- «የማየትና የመስማት ሕዋስህ በቀላላ ነገር
ተሸፍኖ ከማሰብ ውጭ ሲንቀሳቀስ፤ ሕዋስህ ወደቀላላነት ይለወጥና

ብትገትግ ይወጣል። ይኸው ነው። የአእምሮ ሥራ ማሰብ ብቻ ነው። ግብ ስትችል የቁሳዊ ነገር ዓላማ ይገባሃል። ካልገባ ደግሞ አእምሮህም ቀስ ይሆናል። ነገር ግን ስትፈጠር ከሰማይ የተሰጠህ አእምሮ የተለየ ነው። በመጀመሪያ የተፈጥሮአችንን ክቡር ነገር መገንባት ከቻልን (Build up the nobler part of our nature) ታናናሽ ነገር ሊያሸንፈን አይችልም። ለውጥ ታላቅ የሚያደርገውም ይኸው ነው።»

ከ1139-1193 የኖረውና የኒኦ-ኮንፌሺያኒዝም ፍልስፍና መሥራችና ጦሪ የነበረው ለ ሊያንግ ሻን የእምነትና የፍልስፍና መርክ «ተፈጥሮአችንን ክቡር ነገር መገንባት» (Build up the nobler part of our nature) ነበር። የዚህ ታላቅ ፈላስፋ ሥራ በአብዛኛው ከሜንሲየስ እንደተወሰደም ብዙዎች ይስማሙበታል።

ወደሜንሲየስ ፍልስፍና ስንመለስ፡- «የሰማይ (ገነት) ታላቅ ነገርና የሰው ታላቅ ነገር የተለያዩ ናቸው» ይለናል። ይኸንንም በምሳሌው ሊያስረዳን፡- «የሰማይ (ገነት) ታላቅ ነገር የሚባሉት ሰብዓዊነት፣ ፅድቅ፣ አክባሪነት፣ ታማኝነት፣ እንዲሁም መልካምን ነገር ሁሉ መውደድ ሲሆን የሰው ታላቅነት ደግሞ ታላቅ፣ የተከበረና የታወቀ ባለሥልጣን (ገዢ) መሆን ነው። የጥንቱ ሰው የሰማይን ታላቅ ነገር ሲከተኩት የምድሩ ታላቅ ነገር በራሱ መንገድ መጣለት። የዛሬው ሰው ደግሞ የሰማይን ታላቅ ነገር በመኮትኮት የምድሩን ታላቅነት ካገኘ በኋላ የሰማይን ታላቅ ነገር ይጥለዋል። ለዚህ ነው ብዙ ታላቅ ሰዎችን ዛሬ በምድራችን የማናየው። የሰማይን ታላቅ ነገር ጥሎ ከምድራዊው ታላቅ ነገር ጋር የሚቆይ እስካሁን አላየሁም...» ይላል።

«የመከበር ፍላጎት የሰው ልጅ የጋራ ሀብቱ ነው» የሚለን ሜንሲየስ፡- «ነገር ግን ሁሉም ሰው በውስጡ የሚከበር ነገር አብሮት እንደተፈጠረ የሚያውቅና የሚያስብ አይመስለኝም»...

«እዚህ ላይ በተፈጥሮህ የተሰጠህ ክብርና በሰው የተሰጠህ ክብር እጅግ የተለያዩ ነው። ምክንያቱም ንጉሥ እንኳን ዛሬ ያከበረውን ነገ

ሊያዋርደው ይስተዋላል። የተፈጥሮ ክብርህን ግን ማንም አልሰጠህም፤ እንዲሁም ደግሞ ማንም ነጥቆ ሊያዋርድህ አይችልም። የራስህ አዋራጅ ራስህ ነህ...» በማለት የተፈጥሮን የተከበረ ነገር እንዲገነዘቡ ተማሪዎችን መከረ።

«ቀስትህን እስከመጨረሻው ካልሳብከው ዒላማው ውስጥ ሄዶ እስከመጨረሻው አይገባም፤ ዕውቀትን የሚሻም ተማሪ እስከመጨረሻው የሚተጋ ብቻ ነው...» ይላል ሜንሲየስ።

አንድ ቀን ንጉሥ ሱአን ወደ ቤተመንግሥቱ አስጠራውና ጥያቄ አቀረበለት፡- «ለሕዝቤ ጠቃሚ የምሆንበትን መንገድ አስተምረኝ...» አለው።

ሜንሲየስም፡- «ጠቃሚ ከመሆን በፊት ሰብዓዊነትና ዕድቅን ተማር። ለሃገርህ የሚጠቅም ነገር ንጉሥ ሆይ እንድንገርህ የምትሻ ከሆነ ይህን ስማ... ታላላቅ ባለሥልጣኖችህ ለቤተሰቦቻቸው የሚጠቅም ነገር ከጠየቁ... ታናናሽ ባለሥልጣኖችና ሕዝብህ ደግሞ ለራሳቸው የሚጠቅም ነገር ከጠየቁ... ያን ጊዜ የሃገርህ መውደቂያዎ እንደተቃረበ ተረዱ...» አለው።

«ስለድክመቴስ ምን ትላለህ? ለንዋይ ያለኝ ፍቅር ከፍተኛ ነው...» አለ ንጉሥ ሱአን።

«አንተ ንዋይን እንደምታፈቅርና የምታፈቅረውንም እንዳገኘህ እንዲሁ ሕዝብ እንዲያገኝ አድርገው...» አለ ሜንሲየስ።

ንጉሡም «ሌላው ድክመቴ ሴት እወዳለሁ.. አመነዝራለሁ...» አለው።

ሜንሲየስም «ሕዝብህም ሴት እንዲወድ አድርገው... አንተ እንደምታመነዝር እሱም እንዲያመነዝር አግዘው...» በማለት ንግግሩን ቀጠለ... «ንጉሥ ሆይ! ሚኒስትሮችህ ስለአንድ ሰው አዋቂነት ምስክርነት ቢሰጡ በቂ አይደለምና አትሰማ! ታላላቅ የጦር ባለሟሉችህም ስለዚያ ሰው ምስክርነት ቢሰጡ አሁንም በቂ አይደለምና አትሰማ... ነገር ግን ሕዝብህ ምስክርነት ቢሰጥ ያን ጊዜ ሰውዬውን ለሥልጣን አብቃው። እንዲሁ ደግሞ የአንድን ሰው ስንፍና አስመልክቶ ሚኒስትሮችህ

ምስክርነት ቢሰጡ አትሰማ! የጦር ባለሟሎችህም ቢመሰክሩበት በቂ፤
አይደለምና አትሰማ! ሕዝብ ሲመሰክርበት ከሥልጣኑ ሻረው።
ሚኒስትሮችህ ተሰብስበው ወደአንተ ቢመጡና በአንድ ሰው ላይ ሞት
እንድትፈርድበት ቢጠይቁህ አታድርገው! የጦር ባለሟሎችህም
በሰውየው ላይ ሞት ፍረድበት ቢሉህ አትግደለው! ሕዝብ ግን ወደአንተ
መጥቶ እንድትገድለው ቢጠይቅህ ያን ጊዜ ግደል። ምክንያቱም ሕዝብ
ገደለው እንጂ ንጉሡ ገደለው አይባልም። በዚያ መንገድ ብቻ አንተም
ለሕዝቡ እንደአባት ትሆናለህ...» አለው።

አንድ ቀን ደግሞ ተማሪው «የጥንካሬህ ምንጭ ምን እንደሆነ
ንገረኝ» አለው።

«የማደርገውን የማደርገው ስለማምንበት እንጂ ስለምጠቀምበት
አይደለም። አእምሮህ ዓላማውንና ግቡን አይርሳ! ነገር ግን ወደዚያ
ግብ ለመድረስ የራሱን መንገድና ጊዜ ጠብቅለት እንጂ በሱንግ ከተማ
እንደነበረው ሰው የራሱን መንገድ አትከተልበት። በሱንግ ከተማ አንድ
ሰው ነበር! ይኸ ሰው በቆሎ ይዘራና ለጥቂት ቀናት እየተንከባከበ
ቢጠብቀው በቆሎው ትንሽ ከመሬት ብቅ ብሎ ቁመት አልጨምር አለ።
የበቆሎውን ማደግ ለመጠባበቅ ትዕግስት ያልነበረው ይኸ ሰው ከቁመቱ
ላላድገው በማለት ብቅ ያለውን በቆሎ ወደላይ ጐተተው። የበቆሎው
በራሱ ጊዜ የማደግና የማፍራት ታሪክም እዚያ ላይ አበቃ። እንዲሁ
አንድ ድርጊት ስትፈፅም ድርጊቱ የራሱ ጊዜና መንገድ እንዳለው
አትዘንጋ» አለው።

ሜንሲየስ ንጉሡን ዳግመኛ ሊጐበኘው ወደ ቤተመንግሥቱ ሄደ።
ንጉሡም በደስታ ተቀብሎት ወደማረፊያ ክፍሉ እያጣደፈ ወሰደው።

«አባክህ አንድ ጥያቄ አለኝ» አለው ንጉሡ መጨነቁ በጉልህ ገፅታው
ላይ እየተነበበ።

ሜንሲየስም፡- «ንጉሥ ሆይ! ቀልብህን ገዝተህ ጠይቀኝ። ንጉሥ
ስትሆን ከሁሉ በፊት ራስህን መግዛት እንዳለብህ ግን የምታውቅ ይመስለኝ

ጥበብ

ነበር...» አለው። ንጉሥ ሱሉን በድርጊቱ ሀፍረት እየተሰማው ለሜንሲየስ ጥያቄውን ወረወረ፡- «ሕዝቡ እንደ እንስሳ እያመፀብኝና እየጠላኝ ነው... ምን ይሻለኛል?» አለው።

ሜንሲየስም፡- «ንጉሥ ሆይ! በእነዚህም ስትሰራ የሕዝብህ ገዢ ትሆናለህ፤ በጉልበትህ ስትሰራ ደግሞ ሕዝብህ ይገዛሃል... ይህ ዓለም አቀፍ ሕግ ነው...»

«ሕዝብህ የሚያምፅብህ ስለሚጠላህ ሳይሆን ዕውቀት ስለሌለው ነው፤ ከእንስሳት ውስጥ አንድ አዋቂ መርጠህ ልታሳየኝ እንደማትችል አውቃለሁ። እንዲሁ ደግሞ እንደእንስሳት ከመብላትና ከመጠጣት ውጭ የተለየ እውቀት በሌለው ሕዝብህ ልትፈርድ አይገባም... የሰው እውቀትን የነፈገከው ሕዝብ፤ እሱም ፍቅር ነፈገህ...» በማለት ወደቤቱ ጥሎት ተመለሰ።

ሜንሲየስ በዘመኑ ሁሉ ለተማሪዎቹ አበክሮ ካስተማራቸው ነገሮች አንዱ እውነተኛ ስለመሆን ነበር። አንድ ቀን ተማሪው እንደዋሸው የተረዳው ሜንሲየስ ለምን እንደዋሸው ተማሪውን ጠየቀው። ተማሪውም «አታውቅብኝም መስሎኝ ነው» በማለት መለሰለት... ሜንሲየስም፡- «የእውነትን ትርጉም ብታውቅ አትዋሽም ነበር» አለው።

አስራ አንደኛው ሕግ!

መድረሻዋንና መሸሽጊያዋን ባታውቅም በሽሽት ትሮጣለች፤ ጉልበቷ ቢዝልም ትንፋሷ ቢቆራረጥም የነበራት ተስፋ መሮጥ ብቻ ነው... አላጻጆቿ ደግሞ ከሸማግሌ እስከ ወጣት ናቸው... በርቀት እየተመለከቷት ቁጣቸውን በእልህና በቁጭት ተሸክመውት፤ ጉጉታቸውን ደግሞ በናፍቆት እየተመለከቱት አጠገቧ ለመድረስ፤ ደርሰውም የተሸከሙትን ድንጋይ በእሷ ላይ ለማሳረፍ ቸኩለዋል፤ ይሮጣሉ... ይሮጣሉ...

የሕዝቡ የእልህና የቁጭት ብሎም የበቀል ምክንያት ገጽዮችም ሆኑ ሞት የተፈረደባት በሚገባ እንደሚያውቁት የአምላካቸው ሕግ መርከሱ ነበር። የአምላካቸውን ሕግ ያረከሰችውን፤ ትዕዛዙንም የተላለፈችውን ሴት በሚወረውሩት ድንጋይ ከሞቷ የድርሻቸውን ለመካፈል፤ ከዚያም የአምላካቸው ሕግ ፈፃሚዎች ሆነው የገነት ዋስትና ለማግኘት ያልቸኩለ፤ ያልተጣደፈ፤ እንዲሁም ያልጓጓ አልነበረም። በዚያ ጥድፊያቸውና ፍጫቸው እያለከለከ ወደገላጣው ሜዳ ሲደርሱ እየቀረቧት መጡ፤ የሴቷ ጉልበት ደከመ፤ ዛለ፤ ትንፋሷ ቁርጥ... ቁርጥ... ማለት ሲጀምር ለአፍታ ከፍጫዋ ተገትታ ዞራ ተመለከተች። ወጋሪዎቿ እንደደረሱባት ስታውቅ ደግሞ ለመጮኽ ፈለገች። ግን ለማን? ወደአምላኳ እንዳትጮኽ «ውገሯት» ብሎ «ያዘዘ» እሱ ነው። ወደሕዝቡ ተመልሳ ምህረት እንዳትለምን ለእሷ ምህረት ከማድረግ በላይ የሚያስፈራና የሚያስጠላ

ነገር በምድር ላይ ለማሰብ አይችሉም... የአምላክ ሕግ ትዕዛዝ ፈፃሚዎች ናቸውና...

ሙሴ እንደ ማለዳ ሕዝቡን ለበሰበና «እንድትማሩአት! በማድረግም እንድትጠብቁአት ዛሬ በጆሮአችሁ የምናገራትን ሥርዓትና ፍርድ ስሙ» አለ። ሕዝቡም በዙሪያው ከበበና ይሰማ ጀመር። አምላክህ፡- «አታመንዝር» ብሎላል አላቸው።

በወቅቱ የእግዚአብሔር ቃል ያህል የተፈራ የነበረውን የሙሴን ቃል ላለመቀበል ያንገራገረ አልነበረም፤ «ነገር ግን አላስችል ብሎን ብናመንዝር?» በማለት አንዱ የጠየቀ ይመስለኛል። የእግዚአብሔርን ሕግ «አላስችል አለኝ» ብሎ ለማፍረስ መጠየቅ ያስፈራል... ሙሴም «በድንጋይ ውገሩት» ብሎ አዘዘ። ሕዝቡም ተቀበለ... ወደቤቱ ሲመለስ ግን ያልገባውን ጥያቄ በመንገድ ላይ አነሣ... «ማመንዝር ምንድነው?»። ጥያቄውን የተረዳ አብራራ፡- «ማመንዝር ከአንዲት ሴት በላይ «መገናኘት»... ወይም ከሚስቱ ውጭ የሌላዋን ሴት ብብት ማቀፍ...» ነው አለ። አሁንም ሕዝቡ ተቀበለ። በዓመቱ ሙሴ ሄደና «ግብፃዊት» አገባ። ግብፃዊ የእስራኤል ጠላት፤ በዚያም ላይ አሕዛብ ነው... «በድንጋይ እንውገረው» ያለ ግን አልነበረም። ማን ባወጣው ሕግ ማን ይወገራል፤ ነገሩ ያልተዋጠላቸው በሙሴ ድርጊት አንጐራጐሩ፤ መሬት ተከፍታ ዋጣቻቸው... ግማሹም ለምፅ ያዘው። የተረፈውና ሳያንገራግር ሕጉን የተቀበለው ደግሞ አመንዝራን በድንጋይ እየወገረ መግደሉን ቀጠለ።

ዛሬ የነዚያ የልጅ ልጆች ከሴቷ አሳዳጆች ውስጥ ይገኙበታል። ወደሴቷ መቅረባቸውን፤ የአምላካቸውን ጠላት የሙሴንም ሕግ ያፈረሰች ሴት ለመግደል እየቀረቡ በመጡ ሰዓት ጉልበታቸው ተበራታ። ሴቷ ተስፋ ቆርጣለች፤ ለመኖርም የቀራት በጣም ጥቂት ጊዜ እንደሆነ አውቃለች። የመንፈስና የሥጋ ጣር በያዛትና ከሞት ለማምለጥ የመጨረሻውን መፍጨርጨር በምታደርግበት በዚያ አውላላ ሜዳ ላይ እንደ ሰው ተቀምጦ አገኘች... ከዚያ በኋላ መሮጥ አልቻለችም። ወደዚያ

ሰው የጣር ያህል እግርቿን እየጉተተች ተጉዛ ደረሰች። ከዚያ ሰው አጠገብ ስትደርስ አሳዳጆቿ ከኋላዋ ነበሩ። «ጌታ ሆይ አድነኝ» በማለት ጮኻ ከፊቱ ተንበረከከች።

በቅፅበት ሕዝቡ በቦታው ደርሰው የተሸከሙትን ድንጋይ ለመዘርገፍ ባስፈለፉበት በዚያ ሰዓት የሚጥሉት ድንጋይ ለሰውዬውም እንደሚተርፍ አውቀዋል፤ እንዳንዶቹ የሰውዬውን ማንነት አስቀድመው የሚያውቁ፡- «እሱንም እዚሁ ፈትነን አብረው እንውገራቸው» ተባባሉ... በዚህም ተስማሙና ከሕዝቡ መካከል አንዱ ወደሰውዬው ተጠጋ... «ይኸች ሴት ስታመንዝር አግኝተናታል... ሙሴ ደግሞ በሕጉ በድንጋይ ተወግራ ትሙት ብሏል። እንተስ ምን ትላለህ?» አለው። ሰውዬው ከተቀመጠበት አልተነሳም፤ እንገቱንም ከደፋበት አላቀናም። አቀርቅሮ የተቀመጠበት ምድር ላይ በጣቱ መፃፍ ጀመረ... ሕዝቡ ለአፍታ ጠበቀው፤ በጉጉትና በተስፋ የተወጠረ ሕዝብ ትዕግስት አስጨናቂ ነበር... ሕዝቡ ማንጎራጎርና መጮኽ ጀመረ... «አብረው ይወገሩ...!!» ሰውዬው አልተረበሸም፤ እንገቱን ከደፋበት ቀና ሳያደርግ ቆይቶ የሕዝቡ ማንጎራጎር ማየል በጀመረበት ሰዓት ከአፋ ቃል ወጣ... «ከእናንተ ያለመነዘረ የመጀመሪያውን ድንጋይ ይወርውርሳት...!» ሕዝቡ እርስ በእርሱ ተያዩ። ድንጋዩን ለመወርወር የደፈረ ግን አልነበረም። ምክንያቱም «አታመንዝር» ያለው ሕግ «አትዋሽ» ደግሞ ብሏልና። «አታመንዝር» ብሎ ሕግ የዚያን ቀን ተፈተነ። አለማመንዝር ቢቻል የሴቷ ፍፃሜ የዚያን ቀን በሆነ ነበር።...

ሰውዬው ካቀረቀረበት ራሱን አቀና... ከሴቷ በቀር ማንም አልነበረም። «ከሳሾችሽ የት ሄዱ?» አላት። በድንጋይ ሊወግሯት ካላደጃት ከብዙዎቹ ጋር ያመነዘረችው ሴትም ወዴት እንደሄዱ ነገረችው...

የሮማው ቁሳር የገንነበትና የነገሰበት የአይሁድ ዘርም በባርነት የሚማቅቅበት ዘመን ነበር። በዚያ የመከራ፣ የስቃይ፣ የሰቆቃና የበደል ዘመን የአይሁዶች ተስፋ አምላካቸው ብቻ ሆኖ ቀርቶ ነበር... አምላካቸው መሲህ እንዲልከላቸው መጥቶም ከመከራቸው እንዲያድናቸው አይሁዶች

ይጠብቃሉ። «እነሆ በቤተልሐም ተወለደ...» ሲባሉ ግን አልተዋጠላቸውም። በበግ ጉረኛ ውስጥ የሚወለድ መሲህ የለንም አሉ። የእኛ መሲህ ቢመጣም የሚመጣው ለእኛ እንጂ ለዓለም አይደለም አሉ። የገዢቸው፣ ያንገላቷቸው፣ የጨቆኗቸው ሮማውያንም አብረው «ነፃ» ሲወጡ ማየትና መቀበል የሚችሉት አልሆነላቸውም። ከእሱ ይልቅ ንጉሱ ሄሮድስ ሺ ዓመት ይግዛን አሉ... ከቂሳር በቀር ንጉስ አናውቅም አሉ። በራሱ በቂሳርም ፈተኑት...

«ለቂሳር ግብር እንድንክፍል ተፈቅዶአል?» በማለት ጠየቁት። «አንድ ዲናር አሳዩኝ» አላቸው። ከአጠገቡ አንዱ አወጣ። «በዲናሩ ላይ ያለው መልክና ጽሕፈት የማን ነው?» ሁሉም በአንድ ድምፅ «የቂሳር» አሉ... «እንግዲያውስ ለእሱ ይገባል፤ በራሱ ምስል ሰርቶታልና «የቂሳርን ለቂሳር» ስጡ» አላቸው። አንዱ ጠየቀ፡- «ለእግዚአብሔር ታዲያ ምን እንሰጠው?» «እሱን አስመስሎ የሰራውን ደግሞ ለእሱ ስጡ» አለ። ሕዝቡ አልገባውም... ለቂሳር ሊገብር ሄደ።

በ1830 ኬንተኪ በተባለችው የአሜሪካ ግዛት የእግዚአብሔር ልጅ ነኝ የሚል አንድ ሰው መጥቶ ነበር፤ የራሱን ወንጌል ጽፎ መስበክ ጀመረ፤ የተከታዮቹ ቁጥርም በሺዎች ደረሰ፤ አንድ ቀን ወደአንዲት ትንሽ መንደር ወንጌሉን ሊሰብክ አቀና፤ በዚያ መንደር ግን ነዋሪው በሙሉ የጀርመን ዜጋና ከጀርመን ቋንቋ በቀርም የማይሰማ ሆነበት። በዚህ መሀል አንድ ሰው ጠየቀው፡- «እንግሊዝኛ ቋንቋ ስለማንሰማ በጀርመንኛ ስበከን...» ሰውዬው ጥቂት አንገራገረና የጀርመን ቋንቋ እንደማይችል ነገራቸው። ሕዝቡ ተደነቁ፤ ሰውዬውም አለ፡- «የእግዚአብሔር ልጅ ሆኑ እንዴት ጀርመንኛ አትችልም?» የዚያ ሰው መጨረሻም ሆነ። «በስሜ ይመጣሉ፤ ብዙዎችንም ያስታሉ» በማለት አስቀድሞ ለሕዝቡ የነገራቸው ይኼን ነበር።

አንድ ቀን በኢየሩሳሌም መቅደስ ካህናት አገኙት... «በእርግጥ አንተ የእግዚአብሔር ልጅ ነህ?» አሉት። «እናንተ አላችሁ» አለ። በቃላቸው

አጠመዳቸው። «በማን ሥልጣን ይህን ታደርጋለህ?» አሉት። «የዮሐንስ ጥምቀት ከሰማይ ነበር ወይስ ከምድር?» አላቸው። ከሰማይ እንዳይሉ አላመነብትም፤ ከምድር እንዳይሉ እንደዚያች ሴት በድንጋይ ሊወገሩ ነው። «እናውቅም» አሉ። «እኔም አልነግራችሁም» አላቸው። እስከዛሬም ሳያውቁ እየኖሩ ነው።

አንድ ቀን በመንገድ ሲሄድ ሀብታም ጉልማሳ መጥቶ በፊቱ ተገበረከከ። «የዘላለም ሕይወት እወርስ ዘንድ ምን ላድርግ?» አለው። «ሕግን ጠብቅ» አለው። «ሕግን በሙሉ ጠብቂአለሁ» አለ ጉልማሳው። «እንግዲያውስ አንድ ነገር ቀረህ... ያለህን ሽጦህ ለድሆች ስጥና ተከተለኝ...» አለው። «ይኼስ ይቅርብኝ! ከድህነት ገዛም ይሻላል» በማለት ወደቤቱ ተመለሰ። ዛሬ ያ ጉልማሳ ገዛም ይገኛል፤ ሕግን ቢፈፅምም በመርፌ ቀዳዳ ግን መሸለክ አልቻለም።

እነሆ ባሳለፍነው ሣምንት የኢየሱስ ክርስቶስን ልደት አከበርን። በልደቱ ማግስት የምናስበው «ሀብታም መንግሥተ ሰማያት ከሚገባ ግመል በመርፌ ቀዳዳ ቢሾልክ ይቀላል» የሚለውን ይሆናል። ሀብታም በሰማይ ደሀም በምድር ላይ ተስፋ የሚቆርጥበት ንግግር ነው። አሥራ እንደኛው ሕግ ይሆን?

«እግዚአብሔር ሞቶዋል...» ኒች «ኒች ሞቶዋል...» እግዚአብሔር

ፈላስፎች በጥንት ጊዜ ጉባዔ የማድረግ ልምድ በእጅጉ ተጠናውቶቸው ነበር። በአንዱ ጉባዔያቸው የተነሣው የመነጋገሪያ ሃሳብም «ሰው መጠራጠር ስለሚደክመው በማመን ይኖራል» የሚል ነበር። ታዲያ አንዱ ፈላስፋ በዚያ ጉባዔ ይኸን ብሏል።

«በተራሮች በተከበበች አንዲት ትንሽ ከተማ የሚኖር የ90 ዓመት ሽማግሌ አጉት አለኝ! ይህ አጉቴ እጅና እግሩ ዝሎ ለመንቀሳቀስ እስኪያቅተው ድረስ እርሻውን የሚያርስ ገበሬ ሆኖ ይኖር ነበር። እሁን ደክሞና ዝሎ አብዛኛውን ጊዜውን በአልጋው ላይ በሚያሳልፍበት ወቅትም እሮጊት ሚስቱ አጠገቡ ስትቀመጥ በደስታና በመፅናናት የሚያወራት አንድ ነገር በዕድሜ ዘመኑ ሁለት ጊዜ ብቻ ኃጢአት እንደሠራና ሲሞትም ይኸንኑ ኃጢአቱን ለእግዚአብሔር ተናቦ ይቅር እንደተባለለት ብሎም የገነት ደጃፎች ተከፍተው እንደሚጠብቁት ነበር። እሷም ከመጽሐፍ ቅዱስ ላይ የክርስቶስን ቃልና ልዩ ልዩ የእግዚአብሔርን የተስፋ ቃሎች እያነበበችለት በቃላት በማይነገር ደስታና ተስፋ ስትሞላው ትውላለች። እግሩን ለማፍታታት ከቤት ወጥቶ የሚዝናናው እንኳን ሙታን ባረፋበት መካነ መቃብር አካባቢ ስለሆነ በሐውልታቸው ላይ ያሉትን ክፍ

ያላቸው መላዕክት እየተመለከተ ለእሱም «ነገ» አንድ ጠባቂ መላዕክት እንደሚመደብሉት ተስፋ ያደርጋል። ታዲያ እኔ በድንገት ወደዚህ አጉቴ ቤት ሄጄ እስከዛሬ ተስፋ ያደረገው ሁሉ ከንቱና የማይረባ ነገር መሆኑን ባስተምረውና ባስረዳው የቱንም ያህል እውነት ነው በማለት ቢቀበሉኝ እንኳን በምድር ላይ ያለውን ቀሪውን ሀብቱን «ተስፋን» ያጠፋሁበት ሰው በመሆኔ ብቻ ይቅር የማይለኝ ጠላቱ እንደምሆን ጥርጥር የለኝም» በማለት ተናገረ።

በጉባዔው የነበሩ ፈላስፎች የበኩላቸውን አስተያየት ሲሰጡ አንዱ ፈላስፋ «የተነገረው ታሪክ ቁንፅል እንጂ የተሟላ ነገር የሚያሳይ አይደለም» በማለት ተነሣ። «የትኛውም የሃይማኖት ስብከት የሰው ልጅ ተስፋና ደስታን በገነት እንዲጠብቅና በዚያም እንዲፅናና ከማድረግ ይልቅ የሚጠብቀውን የገሃነም እሳት በማስተማር ሰው እርስ በእርሱ እንዲጨካከንና እንዲፈራራ ብሎም ስለአምላኩ ሲያስብ በእሣት የማይራራለት ከሆነ የራሱ ጭካኔ ኢምንት ሆኖ እንዲታየው ማድረጉ እየታየ ያለ ሐቅ ነው» አለ።

በዚህ ጉባዔ የተነሣው ጉዳይ ለዘመናት የብዙ ፈላስፎች የመነጋገሪያ አጀንዳ የነበረና አሁንም የሆነ ጉዳይ ነው። «አንድ አምላክ ነበር እሱም ሞቶዋል» የሚለው ኒች የእሱ ደጋፊዎችም ቢሆኑ «ብዙዎች በሕይወታቸው የነበረው መልካም ነገር ሁሉ ወደ መጥፎ ሲገለበጥ በእግዚአብሔር ማመን ይጀምራሉ» ይሉናል። «ስለዚህም እግዚአብሔር ህያው ያደረገው በሰዎች ሕይወት የተፈጠረው አጋጣሚ እንጂ በራሱ ህያው ሆኖ አይደለም» በማለት የእምነትን ነገር ያጣጥሉታል።

እምነትን መጠራጠር ማለት ዘላለማዊነትን (eternity) ወይም ከሕይወት በኋላ የሚኖረውን ሕይወት መጠራጠር ነው። ታዲያ ይህ አባባል የሰለቻቸው ፈላስፎች «ነፍስ ያለሥጋ ብቻውን እንዴት ሕያው ሊሆን እንደሚችል ማለቡ ግራ የሚያጋባ ነገር ቢሆንም፤ ሐሣቡ የበለጠ የሚከብደው ደግሞ ከሥጋ የተለየ ነፍስ ምን ዓይነት ደስታ ሊያገኝ

ጥገባ

ይችላል የሚለው ላይ ነው» ይላሉ። እንዲያውም የማይመች ሐሳብ (uncomfortable thought) ነው» ይሉታል።

እንደኢፒክረስ የመሳሰሉ ፈላስፎች ደግሞ ሰው አምላክ አድርጎ (ለእኛ አሁን እግዚአብሔር እንደምንለው ማለት ነው) የሚያመልካቸው እጅግ የበዙ እግዚአብሔሮች እንደነበሩት ይነግሩንና «ጥንት የነበሩ ሰዎች አሁን ከሞት ተነስተው በጊዜያቸው የሰገዱላቸው አማልክት አሁን ከእንትሮፖሎጂስቶች በቀር ማንም እንደማያውቃቸው በመለከቱ ከሐዘናቸው ይልቅ ለአምልኮ ባባከኑት ጊዜ እንደሚፀድቁ ጥርጥር የለንም» ይላሉ።

«የአሁኑ እግዚአብሔር ከጥንቱ የሚለየው አለመሞቱ ነው» የሚሉን የዘመኑ ፈላስፎች እግረመንገዳቸውን የኒችንም ሐሳብ እያጣጣሉ ነው። የጥንት ሰዎች የሚያመልኩባቸውን አማልክት «ወይ ይሞታሉ አሊያም ገና ይፈጠራሉ» ብለው ይጠብቁዋቸው ነበር። ከጥንታውያን ፈላስፎች ታላቅ ክብር የሚሰጠው ዜኖፋኒስ ከክርስቶስ ልደት 600 ዓመት በፊት አስቀድሞ እንደተናገረው «ሰዎች አምላካቸው ይወለዳል ብለው ይጠብቁታል፤ የሚጠብቁትም እንደነሱ እጅ እግር ያለው፤ እነሱን የሚመስልና የሚንቀሳቀስ ወዘተ... ይሆናል ብለው ነው። ለምሳሌ ኢትዮጵያውያኖች ቀጭንና እና አፍንጫ ደፍጣጣ ይሆናል ሲሉ፤ ቴርሺያንስ ደግሞ ፀጉረ ዘማና ሰማያዊ ዓይን ያለው ይሆናል ይላሉ። እንደ ሆሜር ዓይነቱ ፈላስፋ ደግሞ የአማልክት ልዩ መለያው «ዝሙት፤ ስርቆት፤ ማታለልና ሌሎች ሕገወጥ ነገሮች ናቸው በማለት አስፍሯል» ይሉናል።

ዜኖፋኒስ አንድ ያስቀመጠውን ሐሳብ እዚህ ላይ ማየቱ በእርግጥ ማን ማንን ፈጠረ የሚያስብል ነው። «ግሪኮች በጥንት ጊዜ አምላካቸው አድርገው ያመልኩበት የነበረው አምላክ በግድያ፤ ሌት አስገድዶ በመድፈርና በስርቆት የታወቀ ነበር። ምክንያቱም በጊዜው ያንን አምላክ የፈጠሩት ይኸን ድርጊት ፈፃሚዎችና በድርጊቱ ተገቢነት የሚያምኑ

ነበሩ። ታዲያ በዘመኑ ስርቀህ ብታገኝ አምላክ የሚወደውን ፈፀምክ እንደማለት ነው» ብሎናል።

ወደዘመናችን እግዚአብሔር ተመልሰን የፈላስፎችን ሐሳብ ስንቃኝ «የአሁኑ እግዚአብሔር እንደ ጥንት አማልክት የሚሞትና ደካማ ሳይሆን ነገር ግን የሠራዊት ጌታ ነው» ይሉናል። «ስሙ የሚያስፈራ፤ አሕዛብ በፊቱ የሚንቀጠቀጡለት ብቻ ሳይሆን ሚሊዮኖችን ወደ ገሃነም የመጣል ብቃት ያለው ነው። ስለዚህም ጀግና ተዋጊ ነው» ይሉናል። ይኸው ጀግንነቱ ጭካኔም አትርፎለታል። «የአይሁድን ዘር ሃገራችሁ ላስገባችሁ ብሎ በበረሃ ፈጅቶ ሁለት ሰው ብቻ ይዞ ገባ» የሚሉት ፈላስፎች «በቀጥታም ሳይሆን በተዘዋዋሪ እንዲህ ዓይነቱን ጭካኔ በምድር ላይ የደገመው ሂትለር ብቻ ነው» ይሉናል።

«አሱ ባለበት መድረስ አልፈልግም» የሚለን ጆን ስቴዋርት ሚል «አሱ የሌለበት ገሃነም ከሆነ በደስታ ወደዚያ እሄዳለሁ» በማለት የእግዚአብሔርን ጨካኝነት ሊያሳየን ይጥራል።

በጽሑፌ መግቢያ ላይ ባነሳሁት የኒች ሐሳብ ላይ የሚሳለቁት ፈላስፎች «ኒች አሁን ምድር ላይ እየኖረ ቢሆን እግዚአብሔር ሞቶዋል አይልም ነበር» ይላሉ። «እንዴት» ተብለው ሲጠየቁ መልሳቸው «ዛሬ ይሄን ሁሉ ሕዝብ እየፈጀው ያለ ማን ሆነና ነው» መልሳቸው።

ይህን ባዮች የኒችን ሐሳብ በሚገባ ያልተረዱ ናቸው የሚሉም አሉ። እኔም በዚህ እስማማለሁ። ኒች የተናገረውን ላስቀምጥና ላብቃ።

ኒች እንዲህ አለ፡- «እግዚአብሔር ሞቶዋል፤ የገደለውም ክርስቶስ ነው» የእግዚአብሔርን ታሪክ በሚገባ ያወቁት በኒች ሐሳብ ተስማሙ፤ የበለጠ ደግሞ የተስማሙት ክርስቶስን የሚያውቁት ናቸው።

«ዕውቀት ስትበልጥ ሕይወት አስቀየመች»

ባለፈው ምዕራፍ ከፍልስፍናው በመጠኑ ቀንጭቤ ያቀረብኩላችሁን ኒች አሁን ደግሞ ማንነቱንና እምነቱን በመጠኑ ላጋራችሁ። ፍልስፍና ስለእግዚአብሔር መኖር ብዙ ጥያቄዎችን በምታነሳበት ዘመን ኒች «መልስ አለኝ» በማለት ብቅ ያለ ፈላስፋ ነበር። "Joyful Wisdom" በተሰኘው ሥራውም የእግዚአብሔርን ሞት አረዳን። እግዚአብሔር ደግሞ በተራው የኒችን ሞት አረዳንና «ማንኛችን ነን ትክክል?» አለን። የእኛ መልስ «ኒችን ጠይቀው» ቢሆንስ?

ፍሬዴሪክ ዊህልም ኒች ኦክቶበር 15/1844 በዚያን ወቅት ፕራሽያ ተብላ በምትታወቀው ጀርመን ሳክሰኒ ግዛት ተወለደ። አባቱ የቤተክርስቲያን ሰባኪ (ፓስተር) ነበር። ከ1854-58 የጂምናስቲክ ትምህርት ሲከታተል ቆይቶ በ1958 የዘመኑን ታላላቅ ሰዎች ወደአፈራው 'ፎርታ' የአዳሪ ትምህርት ቤት ገባ። በዚያም ትምህርት ቤት ቆይታው ለፍልስፍና ከፍተኛ ፍቅር አደረበት። በተለይም ፕሌቶ ለእሱ ልዩና ተወዳጅ ሰው ነበር፤ የሆሜሩ አኪላስም አድናቂና ስለእሱ ሲናገር ቢውል የማይለላቸው ሆነ። (የሆሜሩን አኪላስ ከዚህ ቀደም በመጠኑ ለማሳየት ሞክራለሁ።)

በ1864 እ.ኤ.አ. ወደቦን ዩኒቨርሲቲ ሲገባ ብቻውን ሳይሆን ከዓመታት በኋላ ታላላቅ የፍልስፍና ሥራዎቹን ለዓለም ካበረከተውና በዘመኑ

የልብ ወዳጁ ከነበረው ፖል ዲዩሰን ጋር ነበር። ነገር ግን ከአንድ ዓመት በኋላ ወደሊፒዚን ተዛውሮ የታዋቂው ፊላስፋ የረዥም ተማሪ ሆነ። በተማሪነት የሁለት ዓመት ቆይታውም በርካታ የፍልስፍና ሥራዎቹን አበረከተ። በዚያ ወቅት የባሰል ዩኒቨርሲቲ የፍልስፍና ክፍል ኃላፊ የሚሆነውን ሰው በማፈላለግ ላይ ነበር። ለዚህ ሥፍራ ማን ይመጥናል ተብሎ ረዥም ተጠየቀ። ረዥም ተማሪውን ኒችን ጠቆመ። በወቅቱ በዚያ ቦታ ለመቀመጥ የሚፈለገው የፕሮፌሰር ማዕረግ የነበረው ሰው ነው። ኒች የፕሮፌሰር ማዕረግ ሳይኖረው ለቦታው የመጠነ የመጀመሪያው ሰው ሆነ።

በዚህ ወቅትም የመጀመሪያ የፍልስፍና ሥራውን በሚወደው የሆሜር ድርሰት አሐዱ በማለት አቀረቡ። "Homer and Classical Philosophy" የተሰኘው ይኸው ሥራው ገና ከጅምሩ ታላቅ ፊላስፋነቱን ያመለክተ ሆነ። ኒች አብዛኛውን ጊዜውን ወደታላቁ የሙዚቃ ቀማሪ ሪቻርድ ዋግነር ቤት በመሄድ ያጠፋ ነበር። ከልጅነቱ ጀምሮ እየለማ ያደገውን የዋግነርን ሙዚቃ ያደንቅ የነበረው ኒች በኋላ ላይ ከዚህ ታላቅ የሙዚቃ ሰው ጋር ያፈራው ወዳጅነት በሥራዎቹ ወስጥ ተፅዕኖአቸው አርፎበት ተስተውሏል። ከላይ ባነሳሁት የ"Joyful Wisdom" ሥራው ምክንያት ታላቅ ነቀፋና ትችት ከወዳጆቹ ላይቀር የተሰነዘረበት ኒች ፍልስፍናውን ከወደማከተሙ አፋፍ ላይ ለማድረስም የተቃረበበት ጊዜ ነበር።

ነገር ግን ኒች ወደኋላ ዘመን በአርስቶቶል ላይ የሰነዘረውን ትችት አንስቶ የእሱን ፍልስፍና በማብራራትና የራሱንም በማከል አዲስ መንገድ ጀመረ። «ለምሳሌ» ይለናል ኒች ስለጥሩና መጥፎ የዚህ ዓለም ነገሮች ሲገልፅልን «አንድ ነገር ለማኅበረሰቡ እስከጠቀመ ድረስ ጥሩ ይሆናል፤ ማኅበረሰቡን እስከጉዳ ድረስ ደግሞ መጥፎ ነው። ይኸ ግን ከማኅበረሰቡ መለዋወጥና ከዘመን ዕድገት ጋር አብሮ የሚለዋወጥ፤ የሚጠፋም ነው። ስለዚህ ጥሩ ነገር ጊዜያዊ እንጂ ዘላለማዊ አይደለም። እምነትህን

ጥበብ
ደግሞ መርምሮ:: እምነት ወይም ደግሞ ንቃተ ግልጽ የሕይወት ወይም
የእምነት አስተማሪን ድምፅ ለምሳሌ የተከተለው እንጂ የእርግጠኝነት
ድምፅ ውጤት አይደለም...

«...መናገር የሚችለው ሰው የተፈጠረው በማዕዘንነት እንዲሁ
ነው ብለን ብንወስድ እንኳን በማንኛውም አቅጣጫ የሚናገርን ሰው
ነው እንጂ እግዚአብሔር አይደለም... ምክንያቱም እግዚአብሔር ሲናገር
የሰማው የለምና... እግዚአብሔር የማይናገር ከሆነ ደግሞ ሰው በራሱ
መናገርን ከየት አመጣው? ...እግዚአብሔር በሰው አፍ የሚናገር
ከሆነ ምክንያቱን ማወቅ አለብን...::» ኒች በሚያስበው ነገር እርሷ
አለማግኘት ብቻ ሳይሆን ጤንነቱም በዚህ ሐሳብ ችግር ላይ ወደቀ
ነበር:: ሕክምና ለማግኘት በተለያዩ ሃገሮች ቢዘዋወርም ጤንነቱ ሰውን
አላመጣም:: ወደሃገሩ ጀርመን በ1879 ተመልሶ የሞራልና እምነት
ጉዳይ ያነሳበትን የመጀመሪያውን የፍልስፍና ሥራውን "The Dawn of
the Day" ጻፈ:: ከሦስት ዓመት በኋላ በ1882 ክርስትያንነት ምን ያህል
የሕይወት ጠላት መሆኑን ለማሳየት የሞከረበትን "Joyful Wisdom"
ለሕትመት አበቃ:: «እግዚአብሔር ሞቷል» የሚለው በሥራው ውስጥ
በሰፊው የተንፀባረቀው ፍልስፍናው «ነፃ መንፈስን» በምድር ላይ
የወለደበት ነው ተብሎለታል:: ከላይ የጠቀስኳቸው ሁለቱም መጻሕፍቱ
ግን በጊዜው ተወዳጅነትም ሆነ ተደናቂነት አላተረፉለትም ነበር::

ኒች በዚህ ቢበሳጭም ማሰቡን ግን አላቋረጠም ነበር:: በ1881
እ.ኤ.አ. ወደእስክምሮው አንድ ሐሳብ መጣ:: ይኸ ሐሳብ «ዘላለማዊ
ደግግሞሽ» የሚል ነበር:: «ዘላለማዊ በሆነው «ጊዜ» ውስጥ የሚከናወነው
ማንኛውም ነገር እየተደጋገመ ነው» ከሚል ሐሳብ ተነሣ:: ለማሰብ
እንኳን እጅግ ጥልቅ የሆነውን ይኸን ሐሳብ ኒች ገፋበትና በዓለም ላይ
እስክዛሬ ታላቅ ሰውነቱን ያረጋገጠለትን ሥራ ከወነ... ይኸ ሥራው
"Thus Spake Zarathustra" ነበር:: የፔርሺያው ጠቢብ ዛሬ ተስተራ በኒች
ተፈጥሮ እውነትና እምነት፣ ጥበብና እውቀትን እስክዛሬ ለዓለም

ይናገራል።

«ከግሪኮች በላይ ስለዓለም አስቸጋሪነት፣ ምስጢራት፣ አደገኛነት... የተረዳ የለም» ይላል ኒች። «የእነሱ ድክመት ነገሮችን ሁሉ በመልካም ጉናቸው ብቻ የመመልከታቸው ጉዳይ ነው... እነሱ ከተመለከቱት ውበትና ጥበብ በስተጀርባ የሚገኘውን መፈለግና አስቀያሚውን ጨለማ ለማየት ግን አልቻሉም... ስለዚህም አስቀያሚው ጨለማ በእነሱ የውበት መጋረጃ ተደበቀ... የእኔ ሥራ ደግሞ መጋረጃውን ገልጦ እውነትን ማሳየት ነው...» ይለናል።

ኒች "The Birth of Tragedy" ውስጥ የሚያነሳልን ጥያቄ «ሕይወትና ከእውቀት የሚበልጠው ማን ነው?» የሚል ይሆናል። ብዙዎች «ሕይወት» ይላሉ። ኒች ደግሞ «በእርግጥ ሕይወት እውቀትን በልጧል! ለዚህም ነው የሰው ልጅ ክፋት የበዛው። ግሪኮች ሕይወትን በጥበባቸው ሲያሳምኑ እውቀትን ግን መጋረጃ ጥለውባት ነበር...

«እኔ ደግሞ ግሪኮች በሕይወት ላይ የጣሉትን የጥበብ መጋረጃ ገፈፍኩት... እውቀትም በለጠች። እውቀት ስትበልጥ ሕይወት አስቀየመች...» ብሏል።

በ"Joyful Wisdom" ውስጥ ደግሞ ኒች እንዲህ አለ። «የቅርብ ጊዜ የዓለማችን ክስተት 'የእግዚአብሔር መሞት' ነው'... በእግዚአብሔር ማመን በራሱ የማይረባ እምነት ነው... ይኸ እምነት ደግሞ ጥላውን በሰው ልጅ ላይ አጥልቶ ነበር... ዛሬ ዛሬ ያ ጥላ እየተገፈፈ መጥቶ ሰው በሙሉ ኃይሉና እውቀቱ መሥራት ጀምሯል... ለዚህም ዋናው ምክንያት ሳያየው ከሚመኘው ዓለም ይልቅ የሚያየውና የሚኖርበትን ዓለም በመምረጡ ነው...» ይላል።

እግዚአብሔርን እንደኒች የተቃወመው ፈላስፋ በታሪክ የለም። "The Twilight of the Idols" የኒች ሌላው የሚደነቅበት የፍልስፍና ሥራው ነው። በዚህ ሥራውም የእግዚአብሔርን መኖር ሲኮንን፡- «በዓለም ላይ ያየሁት መጥፎ ነገር መዋሸት ነው! የማይታይ ነገር ከማመን በላይ

ጥበብ

ደግሞ ውሸት የለም... «ማመን የድክመትና የስግብግብነት ምልክት ነው... የሰው ልጅ በሕይወት ዘመኑ እርካታን ከማጣቱ የተነሳ ዘላለማዊ ሕይወት ተመኘ... ስለዚህም እግዚአብሔርን ፈጠረ... እኔ ደግሞ ባለኝ ሕይወት በቂነት ስለማምን «የተፈጠረን ነገር አልቀበልም... የእግዚአብሔርን መኖር አለመቀበል ደግሞ ጥንካሬዬን ገለጠልኝ... በዚህም የራሴ እግዚአብሔር ሆንኩ... ዛራስቱራንም ፈጠርኩ... እነሆ ብዙዎች ዛሬ በእሱ አምነዋል» ይላል።

ዛሬ የኒች ፍልስፍና ኒሂሊዝም በሚል መጠሪያ ይታወቃል፤ እጅግ የበዙ ተከታዮችም አሉት። ኒች በ1889 እ.ኤ.አ. በአእምሮ መታወክ ለጥቂት ጊዜ ከታመመ በኋላ ፍፁም እብድ ሆነ። ኦገስት 25/1900 እ.ኤ.አ. ዌይማር በምትባለው የጀርመን ግዛት በእህቱ ቤት ለጥቂት ጊዜ ከተሰቃየም በኋላ ሞተ። ኒች በወቅቱ አብዶ ስለነበር ዓለም ለሥራው የሰጠውን ክብር ለማየት (ለማወቅ) አልቻለም። ነፍሱ በሰላም መንግሥተ ሰማያት ትግባ።

«አፍቃሪን ስለማፍቀሩ ብትነቅፈው ማፍቀሩን ይጨምራል»

- ሱፊዝም

በሱፊዝም ዓይን ለዛሬ ፍቅርን እናያለን። ሱፊዝም የእስልምና እምነት የወለደው መንፈሳዊ ተመስጥኦ Mystics ነው። እያንዳንዱ የድቅ ሙስሊም ከሞት በኋላ እግዚአብሔርን እንደሚያይ ያምናል። በሱፊዝም ግን እግዚአብሔርን የሚፈልጉት አሁን ነው። ቅፅበት በቅፅበት፣ ዕለት ተዕለት... በዚህ በዛሬው ሕይወት። ይኸም ይቻል ዘንድ የሚፈለገውን ሁሉ ለመፈፀም የተዘጋጁ ናቸው። የሱፊዝምን መንገድ ከተከተሉት ውስጥ ታላቅ ቦታ የሚሰጠው ጃላል-አድ ዲን አል ሩሚ ነው። እሱም ሲናገር «ምድሪቱን ለመሳም ከመቶ በላይ መንገድ አለ...» ይላል። ለዛሬ አንዱን እናያለን።

በሱፊዝም ለማወቅ የምትችሉትን ነገር መጀመሪያ ልታፈቅረው ዘንድ የገድ ነው። በሙዚቃ፣ በሥዕል፣ በትምህርት... ይላካልን ዘንድ ማፍቀር ያስፈልጋል። ለማፍቀር ደግሞ መንገድ አለው። መንገዱም ሱፊዝም ነው ይላሉ። የማፍቀር ችሎታህ ባደገ መጠን እግዚአብሔርን ማፍቀርህም እንዲሁ ያድጋል።

ብዙዎቻችን የምንፈራው ነገር ቢኖር ፍቅርን ነው። ባፈቀርነው ሰው ስንከዳ፣ ጓደኛችን ሲንሸራተትብን የምንፈራው ፍቅርን ይሆናል።

የቱርኮች ተረት እዚህ ላይ ትነሣለች፡- «ሾርባ ያቃጠለው በእርጉ ይናደዳል»፡፡ «ያላለፍነው ሕይወት የቱንም ያህል መጥፎ ይሁን ለዳግማዊ ፍቅር የተዘጋጀ ልብ ይነረን» ይላሉ ሱፊዎች፡፡

ፍቅርን የምንፈራው ስለሚያሸጋግረንም ነው ይሉናል፡፡ የምንሻገረው ወደአፍቃሪነት፣ ወደተፈቃሪነትና ወደራሱ ወደፍቅር ነው፡፡ ይኸን ጊዜ እንደራስህ ማሰብ ታቆማለህ፡፡ አፍቃሪም ተፈቃሪም ፍቅርም አንድ ይሆናሉ፡፡

በሼህ አፍቃሪ እንጀምራለን፡፡ ሱፊ ነበሩ፡፡ ታመው ለረዥም ወራት በአልጋ ላይ ይውሉና አላህ ምህረቱን ላከላቸው፡፡ ከአልጋ በተነሱ ሰሞን ደቀመዝሙራቸው ሁዳይ በማለዳ ይነሣና ሼሁ ለስግደት ሲዘጋጁ የሚታጠቡበት ውሃ ያሞቃል፡፡ ሼሁም በሞቀ ውሃ ይታጠቡና ለአላህ ይሰግዳሉ፡፡ አንድ ማለዳ ሁዳይ እንቅልፍ ይዞት ሄዷል፡፡ ሼህ አፍቃሪ ለፀሎት ሲዘጋጁ ይሰማና ደንግጦ ወደ ማንቆርቆሪያው ይሮጣል፡፡ ማንቆርቆሪያውንም በልቡ ላይ አስጠግቶ ይዞ ጥቂት ይቆይና ይቀርባል፡፡ ሼህ አፍቃሪ እጃቸውን ዘረጉ፡፡ ሁዳይም እንደበረዶ ቅላጭ የቀዘቀዘውን ውሃ በእጃቸው ላይ አፈሰሰ፡፡ ሼህ አፍቃሪ ጠየቁ፡- «ሁዳይ! ይኸን ውሃ የት አሞቅኸው?» ሁዳይም መለሰ፡- «በልቤ ምድጃ ላይ...» በፍቅር የሞቀ ልብ እንዲህ ነው፡፡

ወደራቢያ እንሻገር፡፡ ራቢያ አገልጋይዋን ጠርታ ጠየቀችው፡- «ወደምናፈቅረው አምላክ ማን ይወስደናል?» አገልጋይዋም መለሱ፡- «ራቢያ ሆይ! ይኸ ዓለም ነጥሎን እንጂ ውዳችንማ ከእኛ ጋር ነው፡፡»

በሌላ ቀን ራቢያ ተጠየቀች፡- «እግዚአብሔርን ትወጃለሽ?» ራቢያም አለች፡- «በጣም እወዳለሁ፡፡»

«ዲያብሎስን ትጠያለሽ?»

«አልጠላም» አለች ራቢያ፡፡

«እንዴት ዲያብሎስን አትጠይም...» ሼሁ ይመስሉኛል የጠየቁት፡፡

«ጊዜዬ በሙሉ እግዚአብሔርን ለማፍቀር የተሰጠ ስለሆነ ዲያብሎስን

የምጣበት ትርፍ ጊዜ የለኝም» አለች።

እንደ ልጩምር። ራቢያን ወዳጇ ጠየቃት፡- «ነቢይ አሁን ብታ ገኝ እንዴት ነው የምታፈቅረው?»

ራቢያም አለች፡- «በጣም የምወደው ይመስለኛል። የፈጣሪ ፍቅር ግን እሱ ከፈጠረው ፍቅር ሁሉ ፊቴን አዙርታል» አለች።

የሱፊ ነገር ይጣፍጣልና እንቀጥል። እንደ ሰው ከአንዲት ወጣት በፍቅር ይወድቅና ቀንና ሌሊት አእምሮው በእሷ ሃሳብ ይያዛል። ጭንቀቱም ያይልና ዕለት ዕለት ሲከታተላት ሰንብቶ እንደ ቀን ተሳክቶለት በመንገድ ላይ ለብቻዋ ያገኛታል። በመንገድ ላይም አስቁሞ ከምንምና ከማንም በላይ እንደሚወዳት ለእሷ ያለው ፍቅርም የማይሞትና የማይጠፋ መሆኑና መናገር ይጀምራል።

ወጣቷ የሰውዬውን የፍቅር ልመና ለጥቂት ጊዜ በትዕግስት ሰምታ አቋረጠችውና ጥያቄ ወረወረችለት፡- «ቃላትህ ይጥማሉ፤ ነገር ግን እነዚህን የፍቅር ቃላት ለእህቴ ወርውርሃቸው ቢሆኑ ኖሮ እንዴት ጥሩ ነበር። እህቴን ብታያት ከእኔ በላይ እጅግ የተዋበች ቆንጆ ናት፤ ከእኔም በላይ እንደምታፈቅራት አልጠራጠርም፤...» አለች።

አፍቃሪው ሰውዬ ይኸን ሲሰማ እህቷን ለማየት ፊቱን ወደኋላ አዞረ። ይኸን ጊዜ ወጣቷ በእጇ ጀርባውን መታ መታ አደረገችው፡- «ለእኔ ያለህ ፍቅር የማይጠፋና የማይሞት ነው ስትለኝ አልነበረምን? ነገር ግን አሁን በነገርኩህ እንኳን ፊትህን አዞርክብኝ። የምትናገረውን ፍቅር ትርጉሙንም አታውቀውም?» ወጣቷ መንገዷን ቀጠለች። ስለሰውዬው አላውቅም።

የባህሉልን ፍቅር ደግሞ እንመልከት። አታር ስለባህሉል ይነግረናል። ባህሉል በእግዚአብሔር ፍቅር ነደደ፤ ተቃጠለ። ማፍቀር ለባህሉል ሌላውን ነገር ማሰብ አቁሞ ስለሚያፈቅሩት ነገር ብቻ ማሰብና በዚያም መኖር ነው። ባህሉል ደግሞ እግዚአብሔርን አፍቅሯል። ስለእሱ የነበረው ፍቅር እንደ ቀን ለየለት። ሥራውን ለቀቀ፤ ከቤተሰቡ ተለየ፤ ለብቻው

ጥበብ

መኖር ጀመረ። የባህሉልን ዓላማ የሚያውቀው እግዚአብሔር ብዙ ነበር። ስለራሱ ደህንነትም መጨነቅና ማሰብ አቆመ። ምነው ቢሉት «ስለራሴ ማሰብ ከጀመርኩ ስለእግዚአብሔር የማስብበትን ጊዜ ይሻማቸዋል» አለ። ለዚህም ነው ልብሱ ተቀዳጾ፣ ገርጥቶና ከስቶ የምናየው። «ስለእግዚአብሔር ሳላስብ ያላለፍኩት ጊዜ ሁሉ የባከነ ጊዜ ነው» አሉ። ማፍቀር እንደባህልሉ ተባለለት።

ኼህ ሙዛፊር ስለፍቅር ሲናገሩ፡- «የፍቅር ቦታው ልብ ነው፤ ልብ ደግሞ ንፁህ ወርቅ ነው። እግዚአብሔር በመለኮታዊ ልቡ ያነጠረውና ያበረቀረቀው ወርቅ ቢኖር ልብ ነው። የውበት የፍቅር ፀዳል የሚንፀባረቀው በልብ መስታወት ነው። ነፁብራቁ ደግሞ በእግዚአብሔር ፍቅር ይገለጻል...።»

ፍቅር ቤቱን የሠራበት ልብ የታደለ ነው ይላሉ ሱፊዎች። ፍቅር ከዓለም ጭንቀት ሁሉ ማረፊያው ነውና። ፍቅር የያዘው ሰው ስለራሱም መጨነቅ ያቆማል። የተራራ ክምር ለእሱ እንደገለባ ብናኝ ነው። አፍቃሪን ስለ ማፍቀሩ ብትነቅፈው ማፍቀሩን ይጨምራል።

ኼህ ሙዛፊር ይኸን ነገሩን፡- «የካሊፍ ሀሩን አል-ራሺድ ዕቁባት በጣም ግልፅና እውነተኛ አፍቃሪም ነበረች። ካሊፍ ይኸን ለመፈተን ተነሣ። ዕቁባቶችን ሁሉ አንድ ቀን በቤቱ ሰበሰበ። ካዝናውንም ከፈተ፤ የምትፈልጉትን መርጣችሁ ውሰዱ» አለ። ከዚያች ዕቁባቱ በቀር ሁሉም ካዝናው ላይ ሰፈሩና የቻሉትን ወሰዱ። ካሊፍ ፊቷን ወደአሷ አዞረ። ከቆመችበት አልተነቃነቀችም። «አንቺስ ለምንድነው የማትወስዷለህ?» አላት። «ወደአንተ የምመጣው ስለማፈቅርህ ነው። ዋጋዬ ደግሞ የአንተ ሀብት ሳይሆን የልብህ ፍቅር ነው። የምፈልገውም የአንተን ልብ ብቻ ነው» አለች። ካሊፍም ሰጣት።

በፍቅር ውስጥ የሚመር ነገር የለም

ዳግም ከሱፊዝም ጠበል እንረጫለን። የመጀመሪያው የምድራችን ነቢይ አዳም ነው ይላሉ። እግዚአብሔርም አዳምን ጠርቶ «ለፈጠርኳቸው እንስሳት በሙሉ ስም አውጣላቸው» አለው። አዳምም ያለአንድ ችግር ስም አወጣ። የምድርን እንስሳ ሁሉ ስም ያወጣው አዳም ነው። የእግዚአብሔር የጥበብ ዘር በውስጡ ስለነበር አልተሳሳተም። እኛም ስንፈጠር እንዲሁ ተዘርቶብናል። «የምንፈልገውንም ሆነ የምንመኘውን በዚያ ዘር ውስጥ እናገኛለን» ይላሉ ሱፊዎች።

ለሱፊዎች ኢየሱስ እግዚአብሔር የላከው ታላቅ ነቢይ መሆኑን ይቀበላሉ፤ ለዚህም ነው የእግዚአብሔር መንፈስ ብሎ የሚጠራው። ይሁንና የእግዚአብሔር መለኮታዊ መንፈስ ደግሞ በፈጠረው ሰው ሁሉ ላይ ይገኛል። ያ መንፈስ ከአዳም ተጀምሮ እስከዛሬ ድረስ አለ። መንፈሱ በሙላት የሚገለጠው ግን በነቢያትና መለኮታዊ ሥልጣን ባላቸው ሰዎች ውስጥ ብቻ ነው... «ይኸንንም ማወቅ ተገቢ ነው» ይላሉ ሱፊዎች።

ሱፊዎች ኢየሱስን የሚወዱትን ያህል ለሙሴም ታላቅ ፍቅርና ክብር አላቸው። እንዲያውም ከእግዚአብሔር ጋር የተነጋገረ ታላቅ ነቢይ ነው ይሉታል። አንድ የሱፊዎችን ጥንታዊ ታሪክ እንመልከት፡-

አንድ ቀን የእስራኤል ልጆች ወደ ሙሴ ተሰብስበው መጥተው

እግዚአብሔርን እራት ሊጋብዙት እንደሚፈልጉና ይኸንኑም እንዲነግሩላቸው ሙሴን ጠየቁት። በዚህ የድፍረት ጥያቄ የሙሴ ቁጣ ነደደ። «እግዚአብሔር የሰውን ምግብ አይመገብም፤ ወደእናንተ የራት ግብዣም አይመጣም» አላቸው። የእስራኤል ልጆችም እያዘኑ ተመለሱ። በነጋታው ምሽት ላይ ሙሴ እንደሰመደው ከእግዚአብሔር ጋር ሲነጋገር ወደተራራ ወጣ። በተራራው ጫፍ ላይ ሲደርስ እግዚአብሔር ጋር ሲነጋገር

እግዚአብሔርም «ባሪያዎቼ የእራት ግብዣ አድርገውልኝ ለምንድነው አሳፍረህ የመለስክብኝ...» በማለት በሀዘኔታ ጠየቀው። ሙሴም «ጌታ ሆይ! የሰው ምግብ አትበላም ብዬ ነበር። እንዲህ ዓይነቱን የሞኝ ግብዣም አትቀበልም የሚል እምነት አድርብኝ ነው...» አለ። እግዚአብሔርም አዘዘው፡- «ሂድና ለሕዝቤ ንገረው። ነገ ማታ ለእራት እመጣለሁ፤ ግብዣቸውንም ተቀብያለሁ...።»

ሙሴም በሌሊት ወደሕዝቡ ተመልሶ እግዚአብሔር የእራት ግብዣቸውን እንደተቀበለ አበሰራቸው። «ማታ እራት ከእናንተ ጋር ነኝ፤ ተዘጋጁ ብሏል» አላቸው። ሕዝቡም ድግሱን ማዘጋጀት ጀመሩ። በእስራኤል ምድር ታላቅ የተባለው ግብዣም ተዘጋጅቶ መሰናደው ወደመጠናቀቁ በተቃረበበት ሰዓት አንድ በረሃብ የከላና የጠወለገ ሽማግሌ ድንገት ወደድንኳኑ ደጃፎ ተጠግቶ «እባካችሁ ተርቤአለሁ... ከድግሱ የምበላው ትንሽ ስጡኝ...» በማለት ልመና አቀረበ። ሕዝቡ ግን እያዳፉና እየጮኹ አስወጡት... «እኛ የደገስነው ከእግዚአብሔር ጋር ለመብላት ነው...» በማለት አባረሩት።

የዚያን ቀን ማታ እግዚአብሔር ሳይመጣ ቀረ። ሙሴም እጅግ አፈረ፤ ብዙዎቹም ከእግዚአብሔር ጋር ተነጋግረው መጣሁ የሚለን ሐሰት ነው በማለት ጠረጠሩት። በነጋታው ምሽት ላይ ሙሴ በሲናይ ተራራ ወጥቶ እግዚአብሔርን መጠበቅ ጀመረ። እግዚአብሔርም በሰዓቱ መጣ። ሙሴም በሐዘን «ጌታ ሆይ! የራት ግብዣቸውን እንደተቀበልህ ለሕዝብህ ነግረ ነበር... አንተ ግን ቀርተኸ አሳፈርኸኝ...» አለ። እግዚአብሔርም

«መሉ! በራት ግብዣችሁ ላይ ቀድሜ ነበር የተገኘሁት! ነገር ግን ገፍተራችሁ አባረራችሁኝ» አለ። መሉም፡- «እኛ ያባረርነው ደሃ ሽማግሌ ነው! ሌላ ያባረርነው ሰው የለም» አለው... እግዚአብሔርም ጠየቀው፡- «የን ደሃ ሽማግሌስ ማን ፈጠረው?» መሉም «አንተ ነህ ጌታ ሆይ!» በማለት መለሰ። ይኸን ጊዜ እግዚአብሔር፡- «ታዲያ በፈጠርኩት ውስጥ መኖሪን ትጠራጠራለህ?» አለው። መሉ አላስተባበለም። ከታናናሾቹ ለአንዱ የአደረጋችሁት ለእኔ እንዳደረጋችሁት እቆጥረዋለሁ እንደማለት ነው።

እንግዲህ ሱፊዎች እዚህ ላይ ይመክራሉ፡- «አገልጋይህን ስትወድ የአንተ ጆሮ የእግዚአብሔር ይሆናል! ስለዚህም በአንተ ውስጥ እሱ መስማት ይጀምራል። አይንህም የእግዚአብሔር ይሆናል! በአንተ ዓይን እሱ ማየት ይጀምራል። አንደበትህ የእግዚአብሔር ይሆናል! በአንተም ምላስ እሱ ይናገራል» ይላሉ። አንድ የተቀደሰ ሱፊ ከአንዲት ሴት ጋር በመንገድ ላይ ተገናኘና ይኸን ጠየቃት፡- «የፍቅር መጨረሻው ምንድነው?» እሷም መለሰች፡- «...ፍቅር መጨረሻ የለውም።» ሱፊው ዳግመኛ ጠየቃት፡- «ለምን?» እሷም በመልሷ አስደነቃቸው፡- «ምክንያቱም እግዚአብሔር መጨረሻ የለውምና!!»

ሱልጣን መሐመድ እጅግ አድርገው የሚወዱትን አገልጋያቸውን አያዝን አንድ ቀን ወደገበታቸው በመጥራት ከፊታቸው ከተቀመጠው ፍሬ አንዱን አንስተው ሰጡት። አያዝም ከሚወደው ጌታው እጅ የተቀበለውን ፍሬ በልቶ እንዳጋመሰ ሱልጣኑ ሌላ ፍሬ አንስተው አንዴ ገመጦና ትንሽ እኝከው ተፋት።

በመገረምም ወደ አያዝ እየተመለከቱ፡- «እንዲህ ዓይነት መራራ ፍሬ እንዴት ተበላልህ?» አሉት።

«የምወድህ ሱልጣን ሆይ» አለ አያዝ «የጣፈጠኝ ፍሬው ሳይሆን የሰጠኝ እጅህ ነው» በማለት መለሰ። በፍቅር ውስጥ የሚመር ነገር የለም።

ማንሱር አል ሀላጅ በሕዝብ ፊት እንዲገደል ሲፈረድበት የሠራውም ወንጀል በአደባባይ ተነገረ። ይኸውም «እኔ እውነት ነኝ» በማለት ሰብኳል የሚል ነበር። እውነት ደግሞ እግዚአብሔር ብቻ ነው፤ ስለዚህም ራሱን ከአምላክ ጋር አወዳድሯል ተባለና ተገደለ... የተቀደሱት ጁናይድ (ሴናቸው) ይኸን ሲሰሙ አዘነ። «ጁናይድ ሆይ! እኔ እውነት ነኝ ብሎ ከመስበክ ውጭ ምን ኃጢአት ይኖራል?» ተብለው ተጠየቁ። ጁናይድም መለሱ፡- «ከዚያ በላይ ኃጢአትም እኔ ሐሰት ነኝ ብሎ መስበክ ነው» አሉ።

ወደሙሴ እንመለስ። ሱፊዎች ስለሙሴ በፃፉት ሌላ ታሪክ አንድ ቀን ብቻውን በጫካ ውስጥ ሲሄድ አንድ ጎልማሳ ለእግዚአብሔር እየፀለየና እየሰገደ አገኘው። ምን እያደረገም እንደሆነ ጠየቀው። ጎልማሳውም፡- «የእግዚአብሔርን እጅ እየሳምሁ፤ መጎናፀፊያውንም እያጠብሁና ፀጉሩን እያበጠርሁ ነው» አለው። ሙሴም በዚያ ጎልማሳ የድፍርት ንግግር ተናዶ ከቦታው አባረረው... በምሽት ሙሴ ከእግዚአብሔር ጋር ለመገናኘት ወደተራራው ወጣ። እግዚአብሔርም በቁጣ ተቀበለውና «ሙሴ! በእውነት ከልቡ ያመልከኝ የነበረውን ጎልማሳ ዛሬ ከቦታው ስላበረርክብኝ ተቆጥቻለሁ... ከእነዚያ ስለእኔ ሲያወሩ ከሚውሉት ሊቃውንትና ጠበብቶች ይልቅ እሱ በጣም ለእኔ የቀረበ እንደነበር አታውቅምን?» አለው። ሙሴ በድርጊቱ አዘነ። በነጋታው ያንን ጎልማሳ ፍለጋ ሙሴ ወደጫካው ወጥቶ ሊያገኘው ባለመቻሉ እያዘነ ወደከተማ ተመለሰ። ያን ጎልማሳም ከሊቃውንት ጋር በከተማ ቆሞ አገኘው።

በሱፊዎች የመጨረሻ ምክር ለዛሬ ልሰናበት። ሱፊዎች ከማንም በላይ ኃጢአትን የፈፀመ ሰው ነው የሚሉት ጊዜውን በከንቱ የሚያባክነውን ነው። ለዚህም ነው ሱፊዎች፡- «ከሚባክን ጊዜ በቀር ለኃጢአት ሁሉ ይቅርታ አለው» የሚሉት። የአበሻ ንስሐን ውሃ በላው።

እግዚአብሔርን ስታምን እንደእሱ ማሰብ ትጀምራለህ

ከብዙ ዓመታት በፊት የምድራችን የሥልጣን ቁንጮ የአቶማን ኤምፓየር ነበር። አንድ ቀን የኢምፓየሩ ሠልጣን ታላቁን የኢስታንቡል ሼህ ሊጎብኝ ይመጣል። ሼሁ ሱፊም ለተወሰኑ ቀናት በትምህርታቸው የሠልጣኑን አንጉል መጉብኘት ይጀምራሉ። ሠልጣኑ በሱፊዎች ዕውቀት ተማረከ። በመሸ በጣም መመለሻው የሼሁ ደጅ ሆነ። ከጥቂት ወራት ያለማቋረጥ መመላለስ በኋላ ሠልጣኑ አንድ ጥያቄ አቀረበ፡- «የእርስዎን ደጃፍ ከረገጥኩ በኋላ በትምህርትዎና በጥበብዎ ተማርኬ ፍቅር አድሮብኛልና በአቅሜ ለማድረግ የምችለውን ይንገሩኝና ላድርግ...» ይላል። ሼሁም ጥቂት አስቡና፡- «ከእንግዲህ ተመልሰህ ወደዚህ አትምጣ...» አሉት።

በዚህ ያልተጠበቀ መልስ ሠልጣኑ በጣም ደነገጠና ያጠፋው ወይም ያስቀየማቸው ነገር እንዳለ ጥያቄ አቀረበ። ሼሁም፡- «በፍፁም!» አሉት። «ታዲያ ምን አጥፍቼ ነው የሚያባርሩኝ...?» አለ ሠልጣኑ፡- «ያባረርኩት አንተን ሳይሆን እዚህ የማስተምራቸው ተማሪዎቼን ከንቱ ሐሳብና ምኞት ነው። አንተ ወደዚህ ከመጣህበት ቀን ጀምሮ መጠበቃቸውን ከእግዚአብሔር ወደ አንተ አዙረዋል። የእግዚአብሔርን ስጦታ እስክናውቅ ድረስ የአንተ ስጦታ ይቅርብን» አሉት።

የሱፊዎች የጥበብና የእውቀት ብርታት ዛሬም በዓለም ላይ ላቅ ብሎ የሚጠቅስና የሚነገር ነው። ከወዳጅ ስጦታ የቃረምኩትን በመጠኑ ልበትን።

የሱፊዎች መንገድ ከዓለም የመሸሸና የመራቅ አይደለም። ይልቁንም በዓለም ውስጥ እየኖርክ በመለኮታዊው ነገር ውስጥም በርትተህ መኖርን ማሳየት እንጂ። በዓለም ነገር ስትጠመድ ለመንፈሣዊ ዕድገትህ፣ ፍቅርን ለመለማመድ፣ ለንቃትህ፣ ለሰጋስነት... ዕድልን ይከፍትልሃል ይላሉ። ሺህ መዛፈር የሱፍ መምህር ናቸው። እንዲህ ይላሉ፡- «በዓለም ውስጥ ስትኖር እጅህ ለሥራ ልብህ ደግሞ ለእግዚአብሔር ይበርታ።»

እግዚአብሔር እጅን የሠራበት ዋነኛ ምክንያት ሺህ መዛፈር ሲነግሩን፡- «የወደቁትን ደግፎ ለማንሣትና የሚያለቅሱትን ዕንባ ከፊታቸው ላይ ለማበስ ነው» አሉ። ከዚህ ጋር የሚመሳሰል ነገርም አለ ይላሉ፡- «የሚያፅናኑ ቃላት የተሞላ ምላስና በርኅራኄ ማየት የሚችል ዓይን...»

የእምነት አባት አብርሃም አንድ ቀን የጉረቤቱን አዛውንት አራት እንዲመጡ ይጋብዛቸዋል። ይኸን ግብዣ የሰማ ሌላ ሰው አዛውንቱ በእግዚአብሔር እንደማያምኑ ለአብርሃም ይነግረዋል። የአብርሃም ድንጋጤ አይነገርም። ሲሮጥ ወደ አዛውንቱ ቤት ይሄዳል። «በማዕዱ እግዚአብሔርን ከማያምን ሰው ጋር መቀመጥ ስለማይገባኝ የአራት ግብዣውን ሰርገፔዋለሁ...» አላቸው። አዛውንቱ እንደአማራቸው ቀረ። በነጋታው እግዚአብሔር ለአብርሃም ተገለጠና ጠየቀው፡- «አዛውንቱን አራታቸውን አበላህልኝ?»

አብርሃም አይዋሽም፡- «በአንተ የማያምኑ ስለሆኑ አላበላኳቸውም...» አለ።

እግዚአብሔርም አለ፡- «እኔ ግን ላለፉት ሰባ ዓመታት ለአንድም ቀን ሳላንድል መግቢያቸዋለሁ። በእኔ እንዲያምኑ ግን አልጠየቅኳቸውም ነበር...»

አብርሃም ደነገጠ! አፈረም:: ከዚያን ቀን ጀምሮም በእግዚአብሔር ጥምጥማ ማለት እንደ እግዚአብሔር ማሰብ እንደሆነ ተገልጦልት::

ሴህ መዛፈር ደግሞ ሌላ ታሪክ ይነግሩናል:: ሰውዬው በእብዶች ሆስፒታል ደጃፍ ሲያልፍ አንዱን እብድ መስኮት ላይ ተንጠልጥሎ የየውና ጥያቄ ወረወረ:- «በሆስፒታሉ የምትኖሩ ዕብዶች ስንት ትሆናላችሁ?» መስኮት ላይ የተንጠለጠለው ዕብድ ግራ ተጋባና እሱም ጥያቄ ወረወረ... «ከሆስፒታሉ ውጭ ከምትገኙት ስንቶቻችሁ ጤነኞች ናችሁ?» የመጀመሪያው ጠያቂ ማበዱን የዚያን ቀን አወቀ::

ተማሪው ወደሱፊ መምህር መጣና የሚተኛበት እንደተቸገረ ነገራቸው:: ሱፊው በተማሪው ጥያቄ ተደነቁና ጠየቁት:- «ከምን እንደተሰራህ አስተምሬህ ነበር?» «አዎን መምህር ሆይ ከአፈር ነው» አለ:: «ታዲያ የተሰራህበትን ከለበስከው በእሱ ላይ መተኛት እንዴት ያስፈራሃል?» አሉት:: ተማሪው ሊተኛ ሲሄድ፤ ሱፊውም ወደአልጋቸው አቀኑ::

የሴህ መዛፈር ጣፋጩን ታሪክ ልጩምር:: ሡልጣን መስጠፋ ሦስተኛ የሱፊውን ቅዱስ ወደቤተመንግሥታቸው ይጠሩና ጥያቄ ይለካሉ:- «የዚህ ዓለም ደስታ ምንድነው?» የሱፊው ቅዱስም:- «መብላት፣ መጠጣትና መፍላት» ነው ይላሉ:: በዚህ ንግግራቸው ሡልጣኑ ይናደዱና በአሸከሮቻቸው እያስገፈተሩ ያስወጧቸዋል:: ይኸን ጊዜ የሱፊው ቅዱስ በልመና አንድ ጊዜ ሡልጣኑን እንዲያናግሩ ይጠይቃሉ:: ሡልጣንም ይፈቅዱና ያቆሟቸዋል:: የሱፊው ቅዱስም «የተከበርከው ሡልጣን! የተናገርኩት እውነት መሆኑን ታውቅ ዘንድ ትበላለህ! ትጠጣለህ ነገር ግን አትፈላም» በማለት ረገሟቸው:: የሱፊውም ቅዱስ እየተገፈተሩ ወጡ::

አንድ ሣምንት አለፈ:: ሡልጣኑ ይበላሉ! ይጠጣሉ... የሚወጣ ነገር ግን የለም:: ይልቁንም ሆዳቸው እየሰፋ! እያደገ... ነጋሪት አከለ:: የሡልጣኑ ስቃይ በባሰበት ወቅት የሱፊው ቅዱስ ተጠርተው መጡ::

ጥበብ

ሠልጣኑም፡- «አጥፍቻለሁ፤ ይቅርታ ያድርጉልኝ» አለ፡፡ የሱፊው ቅዱስም፡- «ይቅርታ የማደርግልህ መንግሥትህን ከሰጠኸኝ ብቻ ነው» አለ፡፡ ሠልጣኑም ከስቃዩ ከገላገሉት መንግሥቱን እንዲወርሱ በቃሉ አረጋገጠላቸው፡፡ የሱፊው ቅዱስ የሠልጣኑን ሆድ በእጃቸው ጠሰቁት፡፡ ሠልጣኑ አንድ ጊዜ ፈሳና «እፎይ!» አለ፡፡ ይኸን ጊዜ የሱፊው ቅዱስ ተናገሩ፡- «አላመንክኝም እንጂ አስቀድሞም ነግሬህ ነበር፤ አሁን ግን መንግሥትህን በፈስህ ለወጥህ» አሉት፡፡ የመጀመሪያው የሱፊ ንጉሥም የዚያን ዕለት ተገኘ፡፡

ጠቢቡ ሞኝ ባህሉል በመንገድ ላይ ከሀሩን አል-ራሺድ ጋር ይገናኝና ከየት እንደሚመጣ ይጠይቁታል፡፡ ባህሉልም፡- «ገሃነም ደርሼ እየተመለስኩ ነው» አላቸው፡፡

በባህሉል መልስ የተገረሙት ሃሩን፡- «ገሃነም የሚወስድ ምን ጉዳይ አጋጥሞህ ነው» አሉት፡፡ ባህሉልም «እሳት አስፈልጎን ትንሽ ለመጠየቅ ብሄድ የገሃነም አለቃ እዚህ እሳት የለም በማለት መለስኝ» አላቸው፡፡ ሃሩንም በመገረም፡- «በታ ተሳስተህ ካልሆነ በቀር እንዴት ገሃነም ሄደህ እሳት የለም ትባላለህ?» አሉት፡፡ ባህሉልም፡- «እርግጠኛ ነን ጌታዬ! በገሃነም እሳት የለም፡፡ ነገር ግን ወደዚያ የሚሄድ እያንዳንዱ ሰው የራሱን እሳት እየያዘ ነው የሚገባው...» አላቸው፡፡

ባያዚድ ቢስታሚ ከሱፊው መምህር እግር ስር ተቀምጦ ሳለ በድንገት መምህሩ፡- «ባያዚድ! ሂድህ ከመስኮቱ ላይ መጽሐፌን እምጣልኝ» አሉት፡፡ ባያዚድም ከመምህሩ ላይ አትኩሮቱን ሳይነቅል «ከየትኛው መስኮት መምህር?» በማለት ይጠይቃል፡፡ «እዚህ ቤት ለአንድ ዓመት ያህል ስትመላለስ የቤቱን መስኮት አይተህ አታውቅም?» አሉት መምህሩ በመገረም፡፡ «አዎን መምህር ሆይ! እዚህ ቤት ስገባ አትኩሮቴ እርስዎ ላይ እንጂ ሌላ ነገር ላይ ስላልሆነ መስኮቱን አይቼው አላውቅም...» አላቸው፡፡ መምህሩም፡- «ልትማረው የመጣኸው ሱፊዝምም ይኸው ነው... ወደምትሄድበት ብቻ መመልከት፡፡ ከእንግዲህ ትምህርትህን

ጨርሰዋል» በማለት አሰናበቱት፡፡

በሰፊዝምች ምርጥ አባባል ልሰናበት፡- «መሪ ሳይኖረው የሚሄድ ተጓዥ የሁለት ቀን መንገድ በሁለት መቶ ዓመት ይጨርሰዋል...፡፡»

«ኢየሱስ ክርስቲያን አልነበረም...»

"Jesus was not a Christian; He was a Jew"

Wellhasen

ታላላቅ ፈላስፎች በፍልስፍናቸው ውስጥ ሰፊ ቦታ ሰጥተውት የምናገኘው እምነት የክርስትና እምነት ነው። በተለይም ደግሞ እምነቱ ከዚህ ዓለም በኋላ ስለሚጠበቀን የገሃነም እና የገነት ዘላለማዊ ሕይወት በማንላት ይዞት የምናገኘውን የሰውን ልጅ «ሲሆን የማንጓዝ ሳይሆን ደግሞ የማስፈራራትን» ተገቢነት በትልቅ የጥያቄ ምልክት አስቀምጠውታል።

በፍልስፍናው ዓለም ታላላቅ የሆኑት ፈላስፎች ክርስትና ከሁለት ነገሮች የመጣ እምነት እንደሆነ ይገልጻሉ። የመጀመሪያው ከረዳት አልባውና ተስፋ ቢሱ ደሃው ክፍል (ወዛደሩ) እና በጊዜው በእየሩሳሌም፣ አሌክሳንደሪያ፣ አንዶኪያ፣ አቴንስና ሮም ተስፋፍቶ ከነበረው የኢንዱስትሪና የንግድ ብዝበዛ ጋር የተያያዘ ነው ሲሉ፤ ሁለተኛው ደግሞ የአይሁዱ ሞራላዊ እሴት ከግሪክ የፍልስፍናና የሥነ መለኮት ሐሳቦች ጋር የመቀላቀሉ መንስዔ ነው ይላሉ።

ዊል ዱራንት "The Pleasures of Philosophy" «የፍልስፍና ደስታ» በሚለው መጽሐፉ እንደሚያነሳው ከሰለሞን ጊዜ ጀምሮ እየሩሳሌም

ከገርጌያ፣ ከኤስያ፣ ከባቢሎን እንዲሁም ከሌሎች ሃገሮች ጋር በነበራት የገንዘብ ቁርኝት የሕዝቧ ኑሮ በልዩነት ደረጃ እጅግ የተራራቀ እንደነበር በተለይም በሃብታሙና በደሃው መካከል የነበረውን ልዩነት የሰማይና የምድር ያህል እንዳደረገው ይዘረዝራል።

የዘመኑ የግሪክና የሮማ ወራሪዎችም አይሁዶችን በመውረር የአይሁድን አብዛኛውን ዘር በባርነት እንደገዙት ዱራንት በመጽሐፉ ይነግረንና «በተለይም በባቢሎን ምድር በባርነት የነበሩት የአይሁድ ተገዢዎች እጅግ በድህነትና በመከራ ሕይወት የተዘፈቁ» እንደነበሩ ይገልጻል።

ኢየሱስ በተወለደበት ዘመን ናዝሬት በሮማውያኖች እጅ ለባርነት ተሸጣ ነበር። በዚህ የመከራና የድህነት ሕይወት ውስጥ የነበረው የአይሁዱ ዘር ገዢዎችን የሚቃወምበት አዲስ እምነት ማስፋፋት ጀመረ። ዱራንት በመጽሐፉ እንደሚገልፀው በተለይም ይህ እምነት ደሃው በዚህ ዓለም ቢሰቃይም በሌላ አዲስ ዓለም (ከሞት በኋላ) እንደሚካሄድ የሚያሳምን ነበር። (የደህው አልዓዛርን ታሪክ ልብ ይሏል)።

በድህነትና በመከራ ሕይወቱን ለሚገፋው ሕዝብ «ቅንና ትሁት ልብ ከያዛችሁ የገነትን ተስፋ ወራሾች እናንተ ናችሁ። ዘላለማዊ ሕይወትም ይጠብቃችኋል፤ በዚያም ትካላላችሁ» የሚለው እምነት ከምንም በላይ መጽናኛው ሆነለት።

እንግዲህ እዚህ ላይ ነው እንደ ኒች ዓይነቱ ፈላስፋ ይነሳና «የዘመናዊው ክርስትና ትልቁ የታክቲክ ችግር ይኸ ነው» ይለናል። «ይኸውም ክርስትና ለደሃው የተሰጠና የመጣ እምነት ሆኖ እያለ እንዴት በሃብታሙ ክፍል ላይ ጥገኛ ሆኖ መኖር እንደሚችልና እንዴት መስማማት እንደሚቻልም አለማወቁ ላይ ነው። ምክንያቱም ክርስትና ለደሃው የመጣ እንጂ የዘመኑን ሃብታም አይመለከትምና» ይላል።

እንግዲህ ከዚህ መሠረተ ሃሳብ ተነስቶ «ኮሚኒዝምና ኢየሱስን ማየት ይገባል» የሚለን ዱራንት «ለነገሩማ የኢየሱስ ኮሚኒስትነት

ጥያቄም የሚገባው አይደለም» ይለናል። ምክንያቱም በምድር ላይ የሚገኝ አስፈላጊው ነገር ሁሉ ለሰው ልጅ ይገባል፤ ሃብታሙም ለደሃው ያለውን ሁሉ ያካፍል ወዘተ. እንደሚለው ማለቱ ሲሆን ኒች ደግሞ «ኢየሱስ በዚህ ዘመን ኖሮ ቢሆንም ሳይቤሪያ ይላክ ነበር» ይለናል።

ፈላስፎች የማይክዱት አንድ ሐቅ ማንም የኢየሱስን ታሪክ ያነበበ ሃብታም ይሁን ደሃ፤ በእሱ ታሪክ መወሰዱ የማይቀርና በተለይም በታሪክ ውስጥ እንደ ኢየሱስ ማራኪ (appealing figure) አሰመናሩን ነው። «የሚያሳዝነው ግን» ይላሉ ፈላስፎች «ምንም እንኳን የግድ ቢሆን ይህን የመሰለ ታላቅ አስተማሪ በየዕለቱና በየጊዜው ከሚያልፈውና ከሚጠፋው እንዲሁም ከሚለዋወጠው የቤተክርስቲያንና የሥነ መለኮት እምነት ጋር መቆራኝቱ ነው» ይላሉ።

እዚህ ላይ ፈላስፎች የሚናገሩትን አንድ ታሪክ ማንላት ተገቢ ይሆናል። በ1830 እ.ኤ.አ በኬንተኪ (አሜሪካ) አንድ ሰው የእግዚአብሔር ልጅ እንደሆነ እየተናገረ መጣ። በብዙ ሺህ የሚቆጠሩም አመነት፤ የራሱን ወንጌልም በሰፊው አሰራጩ፤ ብዙዎችም ተቀበሉት። ይህን ወንጌሉን ሊያሰራጩ ጀርመን በገባበት ወቅትም ስብከቱን በእግሊዝኛ ቋንቋ ጀመረ፤ የብዙዎች ችግር ታዲያ ጀርመንኛ እንጂ እንግሊዝኛ ቋንቋ አለማወቃቸው ነበር። ነቢዩም ጀርመንኛ ቋንቋ አለማወቁን በተናገረ ጊዜ በዙሪያው ከተሰበሰቡት አንዱ «የእግዚአብሔር ልጅ ሆነህ ጀርመንኛ ቋንቋ እንኳን አታውቅም?» በማለት ጮኸ። የኬንታኪው ነቢይም ጉዳይ በዚያ ላይ አበቃ።

«ሃይማኖት በድሆች በኩል ተወልዶ በሃብታሞች መካከል የሚሞት ነው» የሚሉን ፈላስፎች «የቱንም ያህል ኢየሱስ የላቀ መምህር ቢሆን በሰው ልጅ አቅምና ችሎታ ሲመዘኑ ለመቀበል የሚከብዱ እምነቶችን ሰጥቶአል» ይላሉ። «ምን እንበላለንና ምንስ እንለብላለን ብላችሁ አትጨነቁ፤ እነሆ የሰማይ ወፎችን አትመለከቱም...» በማለት የሰው ልጅ በምድር ላይ ሲኖር የሚለብሰውንና የሚመገበውን ብሉም ሊተወው

የማይችሉትን ጉዳይ «ተው» ብሎ ሲያዘው ሊተወው እንደማይችል ጥቂቶች አይደሉም ይሉናል። «ጠላትህን ውደድ» ብሎ ትዕዛዝ መስጠቱ ለመሆኑ የነበረውን የሰውን ጭካኔ አይቶ ካልሆነ በስተቀር እንዴትስ ይቻላል?» በማለት ይጠይቃሉ። እንዲያውም ይህ ትዕዛዝ ያንገበገበው የሚመስለው ኮንፌሺየስ በአንድ ወቅት «ለክፋ ፍርድን ለበጉነት ደግሞ በጉነትን ካልመለስክ! የበጉነት ዋጋው በምን ሊመዘን ነው?» በማለት ይጠይቃል። ክፋትም ደግነትም ዋጋቸው አንድ ከሆነ ክፋትን ለምን ለዳርገውም እንደማለት ነው።

በዚህም አለ በዚያ ፈላስፎች በታላቅ ድምጽ የሚሉት አንድ ነገር «ኢየሱስ አይሁድ እንጂ ክርስቲያን አልነበረም! ሆኖም አያውቅም» ነው። እሱን ስትከተል ክርስቲያን ነህ እንደማለት መሆኑም አይደል?

የኢየሱስን ታላቅ አስተማሪነት የማይቀበል አንድ ፈላስፋ በዘመናችን ማግኘቱ ከባድ ነው። እንዲያውም ብዙዎቹ ታላቅ መምህር ብቻ ሳይሆን ታላቅ ፈላስፋም ነበር ይላሉ። የዘመናችን ፈላስፋ ዱራንት ይኸችን ታሪክ ይነግረናል፡- «ኢየሱስ ዓለምን የሚመስላት እንደአሮጌ አቆማዳ ነው...» አንድ ቀን አሮጌዋን አቆማዳ ጠየቃት፡- «ስንት ባሎች አግብተሻል?» አቆማዳዋም መለሰች፡- «በቁጥር አላውቃቸውም... እጅግ ብዙ ናቸው...» ኢየሱስም «ከባሎችሽ በፍቺ ወይስ በሞት ነው የተለየሽ?» አላት። አቆማዳዋም... «ሁሉንም እያረድኩ ገድያቸው ነው!» አለችው። ኢየሱስም ተደንቆ ይህን ተናገረ፡- «የሚደንቀኝ በሌሎቹ ላይ ያደረግሽውን እየተመለከቱ... ዛሬም አንቺን የሚመኙሽ እንዲህ መብዛታቸው ነው»።

ካልተፃፈው የኢየሱስ ታሪክ አንድ ልጩምር፡-

አንድ ቀን ኢየሱስ በበረሃ ሲሄድ ተከታዮቹን አገኘና አስቁመው፡- «መምህር ሆይ! ሙታንን የምታስነሳበትን ቃል ከነገርክን ለእኛ በቂያችን ነውና እባክህን እሱን ብቻ ንገረን...» በማለት ጠየቁት። ኢየሱስም፡- «ቃሉን ብነግራችሁ እንደማይገባ ትጠቀሙበታላችሁና ይቅርባችሁ» አላቸው። ተከታዮቹም አሻፈረን በማለት ይወተውቱት ጀመር። ኢየሱስም

ጥበብ

ውትወታቸው ሲበዛበት «የምትጠይቁትን ብታውቁ ኖሮ አታስቸግሩም ነበር» በማለት ቃሉን ነገራቸው። ተከታዮቹም በማግሥቱ ከኢየሱስ ተለይተው በበረሃ ሲሄዱ የአጥንት ክምር ተመለከቱና የተነገራቸውን ቃል የሚጠቀሙበት ሰዓት እንደደረሰ በማመን በአንድነት ቃሉን ተናገሩ።

ቃሉ ከአንደበታቸው እንደወጣ አጥንቶች ተገጣጠሙ፤ ሥጋ ለበሱና ነፍስ ዘሩ። በቅፅበትም የበረሃ አውሬ ከፊታቸው ቆመ። አንዳቸውም ማምለጥ ሳይችሉ አውሬው ለባብሮ ገደላቸው። ኢየሱስም በተከታዮቹ ላይ የደረሰውን በሰማ ጊዜ ወደቀሪዎቹ ዞረና፡- «እግዚአብሔር የሚወደውን ስለሚፈትን አትረበሹ...» አላቸው።

«ገነት ለመግባትህ እርግጠኛ ብትሆን ሞትን አትፈራም ነበር»

ባንወደውም ስለኒች መስማት ያስደስተናል። አንድ ቀን የእግዚአብሔርን መሞት ሲናገር የሰማች ሴት «ገነም እንደምትገባ እርግጠኛ ሆንኩ» አለችው። ኒችም፡- «ገነት ብቻዬን መግባት ለማልፈልግ ነው...» አላትና ወደወዳጆቹ ተመለከተ። «ገነት የሚፈለገው ለአየሩ ፀባይ ብቻ ነው... ከዚያ ውጭ ወዳጆቻችን ሁሉ የት እንዳሉ እናውቃለን...» በማለት ፈላስፎቹን አስደነገጣቸው። የፈላስፎቹ መደንገጥ ገነም ስለሚገቡ አልነበረም። በድንገት (በስህተት) ገነት የመግባት ዕድል ቢገጥማቸው በብቸኝነት የሚያሳልፉት ሕይወት ታይቷቸው እንጂ።

ዛሬ የገነትና ገነምን እሳቤ እንመልከት። የዜን አጭር ታሪክ በሆነችው "The Gates of Paradise" ውስጥ ያነበብኳት አለች፡-

ኖቡሽጊ ወታደር ነው። አንድ ቀን ሃኪዊን ጋ መጣና ጠየቃቸው። ሃኪዊን ታላቅ የዜን እምነት መምህር የገነትና ገነም ሚስጥራትንም በሚገባ የተረዱ ናቸው።

«ገነት ወይም ገነም የሚባል ነገር አለ?! የመግቢያውስ ቁልፍ ምንድነው?» በማለት ወታደር ኖቡሽጊ ጠየቀ።

መምህሩም፡- «አንተ ማን ነህ!» አለ።

«እኔ ሳሙኤል ነኝ!» እህ አንደኛው ተነስቶ...

«እንተ ወታደር ነህ!» በግልት መግህሩ ፈገገ አሉና፡- «ምን ዓይነት እሊቃ ቢኖርህ ነው ታዲያ እንዲህ ለግኝ መሰለህ የምትሄድ?» አሉት፡፡ በመግህሩ የገዛትና የዘላቂ ገገገር ወታደር ናቡሽጊ ተቆጣፍ ሰይፋን ከሰገገው መዘዘ፡፡

መግህሩ ይበልጥ ፈገገ ብለው፡- «አ! ሰይፍም አለህ! ቢያንስ የአኒን እንገት ለመቀረጥ ይበቃ ዘንድ አንኳን ዳልዱም ሰይፍህን ብትሰጡ ጥሩ ነበር...» አሉት፡፡

ወታደር ናቡሽጊ ትዕግስቱ አለቀ፡፡ የሰይፋን ስለት በመግህሩ እንገት ላይ ሊሞክር እጁን ከሰይፋ ጋር ወደሰማይ አነሣ፡፡ ይኸን ጊዜ መግህሩ፡- «አነሆ! የገሃነም ደጆች ተከፈቱ!» በማለት ጮኹ፡፡ ወታደር ናቡሽጊ ስለገሃነም አወቀ! ሰይፋንም ወደሰገገው መክተት ጀመረ፡፡ መግህሩ ሃኩዊን አሁንም ተናገሩ፡- «አነሆ አሁን ደግሞ የገነት ደጆች ተከፈቱ...»

አንድ ይስሐቅ አሊሞቭ ዓይነቱ ታላቅ የምድራችን ፈላስፋ «ከገሃነም ይልቅ የምፈራው ገነትን ነው» ይላል፡፡ ለዚህም ምክንያቱን ሲናገር፡- «ገሃነም ውስጥ በእሳት እየተቃጠልክ ስለምትሰቃይ ሌላ ለውጥ ወይም ደግሞ መሰልቸት ትዝ አይልህም... ነገር ግን ገነት ከገባህ ከሳምንት በላይ አትቆይበትም... ይሰለችሃል... ይታክትሃል፡፡ (መከራን ካወቅህ ደስታን እንዴት ታውቀዋለህ፡፡ ደስታን ደስታ ያደረገው የመከራ መኖር ብቻ ነው፡፡ መከራን ስትረሳ ደስታ ትርጉሙ ይጠፋልና...» የአሊሞቭ መደምደሚያ፡- «ስለገነትና ገሃነም ሳስብ ወይም ስለማ ደስታን የሚሰጠኝ የሚጠብቀኝ የገነት አሊያም የገሃነም ሕይወት ሳይሆን ነገር ግን ገነትና ገሃነም የሚባል ነገር አለመኖሩን ይበልጥ እርግጠኛ ስለሚያደርገኝ ነው» ይላል፡፡

አንድ ጣፋጭ የድሮ ታሪክ አለች፡፡ አንድ ጠቢብ ሽማግሌ ሰው ነበር፡፡ ይኸ ሰው በዘመኑ የነበረውን የዕውቀት መጽሐፍ እንብሮና መርምሮ የተረዳ ነበርና በሕዝቡ ዘንድ ተወዳጅነትን ያተረፈ ከመሆኑም

ጠይ ይበልጥ ከበሬታን ያስገኛለት ደግሞ የገነትና ገሃነም ዕውቀቱ እንደነበር ይነገራል። እንደ ቀን የሃይማኖት መሪና ሰባኪ የሆነ ሰው ከአድካሚ የእግር ጉዞ በኋላ እግር ጥሎት በጠቢቡ ሽማግሌ ሰው ቤት ይደርስና የሚበላው ካለው እንዲሰጠው ይለምነዋል። ጠቢቡ ሽማግሌም ምግቡን ያቀርብለትና ነገር ግን ለመብላት የሚያቀርብለትን ጥያቄ ይመልስ ዘንድ የግድ እንደሆነ ይነገረዋል።

ሃይማኖተኛውም ዝግጁ እንደሆነ ነገርት ለጥያቄ ይጋብዘዋል። ሽማግሌውም፡- «ይኸን ምግብ ስትበላ በድሮው፤ በአሁኑ ወይስ በወደፊቱ አእምሮህ ነው የምትበላው?» የሚል ጥያቄ አቀረበለት። ሃይማኖተኛው ሰው ለጥቂት ጊዜ አሰበ። መልሱን ለማግኘት አለመቻሉን የተረዳው ሽማግሌው ጠቢብም ምግቡን አንስቶ ወደጓዳ ጉዞ ሲጀምር ሃይማኖተኛው ሰው መልሱን ጠየቀው። ጠቢቡ ሽማግሌም አለው፡- «ሞኝ ነህ! የምትበላው በአፍህ መሆኑን እንኳን ረስተሃል። የምትበላውን ከአእምሮህ ጋር የሚያገናኘው አንዳች ነገር የለም...» አለው። ረሃቡ የፀናበት ሃይማኖተኛው ሰው ምንም እንኳን በስንፍናው ቢበላጭም፡- «የተራብኩትን ብትመግብ ገነት እንደምትገባ አታስተውልም?» አለው። ጠቢቡ ሽማግሌም «በዚህ ምድር ላይ የማደርገውን የማደርገው በሥጋዬ ብቻ ነው። ሥጋዬ ደግሞ እዚህ ፈርሶና በስብሶ የሚቀር ነገር ነው። ገነት የሚገባው ነፍስ ከሆነ በሥጋ ዕዳ አይጠየቅም... ሥጋ በጥፋቱ ይሞታልና...» በማለት አሰናበተው።

ወደሌላ ታሪክ እንለፍ። የዋሽንግተን ዩኒቨርስቲ የኬሚስትሪ ዲፓርትመንት በቅርቡ ለመጨረሻ ዓመት ተማሪዎቹ ያቀረበው ጥያቄ እንዲህ የሚል ነበር፡- «ገሃነም ሙቀትን የሚረጭ ነው ወይስ ሙቀትን የሚሰበስብ?»

ብዙዎቹ ተማሪዎች ለዚህ ጥያቄ መልሳቸውን ያስቀመጡት የቦይልስን ሕግ (Boyle's Law) ተመስርተው ነበር። በቦይልስ ሕግ መሠረት፡- «ጋዝ ሲበታተን ይቀዘቅዛል! ሲሰበሰብ ደግሞ ይሞቃል!»

ገዝብ

እንደ ተማሪ ግን የተለየ መልስ ሰጠ። የዚህ ተማሪ መልስ ስለገዝብ በቂ ግንዛቤ ይሰጣል፡-

«በመጀመሪያ የገሃነም አባላት በጊዜ ብዛት እንዴት እንደሚለወጡ ማወቅ ይገባናል። ስለዚህም ወደገሃነም ነፍሳት የሚገቡበትና የሚወጡበትን ፍጥነት ማስላት ያስፈልጋል።

«በእኔ ሐሣብ መሠረት እንደ ነፍስ ገሃነም ከገባ በኋላ ከዚያ ስለማይወጣ «ይወጣል» ብሎ ለማስላት መነሳቱ ትርፉ ድካም ነውና እንተወው...

«ስንት ነፍስ ደግሞ ወደገሃነም እንደሚገባ ለማወቅ በመጀመሪያ ስንት ሃይማኖቶች ዛሬ በምድር ላይ እንዳሉ ማስላት ይገባል። ብዙዎቹ ሃይማኖቶች ደግሞ የእነሱ አባል ካልሆንክ ወደገሃነም እንደምትገባ ይነግሩሃል። ከዚህ ተነስተን ስናስብ እንደ ሰው አባል መሆን የሚችለው ደግሞ ለእንደ ሃይማኖት ብቻ ነው። ስለዚህም የሌላው ሃይማኖት አባል ስላልሆነ ገሃነም እንዲገባ ተፈርዶበታልና ሁሉም ነፍስ ገሃነም ይገባል ማለት ነው።

«በምድር ላይ ያለውን የውልደትና የሞት ፍጥነት ተመልክተን ገሃነም የሚገባውን ነፍሳት ብዛት ደግሞ መገመት እንችላለን።

«ከዚህ በመነሣት አሁን በገሃነም ውስጥ የሚኖረውን የቅርፅ ለውጥ ፍጥነት እንመልከት፤ ምክንያቱም በቦይልስ ሕግ መሠረት በገሃነም የሙቀቱና የግፊቱ መጠን ተመሳሳይ (ቋሚ) ይሆን ዘንድ ነፍሳት ሲገቡበት እሱም በቅርፅ ይስፋ ዘንድ የግድ ነውና። ይኸ ደግሞ ሁለት አማራጮችን ይሰጠናል፡-

«የመጀመሪያው ገሃነም ከሚቀበለው ነፍሳት ባነሰ ፍጥነት ቅርፁ እየሰፋ ከመጣ፤ በገሃነም የሚገኘው ሙቀትና የአየር ግፊት ይጨምርና ገሃነምን ሊያፈነዳው ይችላል።

«በሁለተኛ ደረጃ ገሃነም ከሚቀበለው ነፍሳት በላይ በቅርፁ እየሰፋ ከመጣ ደግሞ የገሃነም ሙቀትና የአየር ግፊት እየወረደ ይመጣና

መገዛት ይጀምራል...

«እንግዲህ ትክክለኛው የቱ ነው? የመጀመሪያ ዓመት ተማሪ ሳለሁ ለቷ አስተማሪዬ ሚስት ባንያን ላቀረብኩላት የአብረን እንተኛ ጥያቄ የመለሰችልኝ፡- «...ከእንተ ጋር የምትኛው ገሣነም የቀዘቀዘ ቀን ነው...» በማለት ነበር፡፡ እስከዛሬም ከአስተማሪዬ ጋር አብራ ለመተኛት ያልተላካልኝ እውነት በመሆኑ በሁለተኛ ደረጃ ያቀረብኩትና «ገሣነም መቀትን የማያወጣና የማይቀዘትዝም ቦታ ነው» የሚለው ትክክለኛ ይመስለኛል...» የሚል መልስ ሰጠ፡፡

ከዩኒቨርሲቲው ተማሪዎች "A" ያገኘ ተማሪ እሱ ብቻ ነበር፡፡

በዚህ ልሳናበት፡፡ ብዙዎቻችን ሞትን የምንፈራው የት እንደምንሄድ ስለማናውቅ ብቻ ነው፡፡ ገነት ለመግባታችን እርግጠኛ ብንሆን ሞትን እንፈራም ነበር፡፡ ቢያንስ መድረሻችን አሁን ካለንበት ሕይወት የተሻለ ነውና፡፡ ሞት ደግሞ ገነትንም ሆነ ገሣነምን እስከዛሬ ሊያረጋግጥልን አልቻለም፡፡ ለጊዜው ሞትን የመጨረሻ አድርገን እንውሰደው፡፡

«ጥበብ ካልገባህ እንደእርዳ መሆንህ ነው»

ታላቁ ፈላስፋ ፊሮ ዕውቀቱን ያካፍላቸው ዘንድ ወደጋበዙት ሰዎች በማለዳ አመራ። በቦታው ሲደርስ ቁጥሩ እጅግ የበዛ ሰው ተሰብስቦ ሲጠብቀው ተመለከተና ወደተዘጋጀለት የከፍታ ቦታ በዕርጋታ ወጥቶ ቆመ። ፊሮ ትምህርቱን ከመጀመሩ በፊት ጥያቄ ወረወረ፡-

«ዛሬ እዚህ የተሰበሰባችሁ ከእኔ ልትማሩ ነው?» 'ተማሪዎቹ' በአንድ ድምፅ አዎንታቸውን ገለፁ።

«እንግዲያውስ ስለምን እንደማስተምር ታውቃላችሁ ማለት ነዋ?» አለ ፊሮ

«□ፈ ምንም አናውቅም» አሉ 'ተማሪዎቹ' አሁንም በአንድ ድምፅ። «ስለምን እንደማስተምር ካላወቃችሁማ ዝም ብዬ ማውራት አልፈልግም...» አለና ከመድረኩ ወርዶ ወደቤቱ አመራ።

በነጋታው አሁንም በዚያው ቦታ ሕዝቡ ተሰብስቦ ይጠብቀው ጀመር። ፊሮ መጣና በእርጋታ ወደ መድረኩ ወጣ።

«ዛሬስ ስለምን እንደማስተምር አውቃችኋል?» በማለት ጠየቀ። የተሰበሰበው ሕዝብ በአንድ ቃል አዎንታቸውን ገለፁ። ፊሮም «ካወቃችሁትማ ወደቤቴ ልሂድ...» በማለት ከከፍታው ላይ ወረደ።

በነጋታው ወደቦታው ሲያመራ አሁንም ሕዝቡ ተሰብስቦ እየጠበቀው ነው። የዚያን ቀን ሕዝቡ መልሳቸውን አዘጋጅተው ነበር የጠበቁት። ፊር ወደከፍታው ከወጣ በኋላ፡- «ዛሬስ ስለምን እንደማስተምር ታውቃላችሁ...?» አለ።

ሕዝቡም፡- «ግማሾቻችን እናውቃለን! ግማሾቻችን ደግሞ እናውቅም...» አለ።

ፊርም፡- «እንግዲያውስ ግማሾቻችሁ የምታውቁት! ለግማሾቹ የማያውቁት ንገሯቸው...» በማለት ወደቤቱ ሄደ፡- ፈላስፋ ከጠመመ እንግዲህ እንዲህ ነው። ይኸች ታሪክ ዛሬ ተወራርሳ ብዙዎቹ የራሳቸው አድርገው እያወሩባት ቢገኙም ወደኋላ ተመልሰን የሶቅራጥስን ዘመን በንጉሥ ባገኘነው ላይ እምነት ጥለን ተቀበልናት።

በጨለማው ላይ ብርሃን ስታበራበት ብርሃን ማየት የቻለ እሱ ጠቢብ ነው፤ ጨለማው ላይ እንዳፈጠጠ ለሚቀረው ለእሱ ግን ወዮለት። ጠቢቡ ስለሞን በመጽሐፈ ምሳሌ ላይ እንደተናገረው፡- «ጥበብን የሚያገኝ ነፍሱን ይወድዳል» (ምሳ. 19:8) ይላል። የማያገኘው እንግዲህ ነፍሱን መጥላቱም አይደል?

ስለሞን በአባቱ በዳዊት ዙፋን ላይ በተቀመጠ ጊዜ አንድ ነገር ጠየቀ፡- «አቤቱ አምላክ ሆይ ቁጥሩ እንደ ትቢያ በሆነው በብዙ ሕዝብ ላይ እንግሠኸኛልና ለአባቱ ለዳዊት የሰጠኸው ተስፋ ይጽና። አሁንም በዚህ ሕዝብ ፊት እወጣና እገባ ዘንድ ጥበብንና እውቀትን ስጠኝ! ይኸን በሚያህል በዚህ ታላቅ ሕዝብ ላይ ይፈርድ ዘንድ የሚችል የለምና...»

እግዚአብሔርም በስለሞን ጥያቄ ተደነቀ! ተደሰተ። ጥበብን፣ እውቀትን፣ ክብርን፣ ባለጠግነትን... ዘረገፈለት። በዚህ ያለልክ በተሰጠው ጥበብ ደግሞ ስለጥበብ ተናገረ።

«የወርቅ ቀለበት በእርያ አፍንጫ እንደሆነ

ከጥበብ የተለየች ቆንጆ ሴትም እንዲሁ ናት» (ምሳ. 11:22)

የሰው ልጅ ጌጡ ጥበብ ነውና ለጠቢባን እውቀትን ያበዘ ዘንድ መናገር ተገቢ ነው። ጥበብ ካልገባህ ደግሞ እንደእርያ መሆንህ ነው።

ዛሬም በቀልድ እያዋዛን ጥበብን እናስተምራለን። ጠቢብ እንዲህ አለ፡- «በጨለማ ማየት እችላለሁ...!» የጠቢቡን አባባል ያልተረዳ ሰነፍ ደግሞ ጠየቀ፡- «በጨለማ ማየት ከቻልክ ታዲያ ለምን መብራት ይዘህ ትሄዳለህ?» ጠቢቡ ከሰነፍ የሚጠብቀው ጥያቄ ነውና ሳይደነቅ መለሰለት፡- «እንዳንተ ዓይነቱ በጨለማ ማየት የማይችል መጥቶ እንዳይገጨኝ ነው» አለው። ጠቢብ መሆን ባይቻል የጠቢብን ብርሃን ማየት ይቻላል።

ለሰነፍ ጨለማ የጠቢብ ብርሃን መድኃኒቱ ነውና ትንሽ እንጨምር። አንድ ቀትር ረሃብ የጉዳው ጉልማሳ አንዲት ደረቅ ዳቦ በእጁ ይዞ የሚበላበትን ነገር ለመለመን በመንገድ ዳር ወደሚገኝ ምግብ ቤት ተጠግቶ ይቆማል። ብዙም ሳይቆይ ከምግብ ቤቱ የሚወጣው የተጠበሰ ስጋ ሽታ አፋን በምራቅ ይሞላውና ዳቦውን በምግቡ ሽታ እያጣጣመ መብላት ጀመረ። በዚህ መሃል ግን የምግብ ቤቱ ባለቤት ነገሩን ይረዳና ሲሮጥ ወጥቶ የደሀውን አንገት አንቆ ያሸተተበትን እንዲከፍል ይወዘውዘው ጀመር። ደሀውም ምንም ገንዘብ በኪሱ እንደሌለ ይነግረውና እንዲለቀው ካልሆነም ወደዳኛ እንዲሄዱ ይጠይቀዋል። የምግብ ቤቱ ባለቤትም ወደዳኛ ይዞት ይቀርባል። ዳኛው ነገሩን በሚገባ ካዳመጠ በኋላ «ደሀው ያሸተተበትን ይከፍል ዘንድ ተገቢ ነው» በማለት ፍርዱን ይሰጥና የምግብ ቤቱ ባለቤት ወደእሱ እንዲጠጋ ያዘዋል። የምግብ ቤቱ ባለቤትም እንደታዘዘው ወደዳኛው ሲጠጋ ፈጠን ብሎ ከኪሱ ሣንቲም ያወጣና በጆሮው ላይ አቃጭሎ ድምፁን አሰምቶ ወደኪሱ ከተተው፡- «እነሆ ለደሀው እኔ ከፍቼለታለሁ፤ ወደቤታችሁ ሂዱ!» አለ።

ግራ የተጋባው የምግብ ቤቱ ባለቤት፡- «ዳኛ ሆይ፤ የሳንቲምህን ድምፁን አሰማኸኝ እንጂ መች ሰጠኸኝ» አለው። ዳኛውም መልሶ «ደሀውም አሸተተ እንጂ አልበላም!» በማለት መለሰለት።

«ጥበብ ማብዛት ትርፋ ጭንቀት ነው» ይላል ጠቢቡ። ጥበብ

ሕገመንግሥት የሰነፋ ጨለማ ያስጨንቅሃል። ከአንተ ብርሃን ይልቅ የራሱ ጨለማ ደምቆ ይታየዋል። ኢየሱስ ክርስቶስን ፈራሃውያን በሕግ ሊፈትነት ተነሱ «ሕግ የሚያወራው ስለእኔ ነው» አለ በነቢያት ትገቢት ጠብቀው። «እሱም ቢሆን ስለእኔ የተነገረ ነው» አላቸው። በመጸሐፍት ተነክባት። «መጸሐፍት በሙሉ ስለእኔ ነው የሚያወራት» አላቸው። ሌላት። «ተፈፀመ» አላቸው። የጨለማው ፍፃሜም የዚያን ቀን ሆነ። እንግዲህ ክርስቶስን የተከተሉት ብርሃን በራሳቸው። እነሱ የበራላቸው ደግሞ ክርስቲያን ተባሉ፤ ለምን ቢሉ ክርስቶስን ይመስላሉና!

ጥበብን ለምኖ ያለልክ የተዘረገፈለት ንጉሥ ሰለሞን ፊት ሁለት ጋዞቶች ቀረቡ። «ንጉሥ ሆይ! ልጄን ስለተኛችበት የዚህች ሴት ልጅ ጫሊት ሞተ... እሷም በእኩለ ሌሊት ተነሥታ የእኔን ልጅ ሰረቀች... የሞተውንም ልጄን በእኔ ብብት አደረገች...» ንጉሥ ሰለሞን ፍርድ ሰጠ። «ብሔራዊት ያለውን ልጅ በሰይፍ እኩል አካፍሏቸው...» አለ። ልጄ የተሰረቀባት ፍርዱን ተቃወመች። «ንጉሥ ሆይ! አይገደል ለእሷ ይሰጥ!» አለች። ሌላዋ ደግሞ «እንኳፈል» አለች... ንጉሥ ሰለሞንም፡- «ልጄን ቢሆን እንኳፈል አትይም ነበር...» በማለት ልጄን የእሱን ፍርድ ለተቃወመች ሴት እንዲሰጥ አዘዘ።

ኢየሱስ ደግሞ እንዲህ አለ፡- «ከእናንተ ተጨንቆ በቁመቱ ላይ አንድ ክንድ መጨመር የሚችል ማን ነው? ስለልብስስ ሰለሞን ትጨነቃላችሁ? የሜዳ አበቦች እንዴት እንዲያድጉ ልብ አድርጋችሁ ተመልከቱ፤ አይደክሙም፤ አይፈትሉም፤ ነገር ግን እላችኋለሁ ሰለሞን እንኳን በክብሩ ሁሉ ከነዚህ እንደአንዱ አልለበሰም። እግዚአብሔር ግን ዛሬ ያለውን ነገም ወደ እቶን የሚጣለውን የሜዳን ግር እንዲህ የሚያለብሰው ከሆነ እናንተ እምነት የገደላችሁ እናንተማ ይልቁን እንዴት?...» ማንን ይሆን?

«እንደሰው መኖርና እንደሰው መታወቅ የተለያዩ ናቸው»

አሜሪካውያኖች የእኛ ስርሻንቴስ፣ የእኛ ሆሜር፣ የእኛ ቶልስቶይ፣ የእኛ ሼክስፒየር... ይሉታል። እንደፍርድነት ሔምንግዊይ ዓይነቱ ታላቅ ደራሲ ደግሞ፡- «ማንኛውም የአሜሪካ ዘመናዊ ድርሰት የመጣው ከማርክ ትዊይን 'Huckleberry Finn' ነው...» ብሏል።

ሴንት ሉዊስ ቢሄዱ የማርክ ትዊይን ባንክ አለ፤ በኒውዮርክ ቢደርሱ የማርክ ትዊይን «ሆቴል» አለ፤ በሲአትል የማርክ ትዊይን ት/ቤት አለ፤ ማርክ ትዊይን የሌለበት አሜሪካ የለም። በሕይወት ዘመኑ ይጠጣው የነበረው «ባስኦል» የስኮች ውስኪ ማስታወቂያ የአሱ ፎቶ ነው፤ በቴኒሲ የጋዝ ካምፖኒ ማስታወቂያም አሱ ነው፤ በአሜሪካ መዲና ትልቁ ሆቴል ማስታወቂያው አሱ ነው፤ በካሊፎርኒያ ደግሞ የመቃብር ሥፍራ መጠሪያ የአሱ ስም ነው። በአጭሩ አሜሪካ ከሕይወት እስከ ሞት የአሱን ስም ያላጠገባችበት ነገር የለም።

በአሜሪካን የቴሌቪዥንና የሬዲዮ ፕሮግራሞች ስሙ ማጣቀሻ ያልሆነበት ቢኖር በጣም ጥቂት ፕሮግራም ነው። በአሱ መጽሐፍ ('Huckleberry Finn') ያልተማረ ተማሪ፣ ያልፃፈ ጋዜጠኛ፣ ያልተመራ ፖለቲከኛ፣ ያላለበ ፈላስፋ... የለም ማለት ይቻላል።

ላሙኤል ላንግሆርን ከሊመንስ የማርክ ትዊይን እውነተኛ ስሙ

ነው። በ1835 በፍሉራዳ የተወለደው ትዌይን ሚሰራ በምትባለው የሚሲሲፒ ግዛት ውስጥ የልጅነት ጊዜውን እንዳሳለፈ የተጻፈ ታሪኩ ይነገረናል። የጀልባ ሹፌር በመሆን ሥራውን የጀመረው ትዌይን በአሜሪካ በተነሣው የእርስ በእርስ ጦርነት ምክንያት ሥራውን አቁሞ ለጥቂት ጊዜ ከቆየ በኋላ ወደ ኒካላ በመሄድ በማዕድን ቁፋሮ ሥራ ለመሰማራት ያደረገው ሙከራ ሳይሳካለት በመቅረቱ ራሱን ወደመቆፈር ተዛወረ። በዚህም የተሳካለት ፀሐፊ መሆኑን ማስመስከር ጀመረ፤ የብዕር ለመገም ማርክ ትዌይን አለ። እስከዛሬ ድረስ አሜሪካም ለዚህ ስም ተልቅ አክብሮት አላት። በራሱ ብዕር ካሰፈረው የሕይወት ታሪኩ እንቅጥር፡-

አንድ ሞቃታማ ቀን በላን ፍራንሲስኮ አዘውትራ በምገባበት የላን ፍራንሲስኮ ሆቴል ስገባ ካፒቴን አስቦርን ተቀምጧል። እንደአስቦርን ለራሱ ታሪክና ጀግንነት ማውራት የሚወድ ሰው በሕይወቱ ባላውቅም አሉን ሲያወራ በመሰማቱ ይበልጥ የሚያስደስተኝ ግን ከወሬው ይልቅ ወሬውን ሲያዳምጡለት የሚሰማውን ደስታ መመልከት ነበር። የዚያን ቀንም እንደተለመደው በባህር ላይ ጉዞው ስለአጋጠመው አስደንጋጭና አስቸጋሪ ፈተና እየነገረኝ እኔም ማዳመጥ በጀመርኩ በጥቂት ጊዜ ውስጥ አንድ ነገር ተፈጠረ። ከዚህ በፊት በዚያ ሆቴል እምብዛም አይተነው የማናውቀው ወይም ደዝኛ ያልሆነ ሰው ወደእኛ አቅጣጫ ተገዞ የተቀመጥኩበት ጠረጴዛ ጋ ደርሶ ቆመና አስቦርን ላይ አፈጠጠ። በሁኔታው ግራ እንደተጋባን አስቦርን፡- «ይቅርታ ወንድም ታውቀኛለህ?» በማለት ጠየቀው። እንግዳውም ሰው፡- «አንተ ካፒቴን አስቦርን፤ የህጹ ላይ ጀግና አይደለህም እንዴ?» በማለት አፈጠጠ። ይኸን ጊዜ የአስቦርን ፊት በራ። በፈገግታም እንደተዋጠ፡- «አዎን ግን እንዴት ልታውቀኝ ቻልክ?» አለው። ከዚያም እንግዳው ሰው በባህር ላይ አጋጥሞት ስለነበረው ፈተናና እንዴትም በጀግንነት እንደተወጣው አስቦርን አስቀድሞ ለእኛ የሕጫውተንን ታሪክ ቃል ቢቃል ደግሞ ነገረው።

ገዝብ

ይኸን ጊዜ አስቦርን ራሱን መቀጣጠር አልቻለም። ከመቀመጫው ተነስቶ የእገገዳውን ሰው ማግኘት ጠየቀው። እሱም በርቱን ሳንደርስ እንደሚባልና እሱ በነበረበት መርከብ ውስጥም ቴክኒሽያን እንደነበር ነገረው። አስቦርን። «እንተን በአንድ እጅ አይደለም በሁለት እጆቼ ልጨብጥህ ይገባኛል...» በማለት በሁለት እጆቹ የሳንደርስን እጆች ይዞ ወዘወዘው... አቀረው... ሳመው። የዚያን ቀኑ የካፒቲን አስቦርን ግብዣም ከሳንደርስ ተርፎ ለእኛም ተዳረለ።

...ወደግብዣው ማብቂያ ላይ ሳንደርስ ያለበትን ችግር ለአስቦርን ገልጦ ነገረው። አስቦርንም በኪሱ የነበረውን ገንዘብ በሙሉ ዘረገፈለትና ወደፊትም እንደሚረዳው ነገረው። ከዚያም በኋላ ባሉት ሣምንታት ሳንደርስ ከፍተኛ የገንዘብ ችሮታን ከካፒቲን አስቦርን አገኘ።

...አንድ ማለዳ በካሊፎርኒያ ጉዳና እየተጓዘኩ እግሬን ሳፍታታ ሳንደርስን አገኘሁትና ወግ ጀምረን አብረን በመጓዝ ላይ ሳለን አስቦርን በመርከበኛነቱ ጊዜ የነበረውን ባህርይ ጠየቅኩት። እሱም ያለማንገራገር «አስቦርንን ከዚያ ቀን በፊት አላውቀውም...» አለኝ። በመደነቅ ፊቴን አዘጋጃ «ታዲያ ካላወቅኸው የዚያን ዕለት ስለእሱ የነገርከውን ታሪክ ከየት አመጣኸው?» አልኩት። እሱም ፈገግ ብሎ፡- «አስቦርን ታሪኩን ሊነገራችሁ ከእሱ ጀርባ ተቀምጧል ለሣምንታት አሰማው ነበር... ይኸንኑ ነው ደግሜ የነገርኩት...» አለኝ...

* * *

በሕይወት ዘመኔ ቅንነት ያረካኛል። ቅንነት በሉት ወይም ታማኝነት የሕይወቴ መርኅ ነበር።...

ከማንም በላይ የምወደውና ለዓመታት አብረን በመኖር ብዙ የሕይወት ውጣ ውረድ በጋራ ያሳለፍነው ጓደኛዬ ከሊንተንና እኔ አንድ ቀን ከፍተኛ የገንዘብ እጥረት አጋጠመን። የምንፈልገው የገንዘብ መጠን ደግሞ ሦስት ዶላር ብቻ ነበር...

ለአንድ ሰዓት ያህል በመጓጓድ ላይ እየተዘዋወርኩ ገንዘብ የማግኘትን

ዘዴ አስብዙ። ነገር ግን ገንዘቡን የማገኘት ዘዴ ሊመጣልኝ አልቻለም።
 ድምጹ እግሮቼን ያዛቸው፤ ከመንገዱ ዳር ወደሚገኝ ወንበር በመሄድ
 ተምጭ አሁንም ማሳሰል ጀመርኩ። በድንገት ከሐሙስ ያሳነኝ እጅግ
 በጣም የሚያምር ውሻ እግሮቼ ስር መጥቶ በተኛበት ጊዜ ነበር።
 ውሻውን ሳየው ወደድኩት... በእጆቼም እያሻሸሁ ሰደባብሰው አንድ
 ጄኔራል ወደእኔ አቅጣጫ መጥቶ የምሰራውን ይመለከት ነበር።
 «ውሻህ በጣም ያምራል... ትሸጠዋለህ?» አለኝ ጄኔራሉ...

«አዎን ይሸጣል...» አልኩት።

«መቼም እንደዚህ የሚያምር ውሻ ዋጋው ቀላል አይሆንም... ይሁንና
 በገት ነው የምትሸጥልኝ...» አለኝ።

«ሦስት ዶላር» በማለት ዝቅ ብዬ ውሻውን ማሻሸት ጀመርኩ።
 ጄኔራሉ የሰማውን ማመን አልቻለም... «የዚህን ውሻ ዋጋ ባታውቀው
 ነው እንጂ ከሦስት ዶላር በታች አይደለም።... እኔም ከአንተ ላይ በማታለል
 ዝቅ መውሰድ አልፈልግምና እውነተኛውን ዋጋ ንገረኝ...» አለኝ።

እኔም በሃሳቤ ፀናሁ፡- «የዚህ ውሻ ዋጋ ሦስት ዶላር ነው...
 ከፈለግኸው መግዛት ትችላለህ...» አልኩት።

ጄኔራሉም ሦስት ዶላር አውጥቶ ሰጥቶኝ ውሻውን ይዞ ሄደ። ነገር
 ግን ብዙም ሳይቆይ አንድ በሐዘን ፊቱ የገረጣ ሰው ወደእኔ አቅጣጫ
 ሲመጣ ተመለከትኩት፤ ሰውዬው እኔ ጋ እንደደረሰ፡- «እባክህን ወንድም
 በጣም የምወደው ውሻዬ ጠፍቶብኝ እየባከንኩ ነው። አይተኸው እንደሆነ
 ንገረኝና ወርታህን ልክፈል...» አለኝ።

እኔም፡- «ውሻህን አይቼዋለሁ... ፈልጌ ካገኘሁልህ ሦስት ዶላር
 ትከፍለኛለሁ...» አልኩት። ሰውዬው የማይነገር ደስታ ፊቱን ሞላው።
 «ሦስት ዶላር እከፍልሃለሁ...» አለኝ። «የለም የምትከፍለኝ ሦስት ዶላር
 ብቻ ነው...» አልኩትና በዚህ ተስማማንና ከፈለኝ። እኔም በወንጠራ ላይ
 እንዲቀመጥ ነግሬው ጄኔራሉ ወደሄደበት አቅጣጫ ተጣደፍኩ። ብዙም
 ሳይርቅ ጄኔራሉን ደረስኩበትና የሰጠኝንም ሦስት ዶላር ከኪሴ አውጥቼ

ዘረጋሁለት። ጀኔራሉ ደንግጦ ተመለከተኝ። «ሦስት ዶላርህን እንኳ... ውሻዬን መልስ» አልኩት። መጀመሪያ ለምን እንደሸጥኩለት ጠየቀኝ።

«የሸጥኩልህማ እንደሸጥልህ ስለጠየቅኸኝ ነው፤ ውሻውን ለመሸጥ አላሰብኩም ነበር... እንደሸጥልህ ስትጠይቀኝ ግን ወዳጅ እንደሚያስፈልገው...» ጀኔራሉ በጩኸት አቋረጠኝ። «ምን ዓይነት መንፈስ ቢኖርህ ነው እኔ ወዳጅ እንደሚያስፈልገኝ የተረዳኸው... ደግሞም የአንተ ያልሆነን ንብረት ነው የሸጥከው...» አለኝ።

እኔም ክርክሩ ዋጋ እንደሌለውና የሰው ውሻ ቢመልስ እንደሚሻለው አስረድቼው፡- «እኔ የሰው የሆነን ንብረት መሸጤና አንተም የሰውን ንብረት ዋጋው ባልሆነ ርካሽ ዋጋ መግዛትህ በወንጀል ደረጃ አኩል ነው... አሁንም ውሻውን ለባለቤቱ እንድትመልስለት ስጠኝ... በእኔ ቦታ ሆነህ ራስህን ተመልከት፤ የሰውን ንብረት ሽጦህ ባለቤቱ እንድትመልስለት ቢጠይቅህ ምን ታደርጋለህ...?» አልኩት።

ጀኔራሉ ውሻውን ሰጠኝ፤ እኔም ሦስት ዶላርን መለስኩለት። ውሻውንም ይገፍ ወደባለቤቱ ሄድኩ። አዕምሮዬን ያረካው የማጭበርበር ድርጊት አለመፈፀሜ ስለሆነ ተደሰትኩ... ሦስት ዶላር የተከፈለኝ የጠፋ ሰው ንብረት ፈልጌ በማግኘቴ ነውና...

* * *

አንድ ቀን በለንደን ኑሮዬን በመሰረትኩበት ዘመን ለአሜሪካ ጋዜጦች የእኔን መሞት የሚያረዳ ወሬ ደረሳቸው። በእርግጥ የዚያን ቀን የሞተው የአክሲዮኒስ ልጅና የእኔ ሞክሼ የነበረው ሮስ ክሊመንስ ነበር... በለንደን የሚገኙ የአሜሪካ ጋዜጦች ተወካዮች ወደ ቤቴ መጉረፍ ጀመሩ። ብዙዎቹም በቤቴ ተቀምጧል ሻዬን እየጠጣሁ፤ ፒፓዬን ሳጩስ በሕይወት ስላገኙኝ ተበሳጩ። ከእነዚህ ጋዜጦች አንዱን ግን ምንጊዜም አልረግውም። በትውልዱ የአየርላንድ ዜጋ የነበረና "Evening Sun" የተባለው ጋዜጣ ሪፖርተር ነበር። ይኸ ጋዜጠኛ የእኔን መሞት የሚያረዳ ዜና እንደደረሰውና ይኸንኩም እንዲያጣራና ዜናውን እንዲዘግብ በአለቃው

እንደታዘዘ ነገረች።

እኔም፡- «ሪፖርቱ በጣም የተጋነነ ነው የሚል መልስ ላክ» አልኩት። በመልሱ አልሳተም! እንዲያውም በጣም አዘነ። በአጅ የያዘውንና ከኒውዮርክ የተላከለትን መልዕክትም አሳየኝ፡- «ማርክ ትዌይን እየጥተ ዝግ ዜናህን በእምስት መቶ ቃላት ዓፈው! ሞቶ ከሆነ ደግሞ እንደ ሺህ ቃላት አድርገው...» ይኸችን መልዕክት ከጋዜጠኛው ተቀብዬ እስተመጥኳት።

ለዘዙ ዓመታት ከእኔ ጋር የተተመጠችው መልዕክት ከአንድ ወር በፊት ለዉረታ አቅርቤያት አርባ ሦስት ዶላር ተሸጠች! ስሞት ደግሞ ለማንያ በድስት ዶላር ታወጣለች...

* * *

ጀኒራል ኒልሰን ማይልስ ኒውዮርክ በሚገኘው ቤቱ ታላቅ የራት ገዢ ያደርግና የጥሪ ካርድ ይልክልኛል። እኔም በራት ግብዣው ላይ ተገኝቼ ከወዳጆቼ ጋር ሳወጋ ጀኒራል ወደእኔ መጥቶ በአክብሮት ሰላምታ ሰጠኝና አንድ ጥያቄ ወረወረ፡- «ወደኒውዮርክ ከመምጣትህ በፊት ዋሽንግተን ትኖር ነበር?» አለኝ። እኔም አለመሳሳቱን ነገርኩት። ጀኒራል እየተገረመ፡- «እንዴት ታዲያ ላለፉት ሰላሳ ዓመታት አላውቅህም?» አለኝ። እኔም «ክቡር ጀኒራል፡- ላለፉት ሰላሳ ዓመታት ታዋቂ ሰላልነጠርኩ ይሆናላ!...» አልኩት... እንደሰው መኖርና እንደሰው መታወቅ የተለያዩ ነገሮች መሆናቸው የዚያን ቀን ለራሴም ገብኝ...

ሥጋ ነፍስን ሲያሸንፍ ኃጢአተኛ፤ ነፍስ ደግሞ ሥጋን ሲያሸንፍ ፃድቅ ትሆናለህ

ቀደም ባሉት ምዕራፎች ስለሚስቲሲዝም ፍልስፍና ያነሳነውን አሁንም አዲስ ነገር አገኘንበት። የሚስቲሲዝም አራማጆች አንድን ነገር በጥልቅ ማሰብ፣ ማሰላሰል ከዚያም በነገሩ ውስጥ መዋሐድ ነው ይላሉ። ጠቢቡ ሰለሞን «ሰው በልቡ እንዳሰበ እንደዚያው ነው... /As the man thinks, so is he.../» ይላል። የምታስበውን፣ የምታሰላስለውን ትሆነዋለህ፤ ለምን ቢሉ ከማሰብ ማመን ይመጣልና፤ ባመነት መኖር ደግሞ የሰው ባህርይ ነው።

ሚስቲሲዝም ጅማሬው ከሃይማኖት ነው። በጥልቅ የምታሰላስለው አንድ ነገር አለ። በዚያ ነገር ልብህን ታፀዳለህ፤ ዕውቀትን ትቀስማለህ፤ ራስህን ወደሌላ ዓለም ታሸጋግራለህ። በዚህም ግብህ አንድ ነው። የምታሰላስለው ነገር ላይ መድረስ። ያ ነገርም እግዚአብሔር ነው ይላሉ። ለምሳሌ አንተነትህ ውጤት ነው፤ የነፍስና የሥጋ ድምር ሰው ነህ። እውነተኛው አንተነትህ ነፍስ ነበር። ነፍስህ በሥጋ ውስጥ ሲቀመጥ እንደነፍስ ማሰቡን አቆመና በቁሳዊ ነገር ተዋጠ። በሚስቲሲዝም ግን ወደነፍስህ እሳቤ ትመለሳለህ።

በአጭር ሐሳብ ውስጥ ገብተህ በተመስጦ ስታሰላስል ደግሞ የተለያዩ ረጅሞችን ታገኛለህ። ለምሳሌ ቁጡ፣ ስግብግብ፣ ራስህን ብቻ ወዳድ ሳተኛ ከሆንክ እንተ የመጀመሪያው ደረጃ ላይ ትገኛለህ። በዚህ ደረጃ የሚገኙ ሰዎች ሱስኞች ናቸው። ከሁሉም ሱስ የሚጠናባቸው የኃጢአት ስነ ነው። The Commanding Self ይባላል። የነፍስህ ጌታ ሥጋህ ነው። በዚህ ደረጃ ላይ የሚገኙ ሰዎች የመለወጥ ተስፋ የላቸውም፤ ምክንያቱም አስቀድሞም የለውጥን አስፈላጊነት አይቀበሉምና።

በቀጣዩ ደረጃ ላይ የሚገኙት ደግሞ ከመጀመሪያው ደረጃ ትንሽ ላት ያሉ ሲሆኑ በጨለማቸው ላይም ትንሽ የእምነት ብርሃን ፈንጥቃለች። በዚህም ደረጃ ፍላጎትና ስግብግብነት ከፍተኛውን ደረጃ ይዟል፤ ነገር ግን በሆንዳንዱ ሥጋዊ ፍላጎትና ኃጢአት ንስሐ ይገባሉ፤ ይፀፀታሉ። እነዚህን ደግሞ The Regretful Self ይሏቸዋል። ኃጢአትን ቢያደርግም ይፀፀታል፤ ያዝናል፤ ንስሐ ይገባል። በሥጋና በነፍስ መካከል የሚካሄደው ጦርነት አውድማውም ይኸው ደረጃ ነው። ጦርነቱ ግን መጨረሻ የለውም። ሥጋ ነፍስን ሲያሸንፍ ኃጢአተኛ፤ ነፍስ ደግሞ ሥጋን ሲያሸንፍ ዓድቅ ትሆናለህ። በነፍስ ድል ውስጥ እውነትን ታቅፋለህ። በሥጋ ደግሞ እውነትን ትክዳለህ። የዚህ ደረጃ የኃጢአት ሱስ ከመጀመሪያው ጠንከር ስለሚል ጠንካራ መድኃኒት ያስፈልገዋልና ምስተኛው የሚስቲሊዝም ደረጃ ይቀጥላል።

በሦስተኛው ደረጃ የሚገኙ ሰዎች ደስታቸው ፀሎት ነው። በዚህም መንፈሳዊ ልምምዳቸውን ያዳብራሉ። በሚስቲሊዝም ወደመጨረሻው ደረጃ የመድረሻው መንገድ እንግዲህ ፀሎት መሆኑ ነው። በዚህ ደረጃ ውስጥ የገባ ሰው The Inspired Self ደረጃ ደርሷል ይሉታል። የሞራል አሴቶችን፣ መንፈሳዊውን ነገርና አምላኩን በተመስጦ ለማሰብና ለማሰላስል በቂ ጊዜ ያለው ሰው ነው። ምንም እንኳን የሰው ልጅ ከራሱ ፍላጎት ውጭ ሙሉ በሙሉ ለመሆን ባይችልም በዚህ ሰው ውስጥ ግን «እነነት» ያለው ቦታ አምንት ነው። የዚህ ደረጃ ሰው ልዩ መለያው

ገገገ

ደግሞ ብስለት! ሰው አከባሪነትና በምላሹም የተከበረ መሆኑ ነው።

ከዚህ ያለፈው ሰው የሚገኝበት አራተኛ ደረጃ The Contented Self ነው። በዚህ ደረጃ የሚገኝ ሰው ከሁሉ በላይ ያገኘው «ሰላም» ነው። ያለፉት ደረጃዎች ትግልህ እዚህ ላይ ያበቃና ታርፋለህ የጥንቱ ምጽትና ፍላጎት በዚህ ደረጃ ለመግባት ከቻልክ ያበቃለታል። አስሮ የያዘህ እኒነት አርነት ይለቅሃል። በአርነት ተለቀህ ስትሄድ የምታገኘው ደግሞ መለኮታዊውን ኃይል ነው። ከሥጋህ ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ ትላቀቃለህ። ነፍስም ወደፈጣሪዋ በዚህ ጊዜ ታስባለች። የሚስተሲዝም ከፍተኛ ደረጃ መሆኑ ነው።

ቀጣዩ ደረጃ The Pleased Self ነው። በዚህ ደረጃ የገባ ሰው ባለው ነገር በቃኝ ብሎና ተደስቶ የሚኖር ብቻ አይደለም! ነገር ግን በችግሮቹና በፈተናዎቹም የሚደስት ይሆናል። ምክንያቱም የፈተናዎቹ ምንጭ እግዚአብሔር ነው በማለት ያስባልና። በዚህ ደረጃ ስትገባ እንደሥጋዊ ሰው ደስታን የምታሳድድና ሃዘንን የምታስወግድ ሳትሆን ነገር ግን በሃዘንም ደስ ይልሃል። ይኸችን ተረት በምሳሌ እንያት፡-

ጌታው ለሚወደው አሽከሩ ከፊቱ ከቀረበለት ፍራፍሬ አንዱን አጸከፉ እንዲህ ይሰጠዋል! አሽከሩም ጌታው የሰጠውን ፍሬ እያጣጣመ መጠለት ይጀምራል። ከጥቂት ጊዜ በኋላም ጌታው ሌላ ፍሬ ለራሱ ያነሳና አንድ ጊዜ ገምጦ ይተፋዋል። ወደአሽከሩም ፊቱን አዙሮ፡- «እንዲህ የሚመር ፍሬ እንዴት ተጠልህ?» ይለዋል።

አሽከሩም፡- «የቱንም ያህል የሚመር ነገር ቢሆን በአንተ እኛ ከተሰጠኝ ይጣፍጠኛል...» በማለት ቀሪውን ፍሬ አሽከሩ ማጣጣም ጀመረ።

በዚህ ደረጃ ላይ የገባ ሰው እንግዲህ ፍፁም የሚባለውን የፍቅር እርከን ረግጧል ማለት ነው። ነፍሱ የተሰራችበትን ዓላማ በፍፁም ፍቅር ይከውናል።

ከዚህ ወደላቀው ደረጃ ደግሞ ስንገባ የምናገኘው The Self Pleasing

to God ነው። የዚህ ደረጃ ሰዎች የሚያውቁት አንድ እውነት ብቻ ነው። ይኸውም በሥጋቸውም ይሁን በነፍሳቸው የሚከናወነው ከትንሹ እስከ ትልቁ ያለው ድርጊታቸው ምንጩ አንድ ብቻ ነው። እሱም እግዚአብሔር ይላሉ። በዚህም በራሳችን አንዳች ማድረግ አንችልም በማለት አረጋግጠው ይቀመጣሉ። ከዚህ በኋላ ለሥጋቸው የሚፈሩትም ሆነ የሚጠይቁት ነገር አይኖርም። በዚህ ደረጃ ሥጋና ነፍስ ይጋባሉ። ሁለቱም አንድ ይሆናሉ። ሥጋና ነፍስ ለፈጣሪያቸው ይገዛሉ። መስታወት ቢጠበቅ አንዱን ምስል አንድ ሺህ አድርጎ ያሳያል። የተሰበረው መስታወት ቢጠገን ደግሞ ምስሉን ወደድርጉ ያሳያል። የተሰበረው መስታወት የሰው መገለጫም ይኸው ነው።

ከዚህ በኋላ የምናገኘው የመጨረሻውን ደረጃ ሲሆን እሱም The Pure Self ይባላል። በዚህ ደረጃ የሚገኝ ሰው ራሱን መውደድ፣ ከራሱም መለየት፣ ነፍሱን ማግኘት... የሚሉት አይገልፁትም። ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ ግን ራሱን ወደዘላለማዊውና የመጨረሻው እውነት ውስጥ ይከታል። የእግዚአብሔርንም መኖር ያውቃል።

ሰዎች እንግዲህ ከላይ ከዘረዘርናቸው ደረጃዎች ውጭ ሊሆኑ አይችሉም። በሚስቲሲዝም ውስጥ ስትገባ ፈተናው አዳጋች ነው። ጥቂት ታሪክ ከቻይና እንመልከት፡-

አንድ የቻይና መነኩሴ ከፍተኛውን የሚስቲሲዝም ደረጃ ይገባ ዘንድ ወታዋቂው የዜን መምህር ሂደ። በዚያም ጥሩ አቀባበል ተደርጎለት በነጋታው ወደልምምዱ ገባ። በጥልቀትና በፀጥታ ማሰላለልን ተነግሮትም ጀመረ። በመጀመሪያዎቹ አሥራ ሁለት ዓመታት ከአንደበቱ የወጣ ቃል ቢኖር፡- «የምተኛበት አልጋ አልተመቸኝም...» በማለት ለመምህሩ መናገሩ ነበር። መምህሩ አሁንም መነኩሴውን በተመስጦ ማሰላለሉን እንዲቀጥል ነገሩትና አሥራ ሁለት ዓመት ጨመረ። በእነዚህ ቀጣይ አሥራ ሁለት ዓመታት ደግሞ አሁንም መነኩሴው ከአንደበቱ የወጣ ቃል ቢኖር አንድ ብቻ ሲሆን ይኸውም «ምገቡ አልተሰማኝም»

የሚል ነበር። መምህሩ ሌላ አሥራ ሁለት ዓመት አዘዙለት። በእነዚህ አሥራ ሁለት ዓመታት ደግሞ ይበልጥ ፀጥታና ማሰላሰልን ቢያጠናክርም በመጨረሻው ዓመት ግን አንዲት ቃል ወጣው፡- «በቃኝ!» የሚል ነበር። መምህሩም ይኸን ሲሰሙ፡- «እውነትህን ነው። ባለፉት ሦስት አሥራ ሁለት ዓመታት ውስጥ የኖርከው ስታጉረመርም ነበር። በዚህም ምክንያት የመጀመሪያውን ደረጃ እንኳን ማለፍ አልቻልኩምና ቢበቃህ ጥሩ ነው...» በማለት አሰናበቱት። በዚህ እንግዲህ የራስዎን የትእግስት ደረጃ መለካት ይችላሉ።

በሌላ ጊዜ አንድ ወጣት መነኩሴ ወደ ዜኑ መምህር መጣና በተመስጦ ለማሰላሰልና የእውነትን ጫፍ ለመጨበጥ ያደረበትን ፍላጎት ነገራቸው። ከመምህሩ ያገኘው መልስ ግን ጩኸት የተቀላቀለበት ሳቅ ነበር። በዚህም ተደናግጦ ወደቤቱ በሐዘን አመራ። በነጋታው ተመልሶ ወደመምህሩ በመሄድ፡- «መምህር ሆይ፤ ትናንት መጥቼ ስለሚስቲሲዝም በምጠይቅዎ ሰዓት በሳቅዎ አባረሩኝ። ጥፋቴን ሊነግሩኝ ይችላሉ?» አለ። መምህሩም ሳቃቸውን ጀመሩ። ቢሆንም እንደትናንቱ አልገፋበትም። ሳቃቸውን አቋርጠው፡- «አንተ ከጥጃ አትሻልም...» አሉት። መነኩሴው ከትናንቱ ይልቅ ዛሬ ደነገጠ። «እንዴት ከጥጃ አልሻልም...?» አላቸው። «የእኔን ሳቅ ጥጃ ብትሰማ እየቦረቀች ትዘል ነበር፤ አብራም ትስቅ ነበር... አንተ ግን ከመደንገጥህ የማዘንህ...» አሉት። መነኩሴው ከጥጃ የማነሱን ጉዳይ በዚሁ ማሰላሰል ጀመረ... መምህሩም አሥራ ሁለት ዓመት አዘዙለት።

ያለሥጋ ገነትም ሆነ ገሃነም ልዩነት የለውም

የፍልስፍና አበይት ርዕስ የሆነው ዘላለማዊነት (eternity) ቀጥሎ በስፋት የምናየው ይሆናል። በተለይ ሞት በበረከተበትና በረከሰበት በዚህ ዘመን ቢያንስ ለመጽናኛ የሚሆንን ሌላ ሕይወት መኖሩን ማወቁ በራሱ የሞትን ዋጋ ዝቅ የሚያደርገው ነውና በዚህ ጉዳይ ላይ እንጓዛለን።

በሰው ልጅ የታሪክ ጉዞ የታየ አንድ እውነታ ቢኖር ሞትን የዘላለም ሕይወት መጀመሪያ አድርጎ ለመቀበል አለመቻል ነው። ከሞት በኋላ ከሚጠበቀን ሕይወት ይልቅ ምድራዊው ሕይወት ለብዙዎቻችን ዋጋ አለው። ለዚህም ነው ከሞት በኋላ ይኖረናል የምንለውን ሕይወት በግምት ላይ አንጠልጥለን የተውነው። ይኸን አንጠልጥለን የተውነውን ግምት (አንዳንዶች እምነት ይሉታል) ከቦታው አውርደን ስለዚህ በተረዳንበት የመጽሐፍ ቅዱስ መነጽር ለዛሬ እንመልከተው።

ጅማሬአችንን ከሞት በኋላ በሕይወት ስለምትኖረው ነፍስ በመናገር ይሁን፡- «እባብም ለሴቲቱ አላት፡- ሞትን አትሞቱም» (ዘፍጥ.3:4)። እባብ ደግሞ በታሪኩ ተወዳዳሪ የሌለው ሐሰተኛ ነው። ነገር ግን በዚህ ቦታ ለሔዋን ሞትን እንደማይሞቱ ሲነግራት በማመን አድርጎ ያላትን አደረገች። እግዚአብሔር «አንዳትሞቱ ከእርሱ አትብሉ፤ አትንኩትም....» (ዘፍጥ.3:3) ያላቸውን ፍሬ በላች፤ አዳምንም ጋበዘች። እንግዲህ ሞት

መጣ። አዳም በዘጠኝ መቶ ሰላሣ ዓመቱ ሲሞት ወደ አፈር ተቀላቀለ፤ ቀድሞም አፈር ነበርና። ነፍሱ ወደገነት ብትሄድ በዚያ የምትገለባበጥ የነበላባል ሰይፍ ማለፊያ አሳጣችው። ገነት መግባት አለመቻሉን ሲረዳ ወደገሃነም አቀና። በገሃነም የሞቀ አቀባበል ተደረገላት። የመጀመሪያው ቀዳሽ እሱ ነዋ!

እዚህ ላይ ፈላስፎቹ የሚሉን ነገር አለ። ካለሥጋ ገነትም ሆነ ገሃነም ልዩነት የለውም። «የሰው ልጅ ዘላለማዊነትን የሚመኘው ሕይወትን ስለሚያፈቅር ሳይሆን ሞትን ስለሚፈራ ነው» ይላሉ። እንደሆነ ሞትን አይፈሩም፤ ስለሞት አያስቡም፤ ቀድሞውንም ሞትን አያውቁም። ስለዚህም ስለገነት አያስቡም፤ ስለዘላለማዊ ሕይወት አይጨነቁም። የሰው ልጅ ማሰብ ሲጀምር መጀመሪያ ያወቀው መሞቱን ነበር። ሞትን ለማሸነፍ ደግሞ አምላኩን ፈጠረ። በፈጠረው አምላክ የተፈጠረ ገነትና ገሃነምንም መመኘትና መፍራት ጀመረ። አንዳንዶች ግን ከዚህ አፈነገጡ። ለምሳሌ ፐሌቶ። ፐሌቶ እንዲህ አለ፡- "My immortality is not in Heaven, but in the grateful memory of men." እነሆ ፐሌቶን እስከዛሬ እናውቀዋለን። ከዚህ በላይ ዘላለማዊነት ይኖር ይሆን?

ፐሌቶ ይኸን ይላል አንጂ በነፍስ ዘላለማዊነት ላይ እሱም የሚጋራው አምነት አለ። የፐሌቶ "Republic" የሚያስነባበን አንድ ታሪክ አለ፡-

«የአርሜኒያስ ልጅ ኢር... አንድ ወትት በጦርነት ላይ እያለ ተገደለ። ራሳውንም አንስተው ሲያመጡት አሥር ቀን አልፎት ነበር። በወትቱ ሥጋው ሊበሰብስ ቢገባውም አንዳች ምልክት ግን አላየንበትም። በአሥራ ሁለተኛው ቀን ወደቀብሩ ሥፍራ ስናመራ በድንገት ከተኛበት ተነሣ... ባለፉት ቀናት ስለተመለከተውም አስደናቂ ከተማ ነገረን። ጻድቅ የሆኑ ዳኞች የተቀመጡባት፤ ሁለት መግቢያ በር ያላት፤ አንዱ በር በቀጥታ ወደገነት የሚወስድ ነበራት...» ታሪኩ ይቀጥላል። ፐሌቶ ሲመድም «አንግዲህ በዚህ ታሪክ ብናምን ከዘላለም ሞት ያድነናል» ብሏል። የዘመኑ ፈላስፎች ይኸን ምክር አይቀበሉትም። ፐሌቶን የምናውቀው

ትቶልን በሂደው ሥራው እንዲ በነፍሱ ዘላለማዊነት አይደለም ይላሉ። «ጥሌቶ ሰውዬ በእርግጥ ሞቶ ቢሆን ኖሮ አይነሳም ነበር» በማለት የሚተሰውን ምሳሌ ደግሞ ይነገሩናል። እንደ አሜሪካዊ ወስደህ ከሞት ጋር በሚወዳደር ሰሙሙን ውስጥ እንዲገባ ብታደርግው ሲነቃ የሚነገርህ ታሪክ እዘውትሮ የሚሄድበት ቤተክርስቲያን መልእክ እጁን ይዘት ወደብርሃን ሲገባ ማየቱን ነው። በተመሳሳዩ የሕንድ ተወላጅ የሆነውን ደግሞ እንዲሁ በጥልቅ ሰሙሙን ውስጥ ብታስገባው የሚነገርህ በላም ላይ ተተምጦ ገነት ሲገባ ማየቱን ነው። «የዕድሜ ዘመን ምኞታቸውን በሞቱ ሊያጣጥሩ ቢያዩት የሚደንቅ ሆኖ ሌላ ስያሜ ሊሰጠው አይገባም...» ይላሉ።

ሞት መልኩ እንደ ሆኖ የተለያየ እምነት በሰው ልጅ ዘንድ ያሰጠው የዘላለማዊነት እሳቤ ነው። የመጽሐፍ ቅዱስ ሞት ከሌላው ሞት የተለየ ነው ይለናል አስካር ኩልማን። የዘመናችን የፍልስፍናና የሥነ መለኮት ምሁር ኩልማን ይኸን ሊያሳዩን የተነሣው የሶቅራጥስና የክርስቶስን ሞት በማመሳከር ነበር።

ሶቅራጥስ የሚገደልበት ቀን ተከታዮቹን ሲያስተምር የነበረው ስለነፍስ ዘላለማዊነትና በዚያም እምነት ፀንቶ ስለመሞት ታላቅነት ነበር። ለደቀመዛሙርቱም የፍልስፍናን እውነት በመያዝ ነፍስን ከሥጋ እስር ቤት እንዴት አርነት ማውጣት እንደሚቻል አስተማራቸው። ጥሌቶ ስለዚሁ ሲነግረን «ሶቅራጥስ የነፍስ አርነት መውጫ ሞት ብቻ መሆኑን ያውቅ ነበርና ያለእንዳች ፍራቻና ሐዘን መርዙን በእርጋታ ዉልጦ ጠጣው» ይለናል። እንግዲህ ለሶቅራጥስ ነፍስ ታላቁ ጓደኛዋ ሞት ብቻ ነበር፤ ምክንያቱም ከሥጋ እስር ቤት ነፃነት ያወጣታልና።

ኢየሱስ ወደሞት የነበረው አመለካከት ደግሞ ከሶቅራጥስ ፈፅሞ የተለየ ነው። በጌተሰማኒ ኢየሱስ «ሊደነግጥም ሊተክዝም ጀመረ» (ማር.14:33) ይለናል። ለደቀመዛሙርቱም «ነፍሴ እስከሞት ድረስ እጅግ እዘነች» (ማር.14:34) ብሏል። ለኢየሱስ ሞት ታላቅ ጓደኛው ብቻ

ገበየሁ

ሳይሆን ዋነኛ ጠላቱም ነበር፤ ምክንያቱም ከአባቱ ይለየዋልና። ሶቅራጥስ እንደጓደኛ ሞትን እንደተጋፈጠ ሊያሰስ አልተጋፈጠውም። እንዲያውም ሞት አፍጥሞ ሲመጣ ሊያሰስ፡- «አባ! አባት ሆይ ሁሉ ይቻልሃል፤ ይኸችን ዕዋ ከእኔ ውሰድ፤ ነገር ግን አንተ የምትወደው እንዲ እኔ የምወደው አይሁን አለ» (ማር.14:36)

ሊያሰስ መሞት ማለት ከእግዚአብሔር መለየት መሆኑን ያውቃል። ስለዚህም በእግዚአብሔርም ሆነ በደቀመዛሙርቱ መተውን አልፈለገም። «የሊያሰስና የሶቅራጥስ ስለሞት ያላቸው እሳቤ ትልቁ ልዩነት እንግዲህ እዚህ ላይ ነው» ይለናል ኩልማን። ኩልማን ሲቀጥል፡- «ወደዕብራውያን መጽሐፍ ላይ ሐዋርያው ጳውሎስ ሲጽፍ፡- 'እርሱም በሥጋው ወራት ከሞት ሊያድነው ወደሚችል ከብርቱ ጩኸትና ከእንባ ጋር ጸሎትንና ምልጃን አቀረበ...' (ዕብ. 5:7)» ይላል። ስለዚህም ሊያሰስ በሞት ፊት ጮኧል፤ አልቅሏል። ሶቅራጥስ ደግሞ ስለነፍስ ዘላለማዊነት እየተናገረ ሞትን በእርጋታና ያለፍርሃት ተቀብሎታል።

እንግዲህ ሞት ከሥጋ የመለየትና ከእግዚአብሔር ጋር የመገናኘት መንገድ ከሆነ ሊያሰስ በፍፁም ሲፈራ አይገባም ነበር፤ ምክንያቱም ከአባቱ ጋር ተመልሶ የመገናኘቱን ዕድል ይሰጠዋልና። ለሊያሰስ ግን ሞት ከእግዚአብሔር ጋር የመገናኛው ሳይሆን የመለያያው መንገድ ነበር። ምክንያቱም እግዚአብሔር የሕይወትም ሁሉ ፈጣሪ ነዋ!

በሶቅራጥስና በሊያሰስ ሞት መካከል ያለውን ልዩነት ለማየት የሞትን ግሪካዊና መጽሐፍ ቅዱሳዊ እሳቤ እንመልከት። በግሪክ አስተሳሰብ የሥጋ ሞት የእውነተኛው ሕይወት ሞት አይደለም። በመጽሐፍ ቅዱስ እሳቤ ደግሞ ሞት ማለት በእግዚአብሔር የተፈጠረ ሕይወት ሁሉ ሞት ማለት ነው። «ስለዚህም በትንሳኤ ድል የሚደረገው ሥጋ ሳይሆን ራሱ ሞት ነው» ይላል ኩልማን። የሊያሰስ ትንሳኤ በክርስትና እምነት መሠረታዊ ነገር የሚያደርገውም ይኸው ነው።

መጀመሪያ ወደተነሣንበት ተመልሰን የሞትን መጽሐፍ ቅዱሳዊ

እሳቤ ስንመለከት ሞት ወደዚህ ምድር የመጣው «በኃጢአት ምክንያት» እንደሆነ እንረዳለን። እግዚአብሔር አዳምን፡- «...መልካምንና ክፉን ከሚያስታውቀው ዛፍ አትብላ! ከእርሱ በበላህ ቀን ሞትን ትሞታለህና» (ዘፍጥ.2:17) ብሎት ነበር። አዳምና ሔዋን የተከለከሉትን ፍሬ ቢበሉም ዕለቱን አልሞቱም። ምነው ቢሉ «...ሞትን ትሞታለህ ተባሉ እንጂ ትሞታላችሁ አላላቸውም» ይለናል ኩልማን። "...dying you shall die" ማለት ደግሞ ሂደት ነው። በኃጢአት ከመውደቃቸው በፊት የሕይወት ዛፍ ቀርቦላቸው ነበር። ሞት ሊመጣባቸው ከዛፉ ፍሬ እየበሉ ይታደሱ ነበር። በኃጢአት ሲወድቁ ግን እግዚአብሔር የሕይወትን ዛፍ ከለከለ። «እግዚአብሔር አምላክም አለ፡- እነሆ አዳም መልካምንና ክፉን ለማወቅ ከእኛ እንደአንዱ ሆነ። አሁንም እኛን እንዳይዘረጋ ደግሞም ከሕይወት ዛፍ ወስዶ እንዳይበላ ለዘላለምም ሕያው ሆኖ እንዳይኖር...» (ዘፍጥ.3:22)። አዳም የዚያን ቀን መሞት ጀመረ።

የሰው ልጅ ከእንስሳት የተመሳሰለበት የመጀመሪያው ምዕራፍ መሞት የጀመረበት ዕለት ነበር፡- ጠቢቡ ሰለሞን እንደተናገረው፡- «የሰው ልጆችና የእንስሳ ዕድል ፈንታ አንድ ነው፤ ድርሻቸውም ትክክል ነው፤ አንዱ እንደሚሞት ሌላውም እንዲሁ ይሞታል፤ የሁሉም እስትንፋስ አንድ ነው፤ ሁሉም ከንቱ ነውና፤ ሰው ከእንስሳ ብልጫ የለውም...» (መክ.3:19)

የሰው ልጅ ነፍስ ከእንስሳ ነፍስ ጋር አንድ ነው፤ ልዩነቱ የሰው ልጅ ነፍስ ወደ ላይ ስትወጣ የእንስሳ ወደምድር መሆኑ ነው። በቀጣዩ ምዕራፍም በዚህ ጉዟችን እንቀጥላለን።

«በሰማይ ገዛም ካለ በምድርም ቢኖር አይደንቅም»

ዓለረው ምዕራፍ ይኖርንው የገበሬውን «የሞት ነጻ» አቡጊዳ አንቀጥልዎት። በዚህ ምት 'imm' ይታያል። ይህ ቃል በብሉይ ኪናን ውስጥ ከዘመን ህዳይ ተነስቷል። በሰማይ የመጀመሪያ ትርጉም ተደርጎ በሚመለከው ቃል አንድምር። አግዚአብሔር አዳምና ሔዋንን አትብሉ ያላቸውን ፍሬ በልተው ሳቸው በጊዛ የሞትን ወደኋላ መምጣት ለመጀመሪያ ህዳይ ተናገረ።

«ወደመጣህበት መሬት አስቅትመህበት ድረስ በሬትህ ወዝ አንጀራን ትጠላህ። አፈር ነህና ወደ አፈርም ትመለሳለህ» (ዘፍጥ. 3:19)

በዚህ ቦታ የሞትን ትርጉም አናውቃለን። ከአፈር የተሠራው ሥጋ ወደአፈር መመለስ ነው። የጥፋት ሞት የሚባል ነገር የለም ግለት ይሆናል። ከሚጠፋ ነገር ነፍስ አልተሰራችምና ትጠፋ በንጽ ሊደገባትም። አፈሩ ወደአፈር ነፍሱን ወደፈጣሪ ማህተም ነው።

ታዲያ እዚህ ላይም የማትሞተው ነፍስ የመጨረሻ ማንጽ አንድ አይሆንም። ዘላለማዊነት ይጠብቃታል። ዘላለማዊነት (immortality) ቃሉ የመጣው ከግሪኩ "athanassia" ቢሆን ትርጉሙ ሞት ለልባ (deathlessness) ግለት ነው። በእነዚህም የማያቋርጥ ሕይወት ይኖራል እንደግለት ነው። ይኸ ትርጉም በመጀመሪያ ከራሱ ከአግዚአብሔር

ጽዮተኛና ሊሆን ለዚህ ምክንያቱ የማይሞት እሱ ብቻ ስለሆነ ነው።
 ጥሱ ደግሞ ለሰው ተሰጥቶ እናያለን፤ ምክንያቱም አለመሞት
 የሚገባቸው ሰዎች አሉና፤ የእነሱ አለመሞት ግን በዳግም ምፅአት
 የሚረጋገጥ ነው ይላሉ የሥነ መለኮት ሊቃውንት። በዳግም ምፅአት
 ደግሞ ድል የሚደረገው ራሱ ሞት እንጂ ሥጋ አይደለም። ከዚህ በኋላ
 ሁለቱ መንገዶች ይገለጣሉ። አንዱ ከሞት በኋላ የጽድቅና የደስታ
 ሊሆን ሁለተኛው ደግሞ የእርግማንና የመከራ ቦታ ነው።

ታዲያ የገነትና የገሃነም መግባታችንን እርግጠኛነት ከሚያሳጡን
 ሃሳቦች አንዱ በገሃነም ላይ የሚነሳ ጥያቄ ይሆናል። ወደታላቁ እንግሊዛዊ
 ሌላስፋ በርትርናድ ራስል ጥያቄ እንሂድ። ራስል ከ1872-1970 የኖረና
 በፍልስፍና ሥራዎቹ ታላቅ ከበሬታን ያገኘ እንደነበር ታሪኩ ይነግረናል።
 ከበርትናድ ራስል ሥራዎች ዋነኛ አትኩሮት ውስጥ ደግሞ ሞት አንዱ
 ነው።

«ከሞት በኋላ የሚጠብቀንን የገሃነም እሳት የነገረን ክርስቶስ ነው»
 የሚለን ራስል «ይኸ ደግሞ ቃላት ሊገልፀው የማይችል ጭካኔ ነው»
 ይላል። «በክርስቶስ የሞራል ባህርይ ውስጥ አንድ ችግር አለ ብዬ
 አስባለሁ... ይኸውም በገሃነም የማመኑ ጉዳይ ነው። እንደእኔ አስተሳሰብ
 ስለሰው መልካም የሚያስብ ህሊና ያለው ሰው ስለሰው የዘላለም ቅጣት
 እንዴት ማሰብ እንደሚችል ይደንቀኛል... ስለዘላለማዊ እሳት ሊያሰስ
 ሲያስተምር ይኸ ቅጣት የእሱን ስብከት የማይሰሙትንም እንደሚጨምር
 ተናግሯል...»

እንደራስል፡- «የሰውን ልጅ ገሃነም እንደሚጠብቀው የሚያስተምር
 ትምህርት ሁሉ የጭካኔ ትምህርት ነው። በምድራችን ላይ እንዲያውም
 ጭካኔና ክፋት የበዛው የሰው ልጅ ስለገሃነም ካወቀና ከተረዳ በኋላ
 ነው። በሰማይ ገሃነም ካለ በምድርም ቢኖር አይደንቅምና» ብሏል።

የራስል አግራሞት ከዚህም ያልፋል። «ምድራዊ እሳት የቱንም
 ያህል ልጁ ክፋትና አመፀኛ ቢሆን ጨካኝ እሳት ውስጥ አይጨምረውም።

ጥበብ

ከምድራዊ አባት በላይ ርኅሩህ አባት ነው የሚባለው «አባታችን» የምንለው እግዚአብሔር ደግሞ እኛን ለመቅጣት የዘላለም እሳት አዘጋጅቶልን ከሆነ «አባት» ብንለውም ፈርተን እንጂ ወደን አይሆንም... ይሁንና በዚህ በእኛ ዘመን በገሃነም ላይ አትኩሮትን ማድረግ እየቀረ በመምጣቱ ሰውና እግዚአብሔር በነፃነት የመቀራረብ አዝማሚያ እያሳዩ ነው...» በማለት ራስል ካስቀመጠ በኋላ «ወደንም ይሁን ፈርተን የምንከተለው እግዚአብሔር ምክንያቱ ገሃነም ከሆነ ደግሞ ገሃነምን መመርመር የግድ ይሆናል» ይለናል...

የ18ኛው ክ.ዘ. አሜሪካዊ የሥነ-መለኮት ሊቅ የነበረው ጆናታን ኤድዋርድስ ገሃነምን ሲስልልን «ሥጋና ነፍስህ ሙሉ ይሆናሉ! እንዲትትርፍ ቦታም አይኖራቸውም። የሚሞሉትም በእሳት ነው። ቃላት ሊገልፀው በማይችል ስቃይ ውስጥ ይገባሉ! መከራም አይለያቸውም! ዕለት ዕለትም የእግዚአብሔር ቁጣ ይጎበኛቸዋል! ዓይናቸው፣ ምላሳቸው፣ ክንዳቸውና ፊታቸው በእግዚአብሔር እሳት ያለማቋረጥ ይለበለባል... መጽሐፍ ቅዱስ አንብቤም ይኸ መኖሩን ተረድቻለሁ...» ይላል።

ሌላው እንግሊዛዊ ሰባኪ ቻርለስ ስፐርጃንም በተመሳሳይ፡- «በምድራዊ እሳት ልምምዱ ካለህ በላይ በሰማይም እንዲሁ እንዲጠብቅህ ተረዱ... ሥጋና ነፍስህን ዲያብሎስ በእሳት ለዘላለም ያቃጥላታል...» ብሏል። ታዲያ የብዙዎቹ ፈላስፎች ጥያቄ «አንድ ሰው ክፉ በመሥራቱ የእግዚአብሔር ወዳጅነት ቢቀርበት የዲያብሎስ ግን ወዳጅ ይሆናል። ዲያብሎስ ደግሞ ወዳጁን ራሱ ባዘጋጀው እሳት ውስጥ አያቃጥልም። ይልቁንም አብረው ተዋደውና ተሳስበው ይኖራሉ እንጂ። ዲያብሎስ እንደእሱ ክፉ አድርገው ወደሰማይ ለሚሄዱት እሳት አዘጋጅቶ ከሆነ ግን ከእግዚአብሔር ጋር ተመሳሳይ ባህርይ ሊጋራ ነው እንደማለት ይሆናል» ይላሉ።

ይኸን አገላለፅ የማይቀበሉት ደግሞ አሉ። «የገነትም ሆነ ገሃነም

ፈጣሪ እግዚአብሔር ነው» ይሉናል። ሮበርት ፕተርሰን - "Hell on Trial: The Case for Eternal Punishment" በተሰኘው መጽሐፉ ሲናገር፡- «በገንትም ሆነ በገሃነም አዛዥ እግዚአብሔር ነው... በገንት የፍቅር አባት ሆኖ በገሃነም ደግሞ በመግባቱ ቁጣ ተሞልቶ ይገኛል... ገሃነም ደግሞ መጨረሻ የለውም... በዚያ መጨረሻ የሌለው ቁጣውን ያወርደዋል። ዲያብሎስ ግን የገሃነም አባል እንጂ አዛዥ አይደለም» ይላል። እንግዲህ እግዚአብሔር የማይታዘዙትን በእንደዚህ ዓይነት ሁኔታ ዙጥ «ጠላትህን ውደድ፣ የሚረግሙህን መርቅ፣ የሚያሳድዱህን ባርክ...» የሚለው ትዕዛዝ ለትዝብት ካልሆነ ራሱም አይፈፅመውም ማለት ነው።

በብሉይ ኪዳን ገሃነም በዋነኛነት የሚገኘው በሁለት ቦታዎች ሲሆን ይኸውም በኢሳይያስ 66:22-24 እና በዳንኤል 12:1-2 ላይ ነው።

«...እንዲህ ይሆናል፡ በየመባቻውና በየሰንበቱ ሥጋ ለባሽ ሁሉ በፊት ይሰግድ ዘንድ ዘወትር ይመጣል፤ ይላል እግዚአብሔር። ወጥተውም በእኔ ያመፀብኝን ሰዎች ፊሳቸውን ያያሉ፤ ትላቸው አይሞትምና፤ እሳታቸውም አይጠፋምና፤ ለሥጋ ለባሽም ሁሉ አስፀያፊ ነገር ይሆናሉ» (ኢሳ. 66:22-24)

በተመሳሳይ ነቢዩ ኢሳይያስ በምዕራፍ 14 ላይ ወደ ሲኦል የምትወርድ ነፍስ «በበታቿ ትል ተነጥፎ፤ በላይዋ ደግሞ ትል መደረቢያዋ ሆኖ እንደተዘጋጀላት» ይነግረናል። ገሃነም የገባ ሰው የሚቀጣው በእሳት ሲሆን ትልና ብል ደግሞ አብሮ ይታዘዝላታል። ታዲያ «የገሃነምን ትሎች ከሌሎቹ የትል ዘሮች ለየት የሚያደርጋቸው እሳቱ እነሱን አለማቃጠሉ ነው» የሚል አስገራሚ አስተያየት የሚሰነዝሩም አልታጡም።

የገሃነምን ጥያቄ ገታ አድርገን የሰው ልጅ ለመሆኑ ለገሃነም የተገባ የሚሆነው መቼ ነው? የሚል ጥያቄ መሰንዘሩ በራሱ ደግሞ የሚያሳየን ነገር ይኖራል። «ወንድሙን ደንቆሮ ብሎ የሚሳደብ የገሃነም እሳት ፍርድ ይገባዋል...» ሲል ኢየሱስ በርትራንድ ራስል ደግሞ እዚህ ቦታ

ጥበብ

ይመጣና፡- «ድርጊቱና ቅጣቱ ግን ፈፅሞ አልተመጣጠነም» ይለናል። «ከዚህ እንድ የምንረዳው ነገር ግን ገሃነም ካለ የሚያደርሰው ጥፋት የሚለካው በዘላለማዊነቱ ነው» ይላል። ይኸንንም በምሳሌ ሲገልፅልን፡- «በይሁዳ 7 ላይ «ሰዶምና ገሞራ... በዘላለም እሳት እየተቀጠ ምሳሌ ሆነዋል» ማለቱ በራሱ የሚያሳየን የከተሞቹን ለዘላለም መጥፋት እንጂ ለዘላለም መቃጠል አይደለም። ከዚህ ከተነሣን ገሃነም የምትገባ ነፍስም ለዘላለም ትጠፋለች እንጂ ለዘላለም አትቃጠልም» ይለናል።

በሌላ ቦታ ኢየሱስ የሰውን ልጅ ለገሃነም እሳት የተገባ የሚያደርገው ያለውን ተካፍሎ አለመብላቱ ነው ብሏል። በዚህም ላይ ራስል አስተያየት ሲለጥ «ያልሰራ አይብላ» የሚለውን የአባቱን ሕግ በመጠኑ ሳይረሳው አልቀረም ይለናል፡- «በዚህ እሳቤ ከተነዳን ደግሞ ገሃነም ለመግባት አስቀድሞም የተፈጠርን ነን እንደ ማለት ነው» ካለ በኋላ «ሐዋርያው ጳውሎስ ደግሞ የገሃነም ፍርድን የሚያያይዘው ከኢየሱስ ተመልሶ መምጣት ጋር ነው፡-«ከፋዎች ለዘላለም ጥፋት» እንደተጠበቁና ይኸም የሚሆነው በኢየሱስ ምፅአት ቀን እንደሆነ የሚነግረን ጳውሎስ በእሱ የፍርድ ቀን ብዙዎች ለመከራ ለቁጣው እንደታጩ አስጠንቅቆን ይሄዳል... እንግዲህ ገሃነም የምንገባው በምፅአት ቀን ወይስ የሞትን ዕለት?» በማለት ራስል ጠይቆ፡- «ለእኔ ግን የገሃነም እምነቱ እንኳን ቢኖረኝ እንደአዳምና ሔዋን ከገነት መባረር ውጭ የተለየ እምነት አይኖረኝም» ይላል።

ትልቁ ጥያቄ በበርትራንድ ራስል የሚነሳው ግን ይኸ ነው፡- «ገሃነም ዘላለማዊ ነው። የዘላለማዊው ገሃነም ፈጣሪና ጌታ እግዚአብሔር ከሆነና በዚያም ለዘላለም ከተገኘ ገሃነም ደግሞ የማያቋርጥና ዘላለማዊ ነው ካልን ገነትን ታዲያ ማን ሊጠበቅለት ነው?» በማለት ይጠይቃል።

«ዓይን ማየት ያልቻለው ፈጣሪውን ብቻ ነው»

ቀጥሎ የጆን ዊዝደም (1904-1955) የፍልስፍና ሥራን በመጠኑ እንቃኝ ዘንድ እውዳሳሁ። የዊዝደም ስም እጅግ ረጅም በመሆኑ እሱም ሆኑ ጓደኞቹ የሚጠቀሙበት ስያሜ ጆን ዊዝደም ሆነ እንጂ ትክክለኛ ስሙ አለመሆኑ ይታወቅልኝ። በካምብሪድ ዩኒቨርሲቲ እጅግ ጉበዝና የተለየ አእምሮ አላቸው ከሚባሉት ተማሪዎች ዊዝደም ታላቁን ሥፍራ እስከዛሬ ይሰጠዋል። የዚህ ሰው የመጀመሪያ ሥራ የሆነው "Philosophical Perplexity" በፍልስፍና ታሪክ ጉልህ ሥፍራ የሚሰጠው ሥራ ተደርጎም ተወስዶለት ነበር። ገና በመጀመሪያ ሥራው እንዲህ ዓይነት መደካከም ያገኘው ዊዝደም ከዚያ በኋላ ለጎትመት ያበቃቸው ተከታታይ የፍልስፍና ሥራዎቹ ከፍተኛ ዝናን ያተረፉለት ሲሆኑ አማልክትን አስመልክቶ "Gods" በሚል ርዕስ ያቀረበው ሥራው ግን በእርግጥም ልዩ ሰውነቱን ያረጋገጠ ሆነ። የዊዝደምን የአምላክና አማልክት አገላለፅ በመጠኑ በራሳችን አገላለፅ እንቃኘው።

«ሳንድ በእግዚአብሔር መኖር የማያምን ሰው ከምንም በላይ የሚደንቀው ዝር ቢኖር የሚያምን ሰው ሲፀልይ ማየት ነው» የሚለው ዊዝደም «እምላሌ በድርቅ ጊዜ ለዝናብ ወደአምላኩ የሚፀልይ ሰው ብታይ ዝናብ ለዚያ ሰው እንደማንኛውም የተፈጥሮ ክስተት ሳይሆን በእሱ አምላክ ፍቃድና ቸርነት

ጥበብ

ብቻ የሚመጣ ነገር መሆኑን ነው። ስለዚህ የሚያምን ሰው ሲወልድ እግሩ መንገዱን አምላኩንም እየፈተነ ነው ማለት ነው። ኤልያስ በቲርሚሎስ ተራራ ወደአምላኩ ሲወልድ ሌሎች ደግሞ ወደአማልክቶቻቸው ይወልዱ ነበር። በዚያ መንገድ ይገኝ የነበረው የዐሎት ምላሽ እምብዞም ዛሬ የሚታይ ባለመሆኑ ኤልያስ የዐለየለትን አምላክ ማግኘቱ ለአሱ ዘመን ብቻ የተገባ ይሆናል...» ያላል ዊዝደም።

«ይሁንና በሚያምንና በማያምን መካከል ያለው አንዱ ልዩነት የመጠበቅና (expectation) ያለመጠበቅ ጉዳይ ነው። የሚያምነው ለዐሎቱ ምላሽ የሚጠብቀው ነገር አለ። መጠበቅ ደግሞ በተስፋ የተሞላ ነው። ይኸ መጠበቁ ደግሞ እስከዕድሜው ፍፃሜም ድረስ ሊዘልቅ ይችላል። ተስፋው ከሞላ በኋላም በኋለኛው ዓለምም ሊመለስለት እንደሚችል ያምናልና። የማያምነው ደግሞ ከዚህ ይለያል። እሱም በመጠበቅ የተሞላ ሆኖ ነገር ግን መጠበቁ ከውስጡ ግፋ ካለም ከዚህ ዓለም እንጂ ሌላ የሚጠብቀው ተስፋ የለውም። ለማያምን ሰው እምነቱ ዓይኑ ብቻ ነው...»። ጆን ዊዝደም በእንዲህ ዓይነት ሁኔታ ያስቀመጠውን ትንታኔ በምሳሌ ሲያስደግፈው፡- «አንድ ሕፃን አባቱ አጠገብ መቀመጥ የሚፈልግበት ሁለት ምክንያቶች ይኖሩታል... በመጀመሪያ ጥፋት አጥፍቶ ከሆነ እንዳይቀጣው በመፍራትና በመስጋት ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ ከሚያስፈራ ነገር ጥበቃ እንዲያደርግለት ነው። ሕፃኑ አባቱ ሲሞት ግን ጥበቃንም ሆነ ቅጣት አይጠብቅም። ነገር ግን አባቱ በሕይወት ባይኖርም በሌላ ዓለም እንደሚኖርና የሚያወራውን እንደሚሰማው የሚያደርገውንም እንደሚያየው በሌሎች ይነግረዋል። ሕፃኑ በሁለት ሐሳብ ተይዞ ያድጋል... በምድር ላይ የሚሰራውን እንደሚያየው ብለው ከሞት በኋላም ቢሆን አባቱ ወደሚገኝበት ዓለም እንደሚሄድ...

«እንደዚህ በእግዚአብሔር የሚያምንም ሰው ሲሞት እንደማያምነው ዓይነት ሞት አይቀበልም። ምክንያቱም በእግዚአብሔር ማመን ማለት በሌላ ዓለም እንደማመን ማለት ነውና። የሚያምን ሰው ሲሞት ወደሌላ

ዓለም እጁዳለሁ ብሎ ያምናል... ስለዚህም ከሞት በኋላ መጠበቅ ስላለው ለሞቱ ለራሱ ዋጋ ይሰጠዋል። የማያምን ሰው ግን እንዲህ አይደለም። ከሞት በኋላ የሚጠበቀው ነገር የለም። ስለዚህ ለእሱ ሞት የነገር ሁሉ ፍፃሜ ነው። የሁለቱ ልዩነት ግን አንድ ነው። የሚያምነውም የማያምነውም አንድን ነገር ተመለከቱና ሁለት ትርጉም ሰጡት...

«ለምሳሌ» ይለናል ዊዝደም «ሁለት ሰዎች አንድን መጽሐፍ እንብብው በውስጡ ስላሉት አንዲት ገፅ ባህርይ ይወያያሉ። ይኸች ገፅ ባህርይ ለአንዱ ክፉና ጨካኝ ሴት ስትሆን ለሌላው ደግሞ አፍቃሪና ደግ ሆና ተገኘች። በሁለቱ መካከል ያለው ልዩነት ሲገለፅ ታዲያ በሴቷ ውስጥ ለአንዱ የታየው ነገር ለሌላው አልታየውም ማለት ይሆናል። የእምነትም ነገር እንዲሁ ነው። የሚያምነው የማያምነውን ማየት ቢያቅትህ እግዚአብሔር የለም ትላለህ' ሲለው የማያምነው ደግሞ የሚያምነውን 'እግዚአብሔርን የማላምነው ማየት ስለሚያቅተኝ ሳይሆን ራሱ ስለማይታይ ነው...'» ይላል። እዚህ ላይ ታዲያ ጥያቄ እናነሳለን። «እግዚአብሔር ዓይንን ለሰው ልጅ ፈጠረ... ዓይንም ከተፈጠረበት ቀን ጀምሮ የተፈጠረበትን ዓላማ እየፈፀመ ይገኛል... ዓይን መፈፀም ያልቻለው አንድ ነገር ቢኖር የፈጠረውን ራሱን ማየት አለመቻሉ ነው። እንዲያይበት እግዚአብሔር ለሰው ልጅ ዓይንን ከፈጠረ በኋላ ራሱ እግዚአብሔርን ማየት አልቻለም። ስለዚህም በፈጠርክልኝ ዓይን አንተን ማየት ካልቻልኩ የለም ማለት ነው በማለት ወሰነ።

እንደዊዝደም ገለፃ እንግዲህ፡- «ከዚህ በላይ ማመን ከወዴት ይገኛል?» ይላል። «እንዲያውም በእግዚአብሔር የሚያምን ሰው ዓይን የተፈጠረበት ምክንያት አልገባውምና ራሱ እግዚአብሔርም ሊያዝንበት ይችላል...» በማለት ወደሌላ ምሳሌ ያሸጋግረናል።

ሁለት ሰዎች ለብዙ ዓመታት ትተውትና ረስተውት ወደነበረው የአትክልት ቦታቸው አንድ ማለዳ ተመልሰው መጡ። የአትክልት ቦታው ምንም እንኳን በአረም ተወርሶ ቢያገኙትም በውስጡ ግን በሚገባ

ጥበብ

እንክብካቤ የተደረገለት አትክልት በቅሉ ማየታቸው ደግሞ አስደነቃቸው። ይኸን እንደተመለከቱ የመጀመሪያው ሰው፡- «በዚህ ቦታ አትክልተኛ በሌሊት እየመጣ ይሰራል ማለት ነው» አለ። ሁለተኛው ሰው ደግሞ «አትክልተኛ ቢመጣ ኖሮ ሰው ይሰማው ነበር፤ ከዚያም በላይ ለአትክልቱ የሚያስብና የሚሰራ ሰው ይኸን ሁሉ አረም ዝም ብለው አይመለከተውም...» አለ። የመጀመሪያው ሰው ግን በሐሳቡ ፀና... «አረሙን ትተህ ለምን አትክልቶቹን አትመለከትም... አትክልት ያለአትክልተኛ እንዴት እንዲህ ሊበቅል ይችላል?» አለ። ሁለቱም ሰዎች ስላልተስማሙ የአትክልት ቦታውን እንደገና መመርመር ጀመሩ...

«ነገር ግን ሁለቱም በራሳቸው እምነት ፀነ። የመጀመሪያው በአትክልተኛ መኖር ሊያምን ሁለተኛው ደግሞ «አትክልቶቹ በራሳቸው የበቀሉ አንጂ ያላደጋቸው የለም» አለ።»

ጆን ዊዝደም በዚህ ገለጻው፡- «ዓለምን እንደዚህ የአትክልት ቦታ ብንወስዳት የአትክልቱ መኖር አማኞችን የአረሙ መኖር ደግሞ የማያምኑትን እንደፈጠረ እናስተውላለን። የሁለቱም እምነት የመጣው ግን ከማየት ነው... ለማየት የምንፈልገው ደግሞ ለማየት ያበቃንን ነው። በዚህ ሂደት ፍለጋው ቀጠለ...

«እኛም እግዚአብሔር አለፈ። በእግዚአብሔር ፊት ትልቅና ብርቱ ነፋስ ተራሮቹን ሰነጠቀ፤ ዓለቶቹንም ሰባበረ። እግዚአብሔር ግን በነፋሱ ውስጥ አልነበረም፤ ከነፋሱም በኋላ የምድር መናወጥ ሆነ። እግዚአብሔር ግን በምድር መናወጥ ውስጥ አልነበረም፤ ከምድር መናወጥ በኋላ እሳት ሆነ፤ እግዚአብሔር ግን በእሳቱ ውስጥ አልነበረም። ከእሳቱም በኋላ ትንሽ የዝምታ ድምፅ ሆነ። ኤልያስም ያን በሰማ ጊዜ ፊቱን በማጉናፀፊያው ሸፈነ። ወጥቶም በዋሻው ደጃፍ ቆመ...» (1ኛ. ነገሥ. 19:11-13)

ዛሬም እግዚአብሔርን ፍለጋ ቀጥሏል። ብዙዎች በእሳት ውስጥ አንዳንዶችም በመናወጥ ውስጥ የቀሩት ደግሞ በነፋስ ውስጥ እየፈለጉት ነው። ነገር ግን እስከዛሬ ከኤልያስ በቀር ያገኘው የለም።

«ፍቅር ከሌለው አምልኮ ፍቅር ያለበት ኃጢአት ይበልጣል»

ሐዋርያው ጳውሎስ በመጽሐፍ ቅዱስ ላይ ለቆሮንቶስ ሰዎች ሲናገር፡- «በሰዎችና በመላዕክት ልሳን ብናገር ፍቅር ግን ከሌለኝ እንደሚጮኽ ናስ ወይም እንደሚንሸጥሸጥ ጽናጽል ሆኛለሁ፡፡ ትንቢትም ቢኖረኝ፤ ምሥጢርንም ሁሉና እውቀትንም ሁሉ ባውቅ፤ ተራሮችንም እስካፈልስ ድረስ እምነት ሁሉ ቢኖረኝ ፍቅር ግን ከሌለኝ ከንቱ ነኝ...» ይላል፡፡

ለማወቅ የምንፈልገውን ነገር ሁሉ በመጀመሪያ እናፈቅረው ዘንድ ይገባል፡፡ ለማንኛውም የሕይወት መስክ የስኬቱ ቁልፍ ደግሞ ፍቅር ነው፡፡ ዲቪንቺ. ስዕልን ከምንም በላይ አፈቅራት፤ ታወቀባትም፡፡ ሞዛርት ከሙዚቃ ጋር በፍቅር ወደቀ፤ ከፍ ከፍ አደረገችው፡፡ ለሼክስፒየር ሥነ-ጽሑፍ ፍቅረኛው ሆነች፤ በስሟም አነገሠችው፡፡ ሶቅራጥስ በፍልስፍና ፍቅር ተሰቃየ፤ ያለእሱም መጠራት አቆመች፡፡ እውነተኛ ታላቅነት እንግዲህ የሚመጣው ከማፍቀር ነው፡፡

ኢየሱስም ከሕግ ሁሉ በላይ የሆነውን ሕግ ለተከታዮቹ ነገረ፡- «እግዚአብሔር አምላክህን በፍፁም ልብህ፤ በፍፁም ነፍስህና በፍፁም ኃይልህ ውደድ...» ዞሮ ዞሮ ማፍቀር ነው፡፡ ብዙ ማፍቀር ስትችል እግዚአብሔርን መምሰል ትጀምራለህ፡፡ ይኸ ደግሞ የሕግ ሁሉ የበላይና

ተነሳ

የመጀመሪያው ሆኑ። እግዚአብሔርን ባፈቀርከው መጠን ደግሞ እየወቅከው ትመጣለሁ።

“የዓቅር ስትችል ያፈቀርከውን ነገር ማወቅ ብቻ አይደለም፤ ነገር ግን መፈቀርከው ነገርም መሸጋገር ትጀምራለህ። በዚህም አፍቃሪም፤ ተፈቃሪም፤ ፍቅርም አንድ ይሆናል። በፍቅር መንገድ መከላከል የሚሆነው አውነተኛ አፍቃሪ ብቻ ነው። በዚህ መንገድ እየተጓዘን የፍቅርን ስራ መሠረት በመጠኑ እንመርምር።

የጥንቱ ሰው ስለፍቅር የሚያውቀው ነገር የለም። እንዲያውም ፍቅር የሚለው ቃል ራሱ የቅርብ ጊዜ የሰው ልጅ ዕድገት የፈጠረው ነገር ነው። በዚህ አካሄድ ፈላስፎቹ ይስማማሉ። እንዲያውም ወንድ ሚስት ሲያገባ ከማሳው ቀጥሮ ወደቤቱ ከሚወስደው እሸት የተለየ ስሜት አይኖረውም ነበር ይሉናል። ለግሪኮቹ ደግሞ ፍቅር ከዚህ ይለያል። ሥጋ ያለነፍስ በድን እንደሚሆነው ሁሉ ከፍቅር የተለዩኝ ነፍስም ዕጣ በድን መሆን ነው ይላሉ። ሻርመስ ስለፍቅር የተናገረውን እዚህ ላይ እናንግ፡- «በዓለም ላይ ያሉ ወንዶች ሁሉ ውሸታሞች፤ ከሃዲዎች፤ አጭበርባሪዎች፤ ሸፍጠኞችና አስመሳዮች ሲሆኑ ሴቶቹ ደግሞ ከንቱዎች፤ አርቲፊሻሎችና ግብዞች ናቸው። እነዚህን ሁለት የማይመሳሰሉ ነገሮች ግን ፍቅር የማዋሃድና አንድ የማድረግ ኃይል አለው» ብሏል።

«እዚህ ላይ የሁለቱን መሠረታዊ ልዩነት ግን አንዝንጋ» የሚለን ደግሞ ዊሊያም ጄምስ የተሰኘው የቅርብ ዘመን የዓለማችን ፈላስፋ፡- «በማንኛውም ፍቅር ውስጥ ጦርነት አለ። ሴቷ መዋጋቱንም ሆነ ማፈገፈጉን በሚገባ ስታወቅበት ወንዱ ግን ጦርነት ውስጥ መሆኑን እንኳን ከነአካቴውም አያውቀው... ለዚህም ነው የሚጠጣ ካገኘ ባይጠማውም ይጠጣዋል... ሴት ካየም ባያፈቅርም ፍቅርን መሥራት ይችላል። ሴቷ ግን ቢጠማት እንኳን የምትጠጣውን ትመርጣለች... ከማፍቀሯም በላይ መፈቀሯን አጥብቃ ትከታተላለች» ብሏል።

ይኸን ስሜቷን ደግሞ በሚገባ የተረዳላት አምላኳ ነው። እሷን የፈጠረ ቀን ቁንጅናንም አብሮ ፈጥሯልና። ለቁንጅናዋ ደግሞ የአዳምን ጉልበት የማብረከረከና የማንበርከክ ኃይልን በውስጡ አስቀመጠለት። የወንዱ ጉልበት እንግዲህ በሴት ቁንጅና ሲብረከረክ ስናይ ፍቅር እንለዋለን። ለቁንጅና የሚከፈል ዋጋ መሆኑ ነው። የመጀመሪያውን የፍቅር ምጢር የገለጠች ሔዋን ናት።

እግዚአብሔር አንድ ቀን በአትክልቱ ቦታ ሲንሸራሸር አዳምን በብቸኝነት ተክዞ ያገኘዋል... የአዳም ችግር ገባው። ወዲያውኑም «ሰው ብቻውን ይሆን ዘንድ መልካም አይደለም» አለና አዳምን በሰመመን ውስጥ ከተተው። አዳም ከሰመመኑ ሲነቃ አጠገቡ ሔዋንን የመሰለ ቆንጆ ራቁቷን ቆማለች። አዳም እንዳይደነግጥባትና እንዳይጠላት አምላክ «ከአንተ ውስጥ ነው ያወጣኋት» አለው። ከአምላኩ ጋር አልተከራከረም። የተሰጠውን ይዞ ሄደ። አፈቀራትም። ብላ ያለችውንም በላ። የእግዚአብሔር ቁጣ ይኸን ጊዜ ነደደ። «ማን ብላ አለህ?» አለው። «አንተ የሰጠኸኝ ሴት» አለ አዳም። እግዚአብሔር መልስ የሚሰጠውን አይወድም... ሞት ፈርዶበት ሄደ። ለሴቷ ደግሞ በተጨማሪ ምጥ አዘዘላት። እግዚአብሔር ለዘመናት የደበቀባቸውን የፍቅር መሣሪያ ግን በሔዋን አማካኝነት የዚያን ዕለት ተገኘ። ለዚህም ነው ፍሬውን ሲበሉ «እርቃናቸውን» የመሆናቸው ጉዳይ የተገለጠው። የፍቅር ጉዞአቸውን የዚያን ቀን ጀመሩ። ፍቅር ከሌለበት አምልኮ፤ ፍቅር ያለበት ኃጢአትም የተሻለ ነው አለ።

የእስራኤል ንጉሥ የነበረው ዳዊት አምላኩን ለመውደዱ በራሱ በእግዚአብሔር ተመስክሮለታል። «እንደልቤ...» ይለው ነበር። አንድ ቀን ዳዊት በቤተመንግሥቱ በረንዳ ላይ ቆሞ እንዲት ቆንጆ አየ። የአዳምን ጉልበት የሚያብረከርከውና የሚያንበርከከው ያ ኃይል በዳዊትም ላይ መጣ። አዳምን የአምላኩን ትዕዛዝ ያስረሳው የሔዋን ቁንጅና እንዲሁ ለዳዊትም የተመለከታት ሴት የታማኝ ጓደኛው ሚስት መሆኗን

ገነዘበ

እስረሳው። ይህ ት «ወደተ»። አሁንም የእግዚአብሔር ቁጣ ነደደ። የራሱ ህዝብ በጉዞ ሞልተው ሳለ የደሀውን አንዲት በግ ነጥቀህ በልተኝልና ኃጢአተኛ ነህ አለው። ዳዊት ቢያዝንም ውሸቱን ነበር። እግዚአብሔር በሞት አልተባዛውም። መቼም መሞቱ አይቀርም በማለት በልጁ አዋረደው። ለዳዊት ከእግዚአብሔር ቁጣ ይልቅ ከሴቲቱ መለየት እስፈራውና ሚስቱ እደረጋት። የኋላ ኋላ እግዚአብሔር በዳዊት የዓላማ ዕናት የተደሰተ ይመስለኛል። ባይደሰትም ስለሞን ባልተገኘ ነበር።

ፍቅር ከኃጢአት ጋር የሚያገናኘው ነገር የለም የሚሉት የዘመናችን ፈላስፎች «የሰው ልጅ የፍቅር ውሃ እየጠጣ ባይለመልም ኖሮ በአዳም ዘመን ደርቆ በረገፈ ነበር» ይላሉ። ሰው ከአምላኩ ጋር ሳይቀር ተገዳድሮ ለመስዋት የቀረበለት ነገር ቢኖር ፍቅር ብቻ ነው። እንዲያውም ላፈቀራት ሴት ለመሞት ያለውን ቁርጠኝነት ለአምላኩ የለውም። ለዚህም ነው ፍቅር ቤቱን የሠራበት ልብ ዕድለኛ ነው የሚሉት። ዓረቦች ደግሞ የዓለምን ጭንቀት ከትከሻህ ላይ የሚጥልልህ ፍቅር ነው ይላሉ። ፍቅር እንደ መብረቅ ነው፤ ትግስትና ይሉኝታ በፊቱ አመድ ይሆናሉ። ፍቅር የያዘውን ሰው ብትተቸው በፍቅሩ ልክ ለአንተ ደግሞ ጥላቻን ታተርፋለህ። እንደ ከዓረቡ ዓለም ያገኘናትን ታሪክ እንመልከት።

ከሩቅ ዘመን በፊት በመካከለኛው ምሥራቅ እንደ በእግዚአብሔር ፍቅር የነደደ ሰው ነበር። የዚህን ሰው ፍቅር የተመለከተ በራሱ ፍቅርን አለማወቁን ይረዳ ነበር ይላሉ። ቀንና ሌሊት የሚያስበውም የሚያሳስለውም ስለሚያፈቅረው አምላኩ ነው። እንደ ቀን ግን የዚህ ሰው ፍቅር ከቁጥጥሩ ውጭ ሆነና ከቤቱ፣ ከሥራው፣ ከዘመዶቹ ተለይቶ ሄደ። ሰውዬው የሚሄድበትን የሚያውቅ በፍቅሩ ያበደለት አምላኩ ብቻ ነበር። ብዙም ሳይቆይ ደግሞ ራሱን መርሳት ጀመረ። እንደ ቀን ጥንት የሚያውቀው ጓደኛው በዱር ውስጥ ያገኘው ይኸ ሰው ልብሱ በላዩ ላይ አልቆና ሥጋው ከአጥንቱ ተጣብቆ ስለነበር እጅግ ደንግጦ ምን እንደነካው ቢጠይቀው፡- «ስለራሴ ማሰብ ከጀመርኩም የማፈቅረውን አምላክ ጊዜ

ሊሻማብኝ ሆነ፤ እንዲያውም ከእንተ ጋር አሁን ሳወራ አምላኬን ረሳሁ...» በማለት ጥሎት ሄደ። የምታፈቅረውን ሳታስብ ያሳለፍከው ጊዜ ሁሉ ከሕይወትህ የባከነ ጊዜ ነው። በነገራችን ላይ እውነተኛ አፍቃሪ ለጥላቻ ጊዜ አይኖረውም። በሱፊዝም «ሰይጣንን የምትጠላ ከሆነ፤ እግዚአብሔርን ከምትወድበት ጊዜ ቀንሰህ መሆኑን አትጠራጠር» እንደሚሉት ነው።

በዚህ ምድር ላይ ለጆሮአችን የሚጥም ድምፅ ቢኖር የምናፈቅረው ሰው ድምፅ ብቻ ነው። ለእግዚአብሔርም ቢሆን እንዲሁ ነው። እግዚአብሔር የሚወደው ሰው ሲፀልይ ፀሎቱን ቶሎ አይመልስለትም ይባላል። ይልቁንም ድምፁን በመስማት ይደሰታል። የክፉ ሰው ፀሎት ግን ምላሹ በፍጥነት ነው። ለእግዚአብሔር ጆሮ ድምፁ ይሻክረዋልና። አንድ ቀን ሙሴ በመንገድ ሲሄድ ከሰይጣን ጋር ተገናኘ። ሙሴም፡- «ሰይጣን ሆይ! እግዚአብሔርን ትወደዋለህ?» አለው። ሰይጣንም፡- «እግዚአብሔር ሰውን መውደዱ በጨመረ ቁጥር የእኔም ፍቅር እንዲሁ ይጨምራል» አለ። ሙሴም «እንዲህ ከሆነማ ታስታውሰዋለህ ማለት ነዋ?» በማለት ጠየቀው። ሰይጣንም፡- «የለም! እሱ ነው እኔን የሚያስታውስ። ምክንያቱም እርግማኔ በእንተ ላይ ለዘላለም ይኖራል ብሎኛል» አለው። ሙሴም፡- «ሰባት መቶ ሺህ ዓመታት አገልግለኸው እንዴት እንዲህ ረገመህ?» አለው። «ከዚያ ሁሉ ዓመት በኋላም የአገልግሎቴ ዋጋ ስላረካኝ ፍቅሬን ከእሱ ይልቅ የእሱ በሆነው ላይ አዞርኩ...» በማለት መለሰለት። «ቢሆንም አልከሰርክም... ክፉና ደጉን የመለየት ዕውቀት አግኝተሃል...» አለው። በእግዚአብሔር ፍቅር የክፉ ዕውቀት የለም። ለዚህም ነው ሔዋን የሰይጣንን የብዙ ሺህ ዓመት ድካም በጥቂት ዓመታት አግኝታ ለአፍቃሪዋ ያካፈለችው። የፍቅርን ምስጢር የገለፀችልን ሔዋን ስሟ ለዘላለም የተባረከ ይሁን።

የይሁዳው አገረ ገዥ የረሳው ነገር

የታዋቂውን ደራሲና ፈላስፋ አናቶሊ ፍራንስ ምርጥ ድርሰት የሆነውን "The Procurator of Judea" በአጭሩ ልተረጉማት ወደድሁ።

* * *

ኢሊየስ ላሚያ ወደአቴና ለፍልስፍና ትምህርቱ ሲጓዝ በሃያ አራተኛ ዓመቱ መገባደጃ ላይ ነበር። የፍልስፍና ትምህርቱን እንደነገሩ ተምሮ ከጨረሰ በኋላ በሮም ኑሮውን ሊመሰርት አቅዶ ወደዚያው ተጓዘ። ነገር ግን በዚያ የገጠመው ሕይወት ቀላል አልነበረም። በወቅቱ የነበረው የወንጀለኞች ቡድን ውስጥ ሳይወድ ገባበት። በዚህ ድርጊቱም ተይዞ ጉዳዩ ከንጉሡ ቁሳር ዘንድ ደርሶ ከተመረመረ በኋላ ከሮማ እንዲባረር ተፈረደበት። ከዚያ በኋላ የነበሩትን አሥራ ስምንት የስደት ዓመታት አንፃኪያ፣ ቁሳርያ፣ አርመንያ፣ ሶርያ፣ ፍልስጥኤም እንዲሁም ኢየሩሳሌም በመጓዝ አገባደደውና የቁሳርን ሞት ሲሰማ በቃዩስ ዘመን ተመልሶ ወደሮማ የመግባት ፍቃድ ተሰጠው።

ወደሮማ ሲመለስ ግን ራሱን ከቀድሞ ድርጊቱ ገትቶ በብቸኝነት ለማሳለፍ ወሰነ። ጊዜውንም ከቀደምት የፍልስፍና ሥራዎች ጋር በማቆራኘት ይተጋና መዝናናትም ሊፈልግ ከራሱ ጋር በሚያደርገው ጨዋታ ብቻ ያሳልፍ ነበር። አንድ ቀን ላሚያ ስድሳ ሁለተኛ ዓመቱን

ክብሩ ከአንድ ወር በኋላ እንደልማዱ መንፈስን ማራከ በሆነው የባይ ውሃ አቅራቢ በእግሩ ሲንሸራሸር ሰዎች በብዛት የተሰበሰቡበትን አንድ የገፍታ ቦታ አስተዋለ። ካለውትሮው ወደ እነዚያ ሰዎች ሂይ. የመተላቀል ፍላጎትም አደረበት። ከጥቂት ደቂቃዎች በኋላም በመካከላቸው ተገኝቶ የሚሆነውን ለመከታተል በዓይኖቹ ዙሪያውን በሚያማትርበት ወትት ከዚህ በፊት የለመደውና እንግዳ ያልሆነበትን ፊት አስተዋለ። የተመለከተውን ፊት ለማስታወስ አፍታም አልወሰደበትም። ይልቁንም የሰውዬው ማንነት ሲታወስው ድንጋጤም ደስታም አርበተበተውና ሰውዬው ወደቆመበት አቅጣጫ ሮጠ። ሰውዬውም የላሚያን ወደእሱ መሮጥ ተመልክቶ አጠገቡ እስኪደርስ ማንነቱን ለማስታወስ ሞክረ። ነገር ግን አስታውሶ ሳይጨርስ ላሚያ አጠገቡ ደረሰና በጨከኝት፡- «ጳጳስ... ጳጳስ...» በማለት ተጠመጠመበት። ላሚያ የጳጳስ ግራ መጋባትን ወዲያውኑ ተረድቶ፡- «ጳጳስ ወዳጄ! ረሳኸኝ! ወዳጄህ አሊየስ ላሚያ ነኝ እኮ! ፀጉራ ሸብቶ፤ ጉንጮቹ ጉርጉደው ብትመለከት ልትዘነጋኝ አይገባም...» አለ።

ጳጳስ የጥንቱ ዓደኛውን ወዲያውኑ አስታውሶ በተራው ጮኸና አቅፎ ሳመው። «ከሃያ ዓመታት በኋላ እንደገና መገናኘታችን በጣም ዕድለኞች ነን። የይሁዳ ገዢና የቁሳር መልዕክተኛ ሆኜ በዚያ አስጨናቂ የኢየሩሳሌም ከተማ አይሁድ የፈጠሩብኝን መራርና አስከፊ ሕይወት በአንተ ዓደኝነት ተወጥቼዋለሁ... ነገር ግን አሁን አረጅህ። ይሁንና አሁን ያለፈውን ታሪካችንን የምናወጋበት ዘመን ላይ ደርሰናልና ልንደለት ይገባል» አለ።

ላሚያ ጳጳስ ለእሱ የነበረውን ደግነትና ርኅሩኅነት በተለይም የገንዘብ ችርታውን አስታውሶ ማመስገን ሲጀምር ጳጳስ አቋርጦት፡- «ከላማንኛውም ደግነቴ አታንሳብኝ። ይልቁንም ከእኔ የገንዘብ ደግነት ይልቅ የአንተ ዓደኝነት ትልቅ ቦታ የሚሰጠው ነው...» አለው።

ላሚያ ይኸን ተከትሎ፡- «የሆነስ ሆነና አማልክትህ ፍላጎትህን

ገበየ

ሐሣብህን አሟሉልህ? ከይሁዳስ ከተመለስክ በኋላ ኑሮህ እንዴት ነው?» አለው።

ጲላጦስም «አሁን ኑሮዬን የመሰረትኩት በሲሲሊ ግዛት ነው። የተደራጀ ሀብትም አለኝ፤ በቅርቡ ባሏ በሞት የተለያት ሴቷ ልጄ ደግሞ እኔ ዘንድ መጥታ ሀብቴን በማስተዳደሩ ሥራ ላይ ታግዘኛለች... በስተርጀናህ ብዙ ከመሥራት ይልቅ ብዙ መዝናናት ታበዛለህና እኔም አዘውትራ የማደርገው ይኸንኑ ነው። አማልክት ምስጋና ይግባቸውና አእምሮዬ አሁንም እንደወጣት ነው። በልጅነቴ ያደረግኩትን እንኳን ማስታወስ እችላለሁ...» አለው።

«በዕድሜ የአሥር ዓመት ታላቁ ብትሆንም ይልቁንም ብርታትና ወጣትነት አይብሃለሁ... የቁሳር መልዕክተኛ ሆነህ የሰራሃቸውን ድንቅ ነገሮችም አትረሳም» አለ ላሚያ። አንዱንም እንደማይረሳ ጲላጦስ አረጋገጠለት።

ላሚያ አስከትሎ፡- «ለመሆኑ እኔ ከአይሁድ ምድር ከወጣሁ በኋላ ሳምራውያን አምፀውብህ እንደነበር ሰምቻለሁና እንዴት አድርገኽ ለማሸነፍ በቃህ?» አለው።

ጲላጦስ ጭንቅላቱን በመስማማት ነቅንቆ፡- «በእርግጥ ብዙ ዓመታት ቢያልፉትም አሁንም አይረሳኝም። ስለሳምራውያን አመፅ ብዙ ልነግርህ እችላለሁና ወደዚያ ኮረብታ ወጥተን እንቀመጥ...» በማለት ይዞት ወደኮረብታው ጫፍ ላይ ወጥተው ተቀመጡ። ጲላጦስም ታሪኩን ቀጠለ... «...በግርዚም ተራራ አንድ ሰው ብዙዎችን እየሰበሰበ ዓይናችሁን እክፍታለሁ፤ ከዚያም የጥንቱ የአባቶቻችሁን ነገር አሳያችኋለሁ። አርነትም ትወጣላችሁ... በማለት ይሰብካቸው እንደነበር ሰማሁ። በተለይም ከሙሴ ጀምሮ የነበረውን ታሪካቸውን እየነገረ በቁሳር ላይ ለአመፅ እንደሚያነሳሳ ብሰማም ከእሱ ይልቅ የሕዝቡ አመፅ ስላሰጋኝ ወታደሮቼን ልኬ በቀላሉ አመፁን ገታሁት... በወቅቱ ይኸን ባላደርግ አመፀኞቼ ከግርዚም ተራራ ሥር የነበረችውን ከተማ በቁጥጥራቸው

ሥር ሊያደርጓት ነበር...» ጳጳሱ ለላሚያ ብዙ ታሪኮችን አወጋለት። ላሚያም በጳጳሱ የማስታወስ ችሎታ እየተደነቀ ወጉን ሲኮመኩም አመሸና በነጋታው ጳጳሱ ቤት ሊገናኙ ተቀጣጥረው ተለያዩ።

በነጋታው በጳጳሱ ቤት ተገናኝተው ወጋቸውን የጀመሩት በላሚያ አስተያየት ነበር።

«ጳጳሱ ሆይ! በሰማርያውያን ላይ ግን ጭካኔ አብዝተኸባቸው እንደነበር አስታውሳለሁ። እንዲያውም ለአይሁዶች እምብዛም ርኅራኄ በታላይ በኢየሩሳሌም ቆይታዬ አላስተዋልሁም...» አለ።

ጳጳሱ ፈገግ አለና መለሰለት፡- «ወንድሜ ላሚያ! ርኅራኄ ለአይሁድ ለማሳየት ካሰብክ በእርግጥ አንተ ሞኝ ነህ። በዚያም ባህርይ ይመስለኛል በቁሳር ዘንድ የተወደድሁት፤ በአይሁድም ዘንድ የተከበርኩት። በመካከላቸው ለዓመታት እንደእኔ ብትኖር የሰው ዘር ጠላት ማን እንደሆነ በሚገባ ታውቅ ነበር... ዳሩ አንተ ከሃገር ሃገር ስትዞር ስለኖርክ አይገባህም። አይሁዶችን ብትወዳቸውም ብትጠላቸውም ለአንተ የተለየ አመለካከት የላቸውም፤ ለዚህም ነው በዘዴ ስገዛቸው የኖርኩት። ለምሳሌ የቁሳርን የእምላክነት ባህርይ አይቀበሉም ነበር። ነገር ግን እምላካችን የሚሉት እነሱም የማያዩትን እምላክ ነው። የሚገርምህ ደግሞ እኛ ለጁፒተር፤ ለቪነስ አማልክቶቻችን እንደምናደርገው እነሱም ወደቤተመቅደሳቸው እርግብ እየወሰዱ ደም ያፈሉለት ነበር። ነገር ግን እኛ በእነሱ አይን የረከስን ዘሮች ነን። ለዚህም ነው ለኢየሩሳሌም ከተማ ገፅህ የመጠጥ ውሃ ለማስገባት ያቀድኩትን ዕቅድ የተቃወሙት። አይሁድ ከሮማ ውሃ አይጠጡም፤ ቢጠጡ ግን ይረከሳሉ ይላሉ...»

«እኛን ይፈሩናል! ይንቁናልም። ነገር ግን ለአይሁድ ዘር መኖር ሮማ ትልቁን ቁም ነገር ሰርታለች። ቢያንስ ለላሚያና ብልፅግናዋን ጠብቀናል። አይሁድ ከጥንቱ ልማዳቸው ጋር የተቆራኙ በመሆናቸው ማንም አያምኑም። ያለምክንያት ይጠረጥሩሃል። ታዲያ አዋቂ ከሆንክ በፍርሃታቸው ልትጫወት ትችላለህ። የሊቀ ካህናቸውን ልብስ ወታደራን

አልብሺ በከተማው አደባባይ ያዞርኩበትም ቀን ነበር።... ይልቁንም የፍርሃታቸው ምንጭ የአማልክትን ባህርይ ከአለማወቅ የመነጨ ነው። ጁፒተርን ያመልካሉ... ነገር ግን ስም አይሰጡትም። ቪነስን የሚያመልኩት ሌቶቹ ናቸው... እንዲያውም በአምልኮ ቀናቸው የእርግብ ደም ያፈሉ እንደነበር ሰምቻለሁ። አንድ ቀን አንድ እብድ ሰው ቤተመቅደላቸው ገብቶ ገለባበጠባቸው... ከዚያ በኋላ ተራብሾው ድርጊታቸውን ተውት የሚል ነገር መስማቱንም አስታውሳለሁ።»

ይኸን ጊዜ ላሚያ ድምፁን ከፍ አድርጎ መሳቅ ጀመረ። ጲላጦስም በመገረም ይመለከተው ጀመር። ላሚያም፡- «የሚያስቀኝ የአይሁዶች ጁፒተር ነው። አንድ ቀን ሮማን እንዳያጥለቀልቃት እፈራለሁ። አሁን በሮማ አደባባይ የሞሉት አማልክት ከእስያና ከአፍሪካ መምጣታቸውን መቼም አትዘነጋውም...» አለው።

ጲላጦስ የታሪኩን አቅጣጫ ቀየረ፡- «የአይሁድ ሌላው የማልረሳውና የሚገርመኝ ነገራቸው እርስ በርሳቸው አለመስማማታቸው ነው። በየአደባባዩ ሲነታረኩና ሂም ለሂም ተያይዘው ሲጓተቱ ነው የምታየው። እንዲያውም ሕጋቸውን የሚቃወም ሁሉ በመለኮታዊ ሕግ እንደሚፈረድበት ያምናሉ። ሕጋችንን አፈረሰ የሚሉትን ሁሉ ወደእኔ እየጉተቱ አምጥተው ሞት ይፈረድበት ዘንድ ይጠይቁኝም ነበር... አለማወቃቸውንም እያየሁ ብዙ ጊዜ እቃወማቸው ነበር። እንዲያውም አንዳንድ ጊዜ ከሳሾች አይሁዶች ብቻ ሳይሆኑ ተከሳሾቹም እብድ መስለው ይታዩኝ ነበር። ነገር ግን ብዙውን የሞት ፍርድ የፈረድኩት በሮማ ሕግ መሠረት ሳይሆን በራሳቸው ሕግ ነው። ለነገሩ በቁሳር የተሾምኩት የአይሁዶችን ልማድም ለማስጠበቅ አይደል? ወደሃገሬ የምመለስበት ጊዜም በተቃረከ ቁጥር እንዲህ ዓይነቱን ክስ ይዘውብኝ ሲመጡ እንደሰው ማመዘዝን እንዲችሉ እመክራቸው ነበር፤ ነገር ግን ከእኔ ምክር ይልቅ አጥብቀው የሚፈልጉት የሕጋቸውን መፈፀም ነበር።...»

«አይሁዶች በውስጣቸው ትዕቢትና ኩራት የተሞሉ ናቸው። በእኔ

ደግነትና ማመዛዘን እንጂ በሌላ ገዢ እጅ ወድቀው ቢሆን ኖሮ አስከፊ ጥፋት ያጋጥማቸው ነበር። አንድ ቀን ታሪክ የእኔን መልካም ሥራ ያወጣል» አለና ጴጥሎስ መተከዝ ሲጀምር ላሚያ ቀጠለ።

«ጴጥሎስ ሆይ! እኔ በኢየሩሳሌም ቆይታዬ አንድ የማልረሳው ነገር የሌቶቼን ቁንጅና ነበር። እንተ የሃገሩ ገዥ ሆነህ እንዴት በአይሁድ ሴት ፍቅር እንዳልወደቅህ ይገርመኛል» አለው።

ጴጥሎስም፡- «የቱንም ያህል ሥልጣን ቢኖረኝ በአይሁድ ሴት መርዝ ሥር የምወድቅ ሰው አይደለሁም» አለ። በዚህ ጊዜ ላሚያ በትካዜ አንገቱን ደፍቶ በሐሣብ ተጓዘ። ጴጥሎስም አትኩሮ ሲመለከተው ቆይቶ ለንግግር ሲለናዳ ላሚያ በድንገት አንገቱን አቅንቶ፡- «ወዳጄ ጴጥሎስ! አንድ ታሪክ ልነግርህ ወደድሁ። በኢየሩሳሌም ኑሮዬን ስመራ ከአንዲት የአይሁድ ሴት ጋር በፍቅር ወድቄ ነበር። ይኸች ሴት አመንዝራ ተብላ በአይሁዶች የተጠላችና የተዋረደች የተሰደደችም ነበረች! እኔ ግን በፍቅሯ ወድቄ እሷን ለማግኘት ጡ ዓመት ተንከራትቻለሁ። በኋላ ግን በአንድ የበጋ ወር ከአንድ የጥቂት ሰዎች ስብስብ ካለበት ቡድን ጋር ተቀላቅላ የአንድ የገሊላ መምህር የሆነና ትውልዱ ከናዝሬት የሆነ ኢየሱስ የሚባል ሰው ተከታይ ሆኖ አገኘኳት። እንዲያውም በኋላ ይኸን ሰው አንድ በግልፅ በማላውቀው ወንጀል ጠርጥረውት እንደሰቀሉት ሰምቻለሁ። ስለዚህ ሰው የምታውቀው አለህ?» ላሚያ እግረ መንገዱን ነበር ጥያቄውን የወረወረው።

ጴጥሎስ ሰአፍታ አሰበና፡- «ስሙን ኢየሱስ ነው ያልከኝ? □ረ በፍፁም አላስታውሰውም...» አለ ጴጥሎስ። በጴጥሎስ የማስታወስ ችሎታ ተደንቆ የነበረው ላሚያም፡- «በዙዎችን በሥልጣን ዘመንህ ስትሰቅል ኖረሃልና አንድ ብትረሳ አይፈረድብህም...» በማለት የፍቅረኛውን ታሪክ ሲነግረው ቀጠለ።

«ሴትና ወንድ የሚያመሰሰላቸው አንድ ነገር ብቻ ነው፤ ሁለቱም ሴትን አያምኑም»

"On One issue at least, men and women agree;
they both distrust Women."

H.L. Hencken

ጉርኪና ቼኮቭ አንድ የአረፍት ቀን በክሬሚያ አውራ ጉዳና ላይ ወግ እየሰለቁ እግራቸውን ሲያፍታቱ ቶልስቶይ የተቀመጠበት ዛፍ ሥር ደረሱ። ይኸን ጊዜ ታላቁ ደራሲ ቶልስቶይ ከራሱ ቀና ብሎ «ስለምን ታወጋላችሁ?» ቢላቸው በአንድ ድምፅ «ስለሴቶች» አሉት። ቶልስቶይም በፈገግታ «እንግዲያስ ውሽታሞች ናችሁ ማለት ነው። እኔ ስለሴት እውነትን የማወራው አንድ እግሬ በመቃብር አፋፍ ላይ ተንጠልጥሎ ነው። ያን ጊዜ እውነቱን ተናግሬ ወደ መቃብሬ እዘላለሁ» አለ። ምናልባት የቶልስቶይ ፍርሃት እውነቱን ተናግሬ በምድር ላይ ሴቶች አያስናፍኝም ይሆን?

መቼም የፍልስፍና ተግባር ሕይወትን መዳሰስ ሊሆን የሕይወት አንዱ ክፍል ደግሞ ሴቶች ናቸውና ፍልስፍና እነሱንም በሚገባ ያሏል። ወንድን ጓደኛህ ልታደርገው ስትችል ከሴት ጋር ግን ከትውውቅ በላይ (Acquaintance) ልታልፍ አትችልም ያለው ማን ነበር?

አርስቶትል ስለሴት ሲናገር «ተፈጥሮ መጀመሪያ ወንድን ፈጠረች፤ ለሁለተኛ ጊዜ ደግሞ ወንድን መሥራት ስትጀምር የሁለተኛ ሥራዋ ከሽፈባትና ሴት ተፈጠረች» አለ። እንግዲህ ሴት የተፈጥሮ ከሽፈት ናት

ማለቱ ነው። ፕሊቶ ይኸን ሐሳብ በእጅጉ ኮንኖት «እንዲያውም ወንዶች ሮሚካኒትላቸው ማንኛውም ዕድል ለሴት የተከፈተና አልፎም የተመቻቸ ሊሆን ይገባል» ብሏል።

ፕሊቶ ይኸን ይበል እንጂ የእሱ ደቀመዛሙርት የነበሩት ደግሞ ሊኖሩ። «የፕሊቶ ሃላት» እንዲት ብቻ ነበረች። ይኸውም 'ፌሳሪዬ ወንድ እድርገህ ስለፈጠርክኝ አመሰግንሃለሁ' ማለት ብቻ ነበር» ይሉናል።

(ዊል ዱራንትም ፕሊቶ «ወንድ ስለሆንክ 'ፌሳሪዬን' አመሰግንሃለሁ» ብሎ መበለዩን በእንድ መጽሐፉ ላይ ጠቅሶት እናገኛለን።)

አስቀድመን ባንሳነው የአርስቶትል ሃሳብ አብዛኛዎቹ ፈላስፎች ሲስማሙ «ይኸን ጉዳይ ራሱ 'እግዚአብሔርም አምኖበታል፤ እድርገታልም» በማለት ነው። በብሉይ ኪዳን ጂሆቫ (እግዚአብሔር) ለሙሴ በመጨረሻ በሰጠው ትዕዛዝ፡- «የእሱን ራሱ ወንድ ልጆች ሴቶችን እናቶችንና ከብቶችን እንዲሁም የቤታቸውን ንብረት ሰብስበው እንዲወጡና አሱም እንዲመራቸው» ማለቱን ይጠቅሱና «እንግዲህ ሴት ለወንዱ እንደ አንድ የንብረቱ ክፍል አድርጎ እግዚአብሔርም ቆጥሯታል» ይሉናል።

እንደ ፒሮና ኒች ዓይነቶቹም ፈላስፎች በተለያዩ ጊዜ «አይሁዶች በሌሊት የነበራቸውን እምነትና ንቃት ጂሆቫም እንዲገልፀውና ሕግ ሆኖም እንዲኖር ተሳክቶላቸዋል» ይላሉ።

ታሪክ እንደሚነግረን በጥንታዊ የአይሁዶች ሕግ አንድ ሰው ሴት ልጅ ከወለደ ሻማ አያበራም፤ ሴት ልጅ የወለደች እናት የመንፃት ጊዜዋ ወንድ ልጅ ስትወልድ ከሚኖርባት እጥፍ ጊዜ ነበር (እንደ ረከሰች ትቆጠራለችና)። እንዲሁም የአይሁድ ወንድ ከጂሆቫ ጋር ራሱን የተቀራረበ አድርጎ ስለሚያምን በየዕለቱ ከሚፀልያቸው ፀሎቶች አንዱና ዋነኛው «አምላኬ ሆይ፤ አሕዛብ ወይም ሴት አድርገህ ስላልፈጠርክኝ አመሰግንሃለሁ» ነበር።

ይኸ የአይሁዶች እምነት በምሥራቁ ጉራ (Eastern block) አንድ ወቅት ተስፋፍቶ እንደነበር እንረዳለን። እንዲያውም በምሥራቁ ጉራ በነበሩ አንዳንድ ሃገሮች ሴት ወንድ ልጅ እስክትወልድ ድረስ የተናቀች እንደነበረች ታሪክ ዘጋቢዎች አስፍረውት እናገኛለን።

በአውቀቱ ከፍተኛ ክብርና ዝና የነበረው አቶ ዊኒንግር «ወንድ እንጂ ሴት ነፍስ የላትም፤ ስትፈጠር ያለነፍስ ነው የተፈጠረችው» ይል ነበር። ምንም እንኳን በዚህ ሐሳብ ለረዥም ጊዜ ሽንጡን ገትሮ ይከራከር እንጂ የቤቱ አገልጋይ በነበረች ፍቅር ተሸንፎ ሲሰቃይ ፊቷን ስላዞረችባት ራሱን እስከማጥፋት ድርሷል።

ጠቃሚው ፈላስፎች ሴትን የተፈጥሮ ስህተት አድርገው ለመላል ቢሞክሩም ፕሊቶ ስህተቱ የተፈጥሮ ሳይሆን የወንዶቹ ፈላስፎች ሐሳብ

ጥገብ

ነው በማለት ያጣጥላል። ፕሌቶ ሲናገር፡- «አንድ ቀን አንዲት ቆንጆ ልጃገረድ በአቴና አደባባይ ስታልፍ ተሰብስበን ከተቀመጥነው ፈላስፎች አንጉቱን ጠምዝቦ በአይነት ያልተከተላት፤ በልቡም ያልተመኛት አንድም አልነበረም» ብሏል።

ፈላስፎች ደግሞ፡- «ሴቷን ውብ ያደረጋት የእኛ ምኞት እንጂ የእሷ ውበት አይደለም። ሴት ልጅ ሚኒ ቀሚስ የምትሰብሰው፤ ሊፒስቲክ የምትቀባው፤ ኩሏን የምትኳለው... የወንድም ምኞት ለመቀስቀስ እንጂ ውበትን ለመግለፅ አይደለም» በማለት በፕሌቶ ሐሳብ በድጋሚ ይላለቃሉ።

(አንድ እኔ ዓይነቱ ገጠሬ እዚህ ላይ ምናልባት በአእምሮው የሚጫርበት ጥያቄ ቢኖር የእነ ፕሌቶን አንገት ያስጠመዘዘችው የ20 ዓመት ኮረዳ ከ20 ዓመት በኋላ በ40 ዓመቷ በዚያው አደባባይ ብታልፍ አንገት መጠምዘዝ ቀርቶ ምናልባትም ማለፏን ልብ የሚል ፈላስፋ አይኖርም። ስለሆነም በዚህም አለ በዚያ የወንድ ምኞት ማቀጣጠያው የሴት ውበት በመኖሩ ነው እላለሁ።)

የቅርብ ዘመናት የዓለማችን ድንቅና ብርቅ ሰዎችም እምነት ከፈላስፎች ብዙም ያልራቀ ሆኖ እናገኘዋለን። ካውንት ኬንሰርሊንግ በጋብቻ ጉዳይ ላይ የእሱና የጓደኞቹን እውነተኛ ተሞክሮ በመጣጥፍ መልክ አንድ መድብል አዘጋጅቶ ለግምገማ ሲሚናር ይጠራል። በሴሚናሩ እንዲገኙለት ከጋብዛቸው ሰዎች አንዱ በርናርድ ሾው ነበር። ሾው የግብዣው መልዕክት ሲደርሰው የሰጠው መልስ «ሚስቴ በሕይወት እያለች ስለጋብቻ ሕይወቱ እውነት የሚናገር አንድም ወንድ ስለሌለ በውሸት መድብል ላይ ለመተቸት አልገኝም» የሚል ነበር።

ምንም እንኳን ፈላስፎችም ሆኑ ፀሐፍት ይህን ይበሉ እንጂ የመጽሐፍ ቅዱስ አያብ «...ምነው ጠላቴ ስለ እኔ መጽሐፍ በፃፈ» በማለት የተመኘው ሁሉ የደረሰው ለሴት ሆኖ እናገኘዋለን።

አንድ አህጉር ጠቅልሎ ለመግዛት ከዳር ደርሶ የነበረው ናፖሊዮን ቦናፓርት ሚስቱን መምራት እንዳልቻለ በራሱ አንደበት የተናገረውን ምስክር ሆኖ እናገኘዋለን። ናፖሊዮን ሲናገር፡- «ኃይሌና ብርታቴ ታላቅ ክብርና ሞገስ ያስገኛልኝ ጆግና ብሆንም በሚስቴ (ጆሴፊን) ፊት ግን ደካማና ልፍስፍስ ነበርኩ። ይኸንን እሷም በሚገባ ታውቀው ነበር» ብሏል።

ጥንታውያን ፈላስፎች በመጨረሻ ተናግረው ያለፉት፡- «የሰው ዘር የመጨረሻው ጥናት ወንድ ሲሆን፤ የመጨረሻው ሳይንስ ደግሞ ሳይኩሎሺ፤ የእሱም የመጨረሻ ምዕራፍ ሴት ትሆናለች» የሚል ሆኖ እናገኘዋለን።

«እውነት ምንድር ነው?»

«እነሆ! እኔ ከደሙ ንፁህ ነኝ»

(ጴጥሎስ)

ዋ. 2. 13 ብር

እርሱን ማጥፋት ይፈልጋል

Info

t.me/BookAlem

Invite Link
